

SVEUČILIŠTE U ZADRU

ODJEL ZA FILOZOFIJU

PROGRAM PREDDIPLOMSKOG STUDIJA FILOZOFIJE

Zadar 2005

PROGRAMA STUDIJA FILOZOFIJE

1. UVOD

Studij filozofije prisutan je u visokom školstvu od samih njegovih početaka i stalna je konstitutivna sastavnica i temelj humanističkih studija tijekom povijesti. On je u najužoj vezi i neophodna komplementarna prethodnica svakog znanstvenog istraživanja. Naime, filozofsko i znanstveno istraživanje započeli su zajedno, da bi se tijekom povijesti ovo drugo profilirao u samostalni metodološki napor ljudskog duha s posebnim područjem i zadaćama istraživanja, ali nikada u suprotnosti, već u komplementarnosti s filozofskim istraživanjem.

Tako je i studij filozofije na Zadarskom sveučilištu, a ondašnjem Filozofskom fakultetu, bio prisutan, kao konstitutivna sastavnica, od samih početaka ove ustanove. Studij filozofije je uvijek imao za cilj proučavanje i istraživanje glavnih pitanja filozofije i čovjekove kulture, temeljeno na jasnim filozofskim principima i u skladu sa stalnim razvojem znanosti. Nastavne se aktivnosti na Odjelu izvode s ciljem da potiču i razvijaju sposobnosti umske refleksije, potiču duh inicijative i razvijaju osjećaj za intelektualnu i etičku odgovornost. Studenti preko predavanja dobivaju temeljitu i cjelovitu filozofsku izobrazbu.

Kako se studij filozofije sada izvodi na Sveučilištu, koje osim studija humanističkih znanosti uvodi i druge grane znanstvenih studija, studij filozofije sa pokazuje kao neophodna sastavnica novog i suvremenog Sveučilišta u Zadru, kako sa svojom propedeutskom ulogom, tako i sa svojim kritičkim i komplementarnim odnosom prema rezultatima i metodama suvremenih znanosti.

Program studija filozofije u svojim osnovnim principima očituje europsku filozofsku tradiciju isprepletenu s najnovijim kretanjima suvremenih filozofskih istraživanja u svijetu. Provođenje ovakvoga programa studija filozofije i njegovu kompatibilnost sa sličnim studijima u zemljama Europske unije, osiguravaju profesori na Odjelu za filozofiju, koji su svoje filozofsko obrazovanje, započeto u domovini kompletirali studijima na prestižnim europskim sveučilištima. To je također i garant svekolike otvorenosti studija prema pokretljivosti profesora i studenata u smjeru drugih sveučilišta u domovini i inozemstvu.

2. OPĆI DIO

2.1. Studij koji se izvodi po ovom programu naziva se sveučilišni studij filozofije.

2.2. Nositelj studija je Sveučilište u Zadru, a izvođač studija je Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru.

2.3. Studij filozofije organiziran na ovom Odjelu podijeljen je u dva ciklusa. Prvi ciklus nosi naziv sveučilišni preddiplomski studij filozofije i traje šest semestara, odnosno tri godine, a organiziran je kao dvopredmetni studij filozofije. Drugi ciklus nosi naziv sveučilišni diplomski studij filozofije i traje četiri semestara ili dvije godine, a organiziran je u dva usmjerenja: nastavnički diplomski studij filozofije, koji je organiziran kao dvopredmetni studij i znanstveni diplomski studij filozofije, koji je organiziran kao jednopredmetni studij.

Odjel za filozofiju sveučilišta u Zadru za sada nije u mogućnosti organizirati i treći ciklus studija filozofije, pod nazivom sveučilišni poslijediplomski studij filozofije, ali je svojim programom prva dva ciklusa studija kompatibilan s programima studija filozofije drugih sveučilišta u domovini i inozemstvu tako da će studenti koji završe prva dva ciklusa po ovom programu, moći bez poteškoća nastaviti završni, treći ciklus na tim sveučilištima.

Ovaj program, u skladu s pisanim načelima ECTS sustava školstva, predviđa različite, ali komplementarne elemente izvođenja programa:

1. Obvezatni kolegiji (njihova šifra počinje s brojem 1);
2. Izborni kolegiji (njihova šifra počinje s brojem 2);
3. Seminari (njihova šifra počinje s brojem 3):
  - a. izborni seminari;
  - b. seminarski radovi.

Seminari moraju biti komplementarni s kolegijima programa studija filozofije. To znači da se, na primjer, u prvom semestru ne može predložiti neki seminar koji po materiji spada u završne semestre studija.

Izborni kolegiji preddiplomskog ciklusa moraju u načelu biti s Odjela za filozofiju Sveučilišta u Zadru ili s nekog drugog adekvatnog studije filozofije.

Izborni kolegiji variraju iz godine u godinu, zavisno o raspoloživim profesorima. Uvjete za upis pojedinih izbornih predmeta propisuje predmetni nastavnik.

Bit će realizirani oni izborni kolegiji i izborni seminari za koje se prijavi najmanje pet kandidata. Broj studenata na izbornom seminaru ne smije biti veći od dvadeset.

2.4. Uvjeti za upis na preddiplomski ciklus su: završena srednja škola i položen razredbeni ispit.

2.4.1. Uvjeti za prijelaz u višu godinu preddiplomskog studija:

- za upis u 3. semestar (II godina): uredno izvršene sve obveze iz studijskog programa i do isteka upisnog roka položeni ispiti iz predmeta koji prema bodovnom sustavu vrijede najmanje 22 ECTS boda.

- za upis u 5. semestar (III godina): uredno izvršene sve obveze iz studijskog programa i do isteka upisnog roka položeni ispiti iz predmeta koji prema bodovnom sustavu vrijede najmanje 22 ECTS boda.

Napomena: uvjeti mogu biti promjenjeni u skladu s propisima nadležnog ministarstva i/ili Sveučilišta u Zadru.

2.4.2. Preddiplomski studij filozofije završava polaganjem svih ispita i izvršavanjem ostalih studijskih obveza predviđenih ovim programom, te izradom završnog rada koji se brani pred povjerenstvom. Za izradu i obranu završnog rada student/ca će dobiti 6 ECTS bodova. Student/ca sam bira hoće li izabrati završni rad na Odjelu za filozofiju ili na drugom odjelu. Ukoliko izabere završni rad na drugom odjelu, tada je obvezatan izabrati dva izborna kolegija (ukupno 6 ECTS bodova) na Odjelu za filozofiju, kako bi postigao potrebnih 90 ECTS bodova u tri godine studija.

2.5. Završetkom preddiplomskog ciklusa studija filozofije student stječe vještinu kritičkog i logičkog prosuđivanja ponuđenih argumenta stečenih osobnim iskustvom, znanstvenim istraživanjem ili proučavanjem stručne literature. Nadalje, stječe temeljna znanja iz povijesnih i teoretskih grana filozofije, što mu omogućava posjedovanje temeljnih znanja iz cjelokupne filozofije i kompetentan uvid u opće humanističku problematiku.

Ovaj stupanj ga osposobljava za široki spektar poslova, prvenstveno društvenog karaktera, poput rada u znanstvenim knjižnicama, u leksikografskim zavodima, u svim vrstama medija, u javnoj upravi, na uredničkim poslovima u nakladničkim kućama, u marketinškom sektoru, u raznovrsnim analitičkim timovima i slično.

Konzistentnost programa i bogatstvo osnovnih humanističko-filozofskih kolegija omogućava studentu da nakon završenog ovog ciklusa bez ikakvih poteškoća može nastaviti drugi ciklus studija filozofije na ovom Sveučilištu. Isto tako bez većih poteškoća može nastaviti školovanje na većem broju drugih humanističkih studija ovoga sveučilišta, kao i na

srodnim sveučilištima u domovini i inozemstvu.

2.6. Student/studentica koji uspješno završi preddiplomski stupanj studija filozofije dobiva akademski naziv: sveučilišni/a prvostupnik / prvostupnica (*baccalaureus* / *baccalaurea*) filozofije.

3. OPIS PROGRAMA PREDDIPLOMSKOG STUDIJA FILOZOFIJE

3.1. POPIS KOLEGIJA I SEMINARA PO GODINI STUDIJA

PREDDIPLOMSKI STUDIJ FILOZOFIJE

Dvopredmetni studij

SEME STAR	ŠIFRA	KOLEGIJ	ECTS BODOVI	SATNICA (tjedno)
PRVA GODINA				
1	11UF30	UVOD U FILOZOFIJU	3	2P
1	11AF30	ANTIČKA FILOZOFIJA I	3	2P
1	11LO30	LOGIKA I	3	2P
1		STRANI JEZIK ¹	3	2P
1		IZBORNI KOLEGIJ ²	3	2P
1		IZBORNI SEMINAR ²	1,5	1S
		ukupno	15	10
2	12MZ30	METODOLOGIJA ZNANSTVENOG RADA	3	2P
2	12AF30	ANTIČKA FILOZOFIJA II	3	2P
2	12LO30	LOGIKA II	3	2P
2	12FA30	FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA I	3	2P
2		IZBORNI KOLEGIJ ²	3	2P
2		IZBORNI SEMINAR ²	1,5	1S
		ukupno	15	10

Bilješka:

- 1- studenti su dužni u prvom semestru upisati i položiti jedan od ponuđenih jezika Europske unije, ukoliko im drugi predmet nije jedan od tih jezika. Ako im je drugi predmet jedan od tih europskih jezika, tada trebaju upisati neki drugi izborni kolegij od 3 ECTS boda.
- 2- studenti su dužni prema programu studija u prvoj godini upisati jedan izborni kolegij i dva izborna seminarara.

SEME STAR	ŠIFRA	KOLEGIJ	ECTS BODOVI	SATNICA (tjedno)
DRUGA GODINA				
3	13SF30	SREDNJOVJEKOVNA FILOZOFIJA I	3	2P
3	13ON30	ONTOLOGIJA I	3	2P

3	13FS30	FILOZOFIJA SPOZNAJE I	3	2P
3	13FA30	FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA II	3	2P
3		IZBORNI KOLEGIJ ²	3	2P
3		IZBORNI SEMINAR ²	1,5	1S
		ukupno	15	10
4	14SF30	SREDNJOVJEKOVNA FILOZOFIJA II	3	2P
4	14ON30	ONTOLOGIJA II	3	2P
4	14FS30	FILOZOFIJA SPOZNAJE II	3	2P
4		IZBORNI KOLEGIJ ²	3	2P
4		IZBORNI SEMINAR ²	1,5	1S
		ukupno	15	10

Bilješka:

2 - studenti su dužni prema programu studija u drugoj godini upisati dva izborna kolegija i dva izborna seminarara.

SEME STAR	ŠIFRA	KOLEGIJ	ECTS BODOVI	SATNICA (tjedno)
TREĆA GODINA				
5	15MF30	MODERNA FILOZOFIJA I	3	2P
5	15FR30	FILOZOFIJA RELIGIJE I	3	2P
5	15ET45	ETIKA I	3	2P
5	15ES30	ESTETIKA	3	2P
5		IZBORNI KOLEGIJ ²	3	2P
5		IZBORNI SEMINAR ²	1,5	1S
		ukupno	15	10
6	16MF30	MODERNA FILOZOFIJA II	3	2P
6	16FR30	FILOZOFIJA RELIGIJE II	3	2P
6	16ET30	ETIKA II	3	2P
6		IZBORNI KOLEGIJ ²	3	2P
6		IZBORNI SEMINAR ²	1,5	1S
6		ZAVRŠNI RAD ²	6	
		ukupno	15	10

Bilješka:

2- student koji piše završni rad iz filozofije dužan je u trećoj godini upisati jedan izborni kolegij. Student koji ne piše završni rad iz filozofije dužan je upisati dva izborna kolegija i dva izborna seminarara.

Legenda:

P = sati predavanja tjedno

S = sati seminara tjedno

3.2. OPIS OBVEZATNIH KOLEGIJA

ANTIČKA FILOZOFIJA I

Šifra: 11AF30

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit: odslušana predavanja

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s povijesnim počecima filozofije i njezinim postupnim odvajanjem od mitološkog pogleda na svijet i čovjeka;
- postupno otkrivanje temeljnih filozofskih pitanja kroz proučavanje predsokratovske filozofske misli, koja su aktualna i danas; te upoznavanje raznolikosti pristupa rješenju tih pitanja;
- proučavanje Sokratove misli kao velike prekretnice u razvoju filozofije; uočavanje formiranja velikih filozofskih tema i izgradnje filozofskog sustava antičke misli s ciljem osposobljavanja studenata za uspješno proučavanje filozofije u periodu koji slijedi.

Sadržaj kolegija:

Uvodna promišljanja o mitu i grčkoj mitologiji. Praizvori antičke filozofije i njezin odnos s grčkom mitologijom i kulturom općenito. Podjela antičke filozofije po periodima. Predsokratovski period, karakteriziran kozmološkim problemom: što je princip svih stvari? Kako nastaje ili se rađa svemir? Prvu skupinu predsokratovaca čine Jonjani: Tales, Anaksimandar, Anaksimenes i Heraklit. Potom slijedi Pitagora i pitagorejci. Početak metafizičkih istraživanja o biću započinju eleačani Parmenid i Zenon iz Eleje. Slijede pluralisti Empedoklo i Anaksagora. Humanistički period započinje sa sofistima i Sokratom. Sokrat kao presudna prekretnica u razvoju filozofije. Nužnost formiranja sustava filozofije za rješavanje problema čovjeka svijeta i Boga. Rađanje grčkog filozofskog genija: Platon. Sustavan prikaz Platonove filozofije. Problem interpretacije nastanka i razvoja njegove filozofije, te najnovija otkrića povezana s teorijom "nenapisanih doktrina". Važnost rješenja počela bića i metafizika Ideja. Rješenje antropoloških i spoznajnih problema u svjetlu ove metafizike. Platonova kozmologija, etika i politika. Dosezi i granice Platonove filozofske misli s kratkim uvodom u period koji slijedi.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

COPLESTON F., *Istorija filozofije, I: Grčka i Rim*, BIGZ, Beograd 1988, str. 1-302.

ŠANC F., *Povijest filozofije, I: Filozofija starih Grka i Rimljana*, Zagreb 1942, str. 1-131.

DIELS HERMANN (ured.), *Predsokratovci*, Naprijed, Zagreb 1983, sv. I: str. 137-169, 193-216; sv.II: str. 5-46, 83-204.

PLATON, *Parmeid*, Demetra, Zagreb 2002.

PLATON, *Fedon*, Naklada Jurčić, Zagreb 1996.

B) Proširena literatura za daljnji studij

- REALE G., *Storia della filosofia antica*, 5 sv., Vita e Pensiero, Milano 1975-80.
 ZELLER E., *Die Philosophie der Griechen*, 3 sv., Leipzig 1923.
 KRÄMER H., *Platonovo utemeljenje metafizike*, Demetra, Zagreb 1997.
 REALE G., *Il concetto di "filosofia prima" e l'unità della Metafisica di Aristotele*, Vita e Pensiero, Milano 1994⁶.
 REALE G., *Per una nuova interpretazione di Platone. Riletura della metafisica dei grandi dialoghi alla luce della "Dottrine non scritte"*, Vita e Pensiero, Milano 1993¹¹.
 ROSS D., *Platonova teorija ideja*, Kruzak, Zagreb 1998.
 SZLEZAK T. A., *Čitati Platona*, Jesenski i Turk, Zagreb 2000.
 VOGEL C. J. De, *Rethinking Plato and Platonism*, E. J. Brill, Leiden 1986.
 PIPER J., *Über die platonischen Mythen*, München 1965.
 FESTUGIERE A. F., *Contemplation et vie contemplative selon Platon*, Vrin, Paris 1975.
 ***, *Studies in presocratic philosophy*, 2 sv., Routledge and Kegan Paul, London 1970-75.
 REALE G., *Sokrat. K otkriću ljudske mudrosti*, Demetra, Zagreb 2003.
 GADAMER H.G., *Um die Begriffswelt der Vorsokratiker*, Darmstadt 1968.
 DIOGEN LEARTIJE, *Život i mišljenje istaknutih filozofa*, Beograd 1979.
 BARBARIĆ, D. (ured.), *Grčka filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1995.

ANTIČKA FILOZOFIJA II

Šifra: 12AF30

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit: Položen ispit iz kolegija Antička filozofija I

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s povijesnim razvojem logike kao osnovnog 'oruđa' filozofije i njezinim konačnim znanstvenim ustrojem;
- postupno otkrivanje nastanka temeljnih filozofskih disciplina, posebno metafizike, unutar cjelokupnog sustava filozofije, kao pretpostavki sustavnog izučavanja svijeta i čovjeka;
- proučavanje velikih filozofskih tema kod Aristotela, kao i opadanje znanstvenog pristupa filozofiji u helenističkom i rimskom periodu, a s ciljem osposobljavanja studenata za uspješno proučavanje filozofije u periodu koji slijedi, kao i onih filozofskih pitanja koje im život svakodnevno donosi.

Sadržaj kolegija:

Uvodna predavanja o osnovnim pretpostavkama Platonova i Aristotelova pristupa filozofskom istraživanju. Aristotelov filozofski realizam i formiranje pojedinih filozofskih disciplina. Sustavno proučavanje njegove filozofije. Logika i fizika, metafizika i Prvi uzrok svega postojećeg. Živa bića i čovjek, etika i politika. Završetak velikih antičkih dosega filozofije i raspadanje na puno malih škola i pravaca, označava helenistički period, unutar kojega možemo razlučiti tri veće misaone struje: stoicizam, epikureizam, skepticizam, kao i jaku tendenciju prema eklekticizmu. Obrađuju se glavni predstavnici i temeljne filozofske doktrine. Ponovno oživljavanje platonizma s pokušajem približavanja aristotelizmu poznato pod nazivom neoplatonizam. Glavni predstavnici: Plotin i Filon iz Aleksandrije. Problem emanacije i panteizma. Ostale neoplatonske škole s osnovnim karakteristikama. Kolegij završava pregledom filozofije u rimskom periodu. Opće oznake filozofskog promišljanja, s

posebnim osvrtom na filozofska promišljanja M.T. Cicerona i Lukrecija Kara.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

COPLESTON, F., *Istorija filozofije, I: Grčka i Rim*, BIGZ, Beograd 1988, str. 303-571.

ŠANC, F., *Povijest filozofije, I: Filozofija starih Grka i Rimljana*, Zagreb 1942, str. 132-336.

BARNES, J., *Aristotel*, Kruzak, Zagreb 1996.

ARISTOTEL, *Fizika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1992.

ARISTOTEL, *O duši*, Naprijed, Zagreb 1987.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BRÉHIER, É., *Plotin*, Paris 1961.

BRENTANO, F., *Von der mannigfachen Bedeutung des Seienden nach Aristoteles*, Darmstadt 1967.

BERTI, E., *L'unita del sapere in Aristotele*, Cedam, Padova 1965.

BERTI, E., *Aristotele. Dalla dialettica alla filosofia prima con saggi integrativi*, Bompiani, Milano 2004.

BROCK, S. L., *L'attualità di Aristotele*, Armando, Roma 2000.

DÜRING, I., *Aristoteles. Darstellung und Interpretation seine Denkes*, Heidelberg 1966.

IRWIN, T., *Aristotle's First Principles*, Oxford Univesiti Press, Oxford 1988.

JAEGER, W., *Aristoteles. Grundlegung einer Geschichte seiner Entwicklung*, Berlin 1923.

OWENS, J., *The doctrine of being in the Aristotelian Mataphysics*, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto 1978³.

PRINI, P., *Plotino e la fondazione dell'umanesimo interiore*, Vita e Pensiero, Mialno 1993⁴.

REALE, G., *Il concetto di "filosofia prima" e l'unità della Metafisica di Aristotele*, Vita e Pensiero, Milano 1994⁶.

REALE, G., *Storia della filosofia antica*, 5 voll., Vita e Pensiero, Milano 1975-80.

RIST, J. M., *Epicurus. An Introduction*, Cambridge University Press, London-New York 1977.

ROSS, D., *Aristotle*, Routledge, London-New York 1995⁶.

WOLFSON, H. A., *Philo*, 2 voll., Harvard University Press, London 1982⁵.

ZELLER, E., *Die Philosophie der Griechen*, 3 voll., Leipzig 1923.

DIOGEN LEARTIJE, *Život i mišljenje istaknutih filozofa*, Beograd 1979.

BARBARIĆ, D. (ured.), *Grčka filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1995.

GREGORIĆ, P. - GRGIĆ, F., *Aristotelova Metafizika*, Kruzak, Zagreb 2003.

ESTETIKA

Šifra: 15ES30

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: prof. dr. sc. Dušan Travar

Suradnici u nastavi: mr. sc. Vani Roščić

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- pokazati sustavno mjesto estetika, tj teorija o umjetnostima na način filozofije umjetnosti u epohalnim mijenama vremena, njen idealni status u skladu /neskladu sa šire shvaćenim, "tehničkim" konkretnim primjerima i prepoznati različite ideale kako ideirajućeg tako izvedbenog sloja;

- povijesno problemski očitati promjenjivo mjesto pojedinačnih idealno tipski uzetih umjetničkih rodova i vrsta gledom na ideale vremena i mjesta europske tradicije. A opet iz filozofijskog rasuđivanja u znaku pitanja: značenje u vrijednost umjetnosti promatranih iz njezine tzv. biti;
- budući im isključivo povijesni pristup (kroz historiju) nije moguć a niti potreban, širinu i raznolikost ćemo zahvatiti na izabranim egzemplarima kojih će razrada, prema mogućnostima studenata, doći do izraza kroz rad u seminaru;
- kako kritički tako i hiperkritički neprestano dovesti u pitanje smisao i svrhu umjetničkog zbivanja, motriteljskog razumijevanja i svrhovitost kao i "suvišnost" filozofiranja na postavljene zadane teme.

Sadržaj kolegija:

Filozofija umjetnosti - Jedan empiristički pristup. Uvod. Umjetnost i užitek. Umjetnost i oponašanje. Slikovito prikazivanje u vizualnim umjetnostima. Prikaz u likovnom. Prikaz u književnom. Umjetnost i izraz. Problemi sa teorijom "prenošenja". Kritički promisliti *reductio ad absurdum*. Umjetnost i izraz u glazbi. Formalizam. Značenje metaforičnosti. Forma i ljepota. Estetsko stajalište. Narav estetskog prosuđivanja. Subjektivizam. Estetski objekt. Društveno etički vidovi Aristotelove poetike s rekurzijom na Platonov nauku o odgoju, ljepoti i umjetnostima. Pjesništvo kao izraz polisa. Igra sa slučajem u umjetnosti: R. Lullus, L. da Vinci, M. Ernst, P. Picasso. Mit o fenomenologijskom viđenju i umjetničko stvaranje. Umjetnost u promijenjenom svijetu. Stvaralačka djelatnost i sreća. Prvobitna ideja filozofijske estetike.

A.G. Baumgarten. Fil. Umj. U sustavu: Kant, Hegel, Schelling, N. Hartman. Buberovo antropologijsko shvaćanje umjetnosti. Načelo stvaralačkog u povijesti. Umjetnička istina kao ontologijski problem. Umjetnost kao određenje čovjeka. Estetika u Hrvatskoj.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

- GRLIĆ, D., *Estetika*, I-IV, Naprijed, Zagreb 1974.
 PEJOVIĆ, D. (izd.), *Nova filozofija umjetnosti. Antologija tekstova*, Zagreb 1972.
 DANTO, A. C., *Preobražaj svakidašnjeg. Filozofija umjetnosti*. Zagreb 1997.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

- GILBERT, K. E. - KUHN, H. *Istorija estetike*, Kultura, Beograd 1969.
 ARISTOTEL, *Aristotelova poetika*, Zagreb 1912.
 KANT, I., *Kritika rasudne snage*, Kultura, Zagreb 1957.
 HEGEL, G. W. F., *Estetika*, sv. I., Beograd, BIGZ, 1986. Predavanja iz estetike. Uvod u estetiku.
 CROCE, B. *Estetika. Kao znanosti izraza i opća lingvistika. Teorija i historija*, Globus, Zagreb, 1991.
 EAGLETON, T., *The Ideology of the Aesthetic*, Basil Blackwell Ltd., Cambridge 1991.
Aesthetics u: A. C. GRAYLING, *A Guide through the Subject*, Oxford University Press, Oxford 1995.
 DORFLES, G., *Kič. Antologija lošeg ukusa*. Golden Marketing, Zagreb, 1997.
 SEDLMAYR, H. *Gubljenje središta. Likovne umjetnosti 19. i 20. stoljeća kao simptom i simbol vremena*, Verbum, Split 2001.

ETIKA I

Šifra: 15ET30

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Preduvjet za ispit: redovno pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje u raspravi, pismeni radovi

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje i razumijevanje središnjih etičkih pojmova i temeljnih pitanja;
- promišljanje ontoloških principa koje moralni red pretpostavlja kao uvjete svoje mogućnosti i opstojnosti;
- osposobiti studente za sustavno i argumentirano promišljanje i otkrivanje posljednjih razloga moralnog fenomena, utemeljenja morala i smisla ljudske prakse uopće.

Sadržaj kolegija:

Pojam, predmet (formalni i materijalni), metode i cilj etike. Odnos etike spram drugih filozofijskih disciplina i znanosti.

Temeljni pojmovi etike: dobro - kao ontološka i moralna kategorija. Moralno dobro (formalno i materijalno određenje). Ovisnost određenja moralnog dobra o antropologiji: bit i svrha ljudske egzistencije; značenje ljudske naravi u metafizikom smislu; temeljne odrednice racionalne naravi čovjeka: moralni zakon, sloboda, savjest;

Objektivni moralni red: pojam naravnog ćudorednog zakona; antropološko i etičko značenje naravnog zakona. Obligatornost i finalna vrijednost ćudorednog zakona. Značenje prvog univerzalnog principa: "Dobro treba činiti, zlo izbjegavati".

Pitanje objektivnih kriterija ili normi moralnosti. Izvor normi: a) razumna ljudska narav, b) *recta ratio* (ispravni razum), c) ljudska osoba. Metafizičko pitanje što ga nameće činjenica moralnog zakona: pitanje zadnjeg kriterija moralnosti čina. Odnos moralnog i vječnog zakona.

Sloboda; sloboda volje kao nutarnji princip moralnog čina, sloboda i obligacija, sloboda i odgovornost.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

ARISTOTEL, *Nikomahova etika*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1988., NE I-III i VI
TOMA AKVINSKI, *Suma protiv pogana*, III, pogl. 114-117., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994. (III, pogl., str. 114-117).

TOMA AKVINSKI, *Izbor iz djela*, Naprijed, Zagreb 1990.; (*Summa theol.* I-II,q. 90-94.), str. 605-659.

WOJTYLA, K., *Temelji etike*, Verbum, Split 1998.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BOURKE, V.J., *History of Ethics* (Vol.I and II.), New York 1970.

COMPOSTA, D., *Natura e ragione. Studio sulle inclinazioni naturali in rapporto al diritto naturale*, Zuerich 1971.

DEFINANCE, J., *Etica generale*, Tipografia Meridionale, Cassano Murge, 1984.; eng. prijev. *An ethical Inquiry*. Editrice Pontificia Universita Gregoriana, Roma 1991.

ENEGLHARDT, P., (Hrsg.) *Sein und Ethos. Untersuchungen zur Grundlegung der Ethik*, Mainz 1963.

FINNIS, J. M., *Fundamentals of Ethic*, Clarendon Press, Oxford 1983.

KLUXEN, W., *Philosophische Ethik bei Thomas of Aquin*, 2. Aufl., Hamburg 1980.

MESSNER, J., *Ethik. Kompendium der Gesamthetik*, Tyrolia, Wien. Muenchen 1955.

RHONHEIMER, M., *Natur als Grundlage der Moral. Die personale Struktur des*

Naturgesetzes bei Thomas von Aquin: Eine Auseinandersetzung mit autonomer und teleologischer Ethik, Innsbruck-Wien 1987.
RIEDEL (Hrsg.), *Rehabilitierung der praktischen Philosophie, I*, Freiburg/Br. 1972.
SIMON, R., *Morale*, Paideia, Brescia 1967.
SPAEMANN, R., *Moralische Grundbegriffe*, Oscar Beck, Muenschen 1986.

ETIKA II

Šifra: 16ET30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Preduvjet za ispit: redovno pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje u raspravi, pismeni rad, položen ispit iz kolegija Etika I

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni

Zadaci i stečene kompetencije:

- razumijevanje odnosa zahtjeva objektivnog moralnog reda i subjektivnih uvjeta ljudskog moralnog djelovanja;
- upoznavanje i promišljanje različitih pokušaja određenja motiva i kriterija čudorednog djelovanja;
- motivirati i osposobiti studente za sustavno, argumentirano i kritičko promišljanje različitih pristupa opravdanju čudoredne norme.

Sadržaj kolegija:

Subjektivni moralni red. Savjest kao subjektivna norma moralnosti. Pojam i sastavnice čudorednog djelovanja (spoznaja, intencija, ostvarenje). Čudoredni cin kao voljni i slobodni cin usmjeren prema spoznatom dobru kao cilju. Voljni cin i njegove sastavnice (težnja, intencija, izbor, pristanak). Činitelji o kojima ovisi moralnost ljudskog cina: materijalna moralnost (predmet, okolnosti); formalna moralnost (intencija ili subjektivni cilj - *finis operantis*). Moralnost indirektnog čina tj. učinaka ili posljedica čina.

Pitanje norme moralnosti. Pregled i kritika različitih kriterija: egoistički kriterij (hedonizam, eudaimonizam), altruistički (etika simpatije, etika samilosti), formalistički kriterij (etika dužnosti). Različiti pristupi opravdanju čudorednog djelovanja: teleološki, deontološki, konzekvencijalistički.

Odnos morala i prava. Juridički red i moralni red. Naravno pravo i njegov odnos prema etici. Razlika između pravne obveze i čudoredne dužnosti. Odnos između čudorednih normi i ideala ispravnog življenja. Etika kreposti. Pravednost i pravo. Moralnost i sreća. Etika osobnosti.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

KANT, I., *Kritika praktičnog uma*, Naprijed, Zagreb 1990.

KANT, I., *Metafizika čudoređa*, Matica hrvatska, Zagreb 1999.(II dio), str. 163-273.

MACINTERY, A., *Za vrlinom. Studija o teoriji morala*, Kruzak, Zagreb 2002. *B) Proširena literatura za daljnji studij:*

ABBA, G., *Felicità, vita buona e virtù*, LAS, Roma 1995.

ANSCOMBE, G.E.M., *Intention*, Oxford 1957 (Reprint 1979)

DE FINANCE, J., *Etica generale*, Tipografia Meridionale, Cassano Murge 1984.

- DE FINANCE, J., *Essai sur l'agir humain*, PUG, Roma 1962.
FRANKENA, K.W., *Etika*, Kruzak, Zagreb 1998.
GEACH, P., *The Virtues*, Cambridge 1977.
GUARDINI, R., *Tugenden*, Wuerzburg 1963.
HILDEBRAND, D. VON, *Ethik*, Habel-Kohlhammer, Regensburg-Stuttgart 1973.
KOPREK, I., *Kao dio mene. Etika - prijateljstvo-krepost*, HFD, Zagreb 1995.
MACINTERY., *A Short History of Ethics*, New York 1996.
MARITAIN, J., *Moral Philosophy. An historical and critical survey of the great systems*, Charles Scribner's Sons, New York 1964.
IVAN PAVAO II, *Veritatis splendor. Sjaj istine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.
RAWLS, J., *Theory of Justice*, Oxford 1972.
RICKEN, F., *Allgemeine Ethik*, Kohlhammer, Stuttgart 1983.
RITTER, J., *Naturrecht" bei Aristoteles*, u: RITTER, J., *Metaphysik und Politik.*, Frankfurt/M. 1969.
SEIFERT, J., *Was ist und was motiviert eine sittliche Handlung?*, Verlag Anton Pustet, Salzburg 1976.

FILOZOFIJA RELIGIJE I

Šifra: 15FR30

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Vani Roščić

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s glavnim karakteristikama religijskog fenomena te filozofskima načinima njegova interpretiranja;
- osposobljavanje studenata za kritičku prosudbu religijskih fenomena.

Sadržaj kolegija:

Kolegij je podijeljen u dvije cjeline. U prvom dijelu, nakon uvoda i metodoloških pretpostavki, pokušava se, analizom religioznog fenomena, kako u njegovim povijesnim manifestacijama posredstvom upoznavanja specifičnosti primitivnih, politeističkih, dualističkih, monističkih i monoteističkih religija, tako i u iskustvu življenja religioznog čovjeka, pokazati originalnost religijskog fenomena, otkrivajući tako njegove specifičnosti (realnosti, transcendencije, otajstvenosti i osobnu dimenziju svetog) a nadalje spasenjski karakter svetoga kao njegove esencijalne značajke.

U drugom dijelu se dijelu putem analiziranja različitih filozofskih interpretacija religijskog fenomena i strukture religioznog čina, želi ponuditi njihovo integralno objašnjenje posredstvom koga će se spoznati kako nedostatnost parcijalnog i redukcionističkog tumačenja religijskog fenomena (Feuerbach, Nietzsche, Freud, Jung, Durkheim, Marx, Kant, Plotin, Jaspers, Wittgenstein, O. Spengler) tako i odnos između ljudske naravi, filozofije, kulture, povijesti i religije.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

PASCAL, B., *Misli*, Zora, Zagreb 1969.

LASIĆ, H., *Čovjek u svijetlu transcendencije*, FTI, Zagreb 1994.
DEVČIĆ, I., *Pred Bogom blizim i dalekim - Filozofija o religiji*, FTI, Zagreb 1998.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ALESSI, A., *Sui sentieri del sacro*, LAS, Roma 1998.
GUERRA, M., *Historia de las religiones*, BAC, Madrid 1999.
OTTO, R., *Das Heilige*, Gotha 1929.
TOMMASO D'AQUINO, *Summa Theologiae*, I-II, qq. 1-5; II-II, 81-100; *Summa contra Gentiles*, III, cap. 37-39, 50.
DE LUBAC, H., *Sur les chemins de Dieu*, Paris 1956.
DUPRÉ, L., *The other dimensio. A search for the Meaning of Religious Attitudes*, New York 1972.
ZIMMERMANN, S., *Filozofija i religija*, I-II, Zagreb 1936-37.
THOMPSON, M., *Filozofija religije*, Plus, Zagreb 2003.
DAVIES, B., *Uvod u filozofiju religije*, Hrvatski studiji, Zagreb 1998.

FILOZOFIJA RELIGIJE II

Šifra: 16FR30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. dc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Vani Roščić

Preduvjeti za ispit: položen ispit iz *Filozofije religije I*

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- stjecanje sustavne spoznaje o filozofskom govoru o Bogu i njegovom odnosu prema religiji;
- osposobljavanje studenata za kritičku prosudbu filozofskih promišljanja o problemu Boga.

Sadržaj kolegija:

Filozofija i problem Boga: ljudska egzistencija, sloboda i odnos s Bogom. Hermeneutika i spekulativno mišljenje pred pitanjem Boga. Klasična baština i židovsko-kršćanska tradicija. Božje postojanje: religijska spoznaja i filozofski put. Agnosticizam i ateizam. Racionalistička, deistička i idealistička pozicija spoznaje Boga. Personalistička misao pred pitanjem Boga. Ontološki argument sv. Anzelma i njegove moderne verzije. Putovi *a posteriori* sv. Tome Akvinskog: metafizičke pretpostavke, struktura dokaza, sličnost i specifičnost svakog puta. Božja bit: njena neshvatljivost i spoznatljivost putem analogije. Bog kao punina Bitka i ljubavi. Božja transcendencija, jednostavnost i neizmjenjnost. Imanencija i transcendencija. Nepromjenjivost i vječnost. Osobni karakter Boga. Odnos Boga i svijeta s posebnim osvrtom na problem zla.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

TOMA AKVINSKI, SCG, I, cc.1-25; hrv. pr.: KS, Zagreb 1994.

DEVČIĆ, I., *Bog i filozofija*, KS, Zagreb 2003.

BAUER Antun, *Teodiceja*, Zagreb 1918.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

GONZALEZ, A. L., *Teología natural*, EUNSA, Pamplona 1982.

- BECK, H., *Natürliche Theologie. Grundriß philosophischer Gotteserkenntnis*, Anton Pustet, München-Salzburg 1986.
- WIPPEL, J.F., *The Metaphysical Thought of Thomas Aquinas. From Finite Being to Uncreated Being*, The Catholic University of America Press, Washington 2000.
- TOMMASO D'AQUINO, *Summa Theologiae*, I, qq. 2-26, 44-49, 103-105.
- JOLIVET, R., *The God of Reason*, Hawthorn Books, New York, 1960.
- ELDERS, L.J., *La metafisica dell'essere di San Tommaso d'Aquino in una prospettiva storica*. v. II "La teologia filosofica", Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1995.
- GILSON, E., *Dio e la filosofia*, Massimo, Milano 1984.
- MONDIN, B., *Dio: chi è? Elementi di teologia filosofica*, Massimo, Milano 1990
- ROMERA, L., "Ha ancora senso una domanda metafisica su Dio?", *Acta philosophica*, 6-1, (1997) pp. 117-135.
- BELIĆ, Miljenko, *Biti ili ne biti u svjetlu analogije bića*, u: J. ROŽMARIĆ (ured.), *Filozofija u susret teologiji*, FTI, Zagreb 1989, str. 37-98.

FILOZOFIJA SPOZNAJE I

Šifra: 13FS30

Semestar: III.

Tjedna aktivnost: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: dr. sc. Dario Škarica

Suradnik u nastavi:

Preduvjeti za ispit: odslušana predavanja

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno.

Zadaci i stečene kompetencije:

- usvajanje osnovnih epistemoloških pojmova (znanje, istina, opravdanje, vjerovanje, očitost...);
- analiza izvora/vrsta znanja (opažanje, introspekcija, pamćenje, svjedočanstvo, razum);
- upoznavanje s nekim osnovnim tradicionalnim i suvremenim epistemološkim problemima i pozicijama: Gettierov problem, internalizam, eksternalizam, fundacionalizam, koherentizam, naturalizirana epistemologija itd.

Sadržaj kolegija:

U prvom dijelu predavanja su posvećena analizi znanja, tj. pojmovima istine, opravdanja i vjerovanja, i posebno su usredotočena na teorije istine (na teoriju korespondencije i na verifikacionističku, koherencijsku, pragmatističku i semantičku teoriju istine), zatim na pojam očitosti, na razliku između dvojbe, mnijenja i sigurnosti i na odnos između vjerovanja, opravdanja i znanja. U ovom dijelu posebno se izlaže i Gettierov problem.

U drugom dijelu predavanja su posvećena razlici između normativne i naturalizirane epistemologije. Naglasak je na izlaganju pozicija fundacionalizma, koherentizma, kauzalne teorije znanja, reliabilizma te internalizma i eksternalizma.

U trećem dijelu predavanja su posvećena izvorima, odnosno vrstama znanja, tj. percepciji, introspekciji, pamćenju, svjedočanstvu, razumu/znanju a priori.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

ČULJAK, Z. (ur.), *Vjerovanje, opravdanje, znanje. Suvremene teorije znanja i epistemičkoga opravdanja*, Ibis grafika, Zagreb 2003.

DANCY, J., *Uvod u suvremenu epistemologiju*, Hrvatski studiji, Zagreb 2001.

GRECO, J., i SOSA, E., *Epistemologija. Vodič u teorije znanja*, Jesenski i Turk, Zagreb 2004.
MACAN, I., *Filozofija spoznaje*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove Zagreb, 1997.
MARKUSOVIĆ, A., *Naturalizam i apriorna spoznaja*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1988.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

AKVINSKI, T., *Izbor iz djela I-II*, Naprijed, Zagreb 1990.
AYER, A. J., *Problem saznanja*, Nolit, Beograd, 1963.
BENDER, J. (ur.), *The Current State of the Coherence Theory*, Kluwer, Dordrecht 1989.
JAMES, W., *Pragmatizam*, Ibis grafika, Zagreb 2001.
KANT, I., *Kritika čistog uma*, Matica hrvatska, Zagreb 1987.
KORNBLITH, H. (ur.), *Naturalizing Epistemology*, MIT Press, Cambridge 1985.
MOSER, P. K., - VANDERNAT, A., (ur.), *Human Knowledge. Classical and Contemporary Approaches*, Oxford University Press, New York 1995².
PETROVIĆ, G., *Suvremena filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1979.
PLATON, *Fileb i Teetet*, Naprijed, Zagreb 1979.
QUINE, W. V. O., *Dvije dogme empirizma*, u: N. MIŠČEVIĆ - M. POTRČ (ured.) *Kontekst i značenje*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka 1987, str. 69-86.
ROTH, M., - GALIS, L., (ur.), *Knowing: Essays in the Analysis of Knowledge*, Random House, New York 1970.
RUSSELL, B., *Problemi filozofije*, Nolit, Beograd, 1980.
RUSSELL, B., *Ljudsko znanje, njegov obim i granice*, Nolit, Beograd, 1961.
ZIMMERMANN, S., *Opća noetika. Teorija spoznaje i kritika njezine vrijednosti*, Državna štamparija Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd, 1926.

FILOZOFIJA SPOZNAJE II

Šifra: 14FS30

Semestar: IV.

Tjedna aktivnost: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc.dr.sc. Dario Škarica

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit: odslušana predavanja, položen ispit iz kolegija Filozofija spoznaje I

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno.

Zadaci i stečene kompetencije:

- upoznavanje s problematikom skepticizma kroz povijest filozofije;
- upoznavanje s klasičnim stavovima empirizma i racionalizma;
- upoznavanje s problemom spoznaje izvanjskog svijeta;
- upoznavanje s problemom indukcije;
- upoznavanje s poviješću problema urođenih ideja i znanja a priori.

Sadržaj kolegija:

U prvom dijelu predavanja izlaže se problematika skepticizma u njezinu povijesnom razvoju od akademskog skepticizma, pironizma, Cicerona i Augustinove kritike skepticizma, preko renesansnog skepticizma (Montaigne, Charron) i Descartesove kritike skepticizma, do suvremene rasprave o skepticizmu.

U drugom dijelu predavanja su posvećena klasičnoj empirističkoj i racionalističkoj poziciji te se razmatraju Lockeovi, Berkeleyjevi, Humeovi, Reidovi, Descartesovi, Spinozini i Leibnizovi stavovi o spoznaji.

U trećem dijelu predavanja izlaže se problem izvanjskog svijeta, tj. pozicije direktnog i indirektnog (reprezentativnog) realizma, kao i pozicija fenomenalizma/idealizma.

U četvrtom dijelu predavanja su posvećena problemu indukcije, te se uz Humeov problem indukcije izlaže i novi, Goodmanov problem indukcije.

U petom dijelu predavanja su posvećena problematici urođenih ideja i znanja a priori. Posebno se pritom ističe razlikovanje između znanja a priori i znanja a posteriori nasuprot razlici između nužno i kontingentno istinitoga i razlici između analitičkih i sintetičkih sudova.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

BLACK, M., "Indukcija", u: A. N. Prior, *Historija logike*, Naprijed, Zagreb 1970, str. 201-245.

DANCY, J., *Uvod u suvremenu epistemologiju*, Hrvatski studiji, Zagreb, 2001.

GRECO, J., - SOSA, E., *Epistemologija. Vodič u teorije znanja*, Jesenski i Turk, Zagreb 2004.

RUSSELL, B., *Problemi filozofije*, Nolit, Beograd 1980.

ZIMMERMANN, S., *Opća noetika. Teorija spoznaje i kritika njezine vrijednosti*, Državna štamparija Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Beograd, 1926.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

AYER, A. J., *Problem saznanja*, Nolit, Beograd 1963.

BERKELEY, G., *Odabrane filozofske rasprave*, KruZak, Zagreb 1999.

BOŠKOVIĆ, H., *Problem spoznaje*, Zagreb, 1931.

BOŽIČEVIĆ, V. (ur.), *Filozofija britanskog empirizma*, Školska knjiga, Zagreb 1996.

DESCARTES, R., *Razmišljanja o prvoj filozofiji*, Demetra, Zagreb, 1993.

GILSON, E., *Thomist realism and the critique of knowledge*, Ignatius Press, S. Francisco, 1986.

GRIMM, K., *Indukcija. Prikaz njezinih problema*, Zagreb 1941.

HUME, D., *Istraživanje o ljudskom razumu*, Naprijed, Zagreb 1988.

JAKIĆ, M., *Znanstveni realizam u filozofiji Hilary Putnama*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1987.

KANT, I., *Kritika čistog uma*, Matica hrvatska, Zagreb 1987.

LEIBNIZ, G. W., *Izabrani spisi*, Naprijed, Zagreb 1980.

LEIBNIZ, G. W., *Novi ogleđi o ljudskom razumu*, Veselin Masleša, Sarajevo 1986.

LOCKE, J., *Ogled o ljudskom razumu*, sv. I i II, Kultura, Beograd 1962.

MARITAIN, J., *Distinguer pour unir ou Les degrés du savoir*, Desclée, Bruges 1932.

MOSER, P. K., (ur.), *A Priori Knowledge*, Oxford University press, Oxford 1987.

PETROVIĆ, G., *Od Locke'a do Ay era*, Kultura, Beograd 1964. QUINE, W. v. O., "Dvije dogme empirizma", u: N. MIŠČEVIĆ - M. POTRČ (ured.), *Kontekst i značenje*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka 1987, str. 69-86.

SEKST EMPIRIK, "Pironove postavke", u: *Filozofska hrestomatija*, sv. II, Matica Hrvatska, Zagreb, 1978. SWINBURNE, R., *The Justification of Induction*, Oxford University Press, Oxford 1974.

FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA I

Šifra: 12FA30

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- uvesti studente u važnost i aktualnost filozofskog promišljanja o čovjeku;
- omogućiti fenomenološki i interdisciplinarni pristup i razumijevanje specifičnih ljudskih moći i djelovanja;
- osposobiti sudionike za ozbiljnu filozofsku refleksiju o specifičnom ljudskim činima i mogućnost kritičke usporedbe s ostalim bićima koji ga okružuju.

Sadržaj kolegija:

Uvod u problematiku i aktualnost filozofske refleksije o čovjeku. Izvori problema o čovjeku: s jedne strane zadivljenost tim bićem, s druge strane njegove frustracije i obmane. Određenje metode i objekta filozofije o čovjeku.

Fenomenološka pozicija čovjeka - psihička djelovanja čovjekova. Čovjekov život, povijesni pregled. Osnovi konstitutivni elementi živog bića: hranjenje, rast i razmnožavanje. Životno počelo i stupnjevi života. Supstancijalna forma kao izvor života. Psihički život: njegova intencionalnost i spoznaja. Postanak života.

Život i problem evolucije. Analiza različitih teorija i kritički osvrt. O ljudskoj spoznaji općenito. Intimna povezanost osjetilne i umske spoznaje. Unutarnja struktura ljudske spoznaje i njezina glavna djelovanja. Vanjska osjetila: struktura, podjela i njihovi objekti. Unutarnja struktura percepcije i osjetilna spoznaja.

Čovjekova umska spoznaja. Neupitnost njezina postojanja i njezina nesvodivost na osjetilnu spoznaju. Narav umske spoznaje, njezin izvor, struktura i doseg. Specifično čovjekovo iskustvo: samospoznaja. Duhovnost umske spoznaje.

Čovjekov voljni život. Općenito o volji i osjetilnim težnjama. Iskustvo postojanja ljudske volje. Njezina nesvodivost na čovjekovu spoznaju ili na osjetilne težnje. Narav i proces voljnoga čina. Ljubav i sloboda kao čovjekova najuzvišenija voljna djelovanja. Čovjekov afektivni život: sentiment i osjećaji; zadovoljstvo i bol.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

HAEFFNER, G., *Filozofska antropologija*, Breza, Zagreb 2003., str. 11-33, 42-50, 132-187.

SCHELER, M., *Položaj čovjeka u kozmosu*, u IDEM, *Ideja čovjeka i antropologija*, Globus, Zagreb 1996., str. 127-190.

TOMA AKVINSKI, *De Ver.*, q. 24., u A. PAVLOVIĆ, *Pariške rasprave Tome Akvinskoga*, Demetra, Zagreb 2001., str. 301-398.

TOMA AKVINSKI, *S. Th.* I, q. 82-83.; hrv. pr.: IDEM, *Izbor iz djela*, sv. I, Naprijed, Zagreb 1990, str. 186-207.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BELIĆ, M., *Metafizička antropologija*, FTI, Zagreb 1995.

BUBER, M., *Ja i ti*, Vuk Karadžić, Beograd 1977.

BURGER, H., *Filozofska antropologija*, Naprijed, Zagreb 1993.

CARREL, A., *Čovjek - nepoznanica*, Hrvatska književna naklada, Zagreb 1941.

CORETH, E., *Was ist der Mensch? Grundzüge einer philosophischen Anthropologie*, Innsbruck-Wien 1986⁴.

DE FINANCE, J., *Essai sur l'agir humain*, Gregoriana, Roma 1962.

ELDERS, L. J., *De natuurfilosofie van Saint-Thomas van Aquino*, Tabor, Brugge 1995.

FABRO, C., *L'anima. Introduzione al problema dell'uomo*, Studium, Roma 1995.

LUCAS LUCAS, R., *L'uomo spirito incarnato. Compendio di filosofia dell'uomo*, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo 1993.

MALO, A., *Antopologia dell'affettività*, Armando, Roma 1999.

MARÍAS, J., *Antopologia metafísica*, Alianza Editorial, Madrid 1987².

- MELENDO, T., *Ocho lecciones sobre el amor humano*, Rialp, Madrid 1992.
MONDIN, B., *L'uomo chi è? Elementi di antropologia filosofica*, Massimo, Milano 1993⁷.
VANNI ROVIGHI, S., *Uomo e natura. Appunti per una antropologia filosofica*, Vita e Pensiero, Milano 1980.
VERNEAUX, R., *Philosophie de l'homme*, Beauchesne, Paris 1956.
YARZA, I., *Immagini dell'uomo. Per cor si antropologici nella filosofia moderna*, Armando, Roma 1997, 192 str.
ZUBIRI, X., *Siete ensayos de antropología filosófica*, Argote, Bogota 1982.

FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA II

Šifra: 13FA30

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- osposobiti studente za filozofsku percepciju osnovnih dimenzija čovjekova života;
- uvesti sudionike u ozbiljnu refleksiju o elementima intersubjektivnosti, kao i nužnost ostvarenja takovih relacija, s ciljem posjedovanja neophodnih iskustava u promišljanju o čovjeku;
- omogućiti racionalno i kritičko prosuđivanje dostojanstva i metafizičke utemeljenosti ljudske osobe i suočavanja iste s tragičnim iskustvom smrti i pitanjima vezanim uz nju.

Sadržaj kolegija:

Temeljne dimenzije čovjekova života. Tjelesnost: ljudsko tijelo i druga tijela. Govor tijela kao vanjska manifestacija intime bića. Specifičnost ljudske spolnosti. Intersubjektivnost ili otvorenost drugome. Intersubjektivnost kao bitni element konstitucije čovjeka. Osobni i društveni život čovjeka. Interpersonalni odnos: ja - ti - mi; društvena anonimnost: ljudi.

Čovjek kao osoba. Osoba kao najviša samostalna razumska supstancija. Različiti pristupi problemu supstancijalnosti čovjeka. Metafizička struktura osobe: supstancija i narav, bit i bitak. Metafizički temelj osobe: dinamičnost njezina bitka i specifični aspekti njezina bivstvovanja. Detaljna metafizički analiza osobe: njezina konstitutivnost, jedinstvo i apsolutna vrijednost. Njezina vrijednost u sebi i njezina otvorenost prema apsolutnom.

Čovjekova duhovnost i transcendencija. Materijalističko gledanje na čovjeka. Kritika i nedostatnost materijalističke koncepcije čovjeka. Različita shvaćanja 'transcendencije'. Specifičnost čovjeka u odnosu na druga bića. Zašto je čovjek i duhovno biće. Njegova specifična sposobnost: *reditio completa*. Njegova otvorenost prema beskonačnom i njegovo dostojanstvo. Stvaranje ljudskoga duha: različiti pristupi problemu.

Čovjekova svijest i iskustvo smrti. Kompleksnost ljudske smrti koja nadilazi biološku razinu. Dramatičnost smrti i zahtjev za besmrtnošću ljudskoga duha. Različiti pristupi: stvarna i osobna besmrtnost, panteistička besmrtnost i metaforička besmrtnost. Klasični fenomenološko - metafizički dokazi i njihova kritička prosudba.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit:*

HAEFFNER, G., *Filozofska antropologija*, Breza, Zagreb 2003., str. 11-33, 42-50, 114-131, 132-221.

BELIĆ, M., *Metafizička antropologija*, FTI, Zagreb 1995.

TOMA AKVINSKI, CG, II, qq. 56-90; hrv. pr.: Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993, sv. I, str. 581-829.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BURGER, H., *Filozofska antropologija*, Naprijed, Zagreb 1993.

CORETH, E., *Was ist der Mensch? Grundzüge einer philosophischen Anthropologie*, Innsbruck-Wien 1986⁴.

CROSBY, J. F., *The Selfhood of the Human Person*, The Catholic University of America Press, Washington 1997.

GELEN, A., *Čovjek. Njegova priroda i njegov položaj u svijetu*, Veselin Masleša - Svjetlost, Sarajevo 1990.

GILSON, E., *D'Aristotele à Darwin et retour. Essai sur quelques constantes de la biophilosophie*, Vrin, Paris 1971.

LUCAS LUCAS, R., *Antropološki status ljudskog embrija*, u A. VOLARIĆ-MRŠIĆ (ured.), *Status ljudskog embrija*, FTI: Centar za bioetiku, Zagreb 2001, str. 67-99.

PLESSNER, H., *Conditio humana. Filozofijske rasprave o antropologiji*, Globus - Filozofski fakultet u Zagrebu - Zavod za filozofiju, Zagreb 1994.

SCHELER, M., *Ideja čovjeka i antropologija*, Globus, Zagreb 1996.

SZASZKIEWICZ, J., *Filosofia dell'uomo*, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Roma 1989².

VANNI ROVIGHI, S., *L'antropologia filosofica di S. Tommaso d'Aquino*, Vita e Pensiero, Milano 1972.

LOGIKA I

Šifra: 11LO30

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: pismeno ili usmeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s temeljnim otkrićima u logici tijekom njezina povijesnoga razvoja;
- upoznavanje s metodama ispitivanja suvremene simboličke logike;
- primjena simboličkih sredstava suvremene logike pri analizi filozofskih tekstova;
- primjena simboličkih sredstava suvremene logike pri jezikoslovnim istraživanjima prirodnih jezika;
- primjena simboličkih sredstava suvremene logike pri filozofskim istraživanjima u okvirima filozofije znanosti (deduktivna zasnovanost prirodoslovlja);
- razvijanje suvremenih simboličkih metoda na primjeru temeljna modela logike prvoga reda: model logike sudova.

Sadržaj kolegija:

Logika sudova i prirodni jezici. Definiranje temeljnih pojmova. Konzistentnost skupina sudova. Zaključak. Vrijednost istinitosti kao formalno obilježje sudova. Deduktivna valjanost zaključka. Induktivna snaga zaključka. Identična istinitost. Istinosno-funkcionalna ekvivalentnost sudova. Simbolička sintaksa modela logike sudova. Logički operatori.

Sintaktičko proučavanje prirodnih jezika. Tablice istinitosti logičkih operatora. Simbolička semantika modela logike sudova. Metavarijabla. Tablice istinitosti formula modela logike sudova. Istinosno-funkcionalna identična istinitost. *Reductio ad absurdum*. Istinosno-funkcionalna ekvivalentnost. Istinosno-funkcionalna konzistentnost. Istinosno-funkcionalna izvodljivost. Istinosno-funkcionalna valjanost. Stablo istinitosti modela logike sudova. Građenje stabla istinitosti. Pravila logičkih operatora za stabla istinitosti logike sudova. Stablo istinitosti i semantika temeljnih istinosno-funkcionalnih određenja. Konstrukcija dokaza za formule modela logike sudova. Deduktivna izvodljivost niza. Pravila za deduktivne nizove logike sudova. Aksiomatizacija modela logike sudova.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

PETROVIĆ G., *Logika*, Element, Zagreb 1996. ili JAKIĆ M., *Logika*, Školska knjiga, Zagreb, 1998. ili KOVAČ S., *Logika*, Zagreb, 1994.

TARSKI, A., *Uvod u matematičku logiku i metodologiju matematike*, Rad, Beograd 1979.

PRIOR, A., *Historija logike*, Naprijed, Zagreb 1970.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ARISTOTEL, *O tumačenju*, Latina et graeca, Zagreb 1989.

ARISTOTEL, *Kategorije*, HSN, Zagreb 1992.

DEVIDE, V., *Matematička logika*, Beograd, 1964.

FREGE, G., *Osnove aritmetike*, Kruzak, Zagreb, 1995.

QUINE, W.V., *Methods of Logic*, Harvard University Press, 1950. (1982.).

MENDELSON, E., *Introduction to Mathematical Logic*, D Van Nostrand C. INC, 1964.

BELL, J., MACHOVER, M., *A Course in Mathematical Logic*, North-Holland, E.S.P. B.V., 1977.

LOGIKA II

Šifra: 12LO30

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: dr. sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: pismeno i usmeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznati studente s logikom predikata;

- ukazati na specifičnosti zahvata računa predikata u odnosu na pojmove, prirodni jezik te pokrivanje svih teorija (odnosno u idealnom smislu znanosti);

- uputiti na glavne logičke probleme nastale oko supstitucije identiteta, egzistencijalne generalizacije, univerzalne instancijacije, problema interpretacije kvantifikacije, iteracije objekt/meta jezik, te ključnih logičkih zakona (zakon isključenja trećeg).

Sadržaj kolegija:

Semantika prvog reda, supstitucija, prvog reda tabloi, Hintikkini skupovi, potpunost tabloa prvog reda, Prenekne i Skolemove forme, eliminacija funkcijskih simbola i jednakosti. Predikatski račun prvog reda i tabloi, Potpunost predikatskog računa prvog reda. Booleova algebra. Teorija modela. Lövenheim-Skolemov teorem. Teorija rekurzije. Intuicionistički

sistemi i nestandardne analize. Inticionistička logika prvog reda. Aksiomska teorija skupova: ordinali, aksiom regularnosti, aksiom izbora, konstruktibilni skupovi, neproturječnost AC i GCH. Zermalove strukture. Filteri. Topologija

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit:*

ĆIROVIĆ, B., *Uvod u matematičku logiku i teoriju rekurzivnih funkcija*, FTI, Zagreb 1996.

ŠVOB, G., *Fregeovo pojmovno pismo*, Naprijed, Zagreb 1992.

WITTGENSTEIN, L., *Tractatus Logico-Philosophicus*, Moderna vremena, Zagreb 2003.

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

DUMMETT, M., *The Interpretation of Freg's Philosophy*, Harvard University Press, 1981.

DUMMETT, M., *Frege, Philosophy of Language*, Harvard University Press, 1973.

BOOLOS, G.(ed.), *Logic, Logic and Logic*, Harvard University Press, 1998.

PEIRCE, C. S., *Reasoning and the Logic of Things*, HUP, 1992.

BERGMANN, M., MOOR, J., NELSON, J.: *The Logic Book*, McGRAW-HILL PC., 1990.

KLEENE, S.C.: *Mathematical Logic*, 1958

METODOLOGIJA ZNANSTVENOG RADA

Šifra: 12MZ30

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: pismeno ili usmeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s temeljnim načinima izrade znanstvenog rada;
- upoznavanje studenata sa samim pristupom znanstvenom radu;
- upoznavanje s opsegom i dosegom znanstvenih radova;
- upoznavanje s metodama ispitivanja suvremene znanosti;
- primjena znanosti pri analizi filozofskih tekstova;
- upoznavanje s pristupom literaturi i drugim izvorima.

Sadržaj kolegija:

Temeljne karakteristike znanosti znanstvene djelatnosti i istraživanja. Znanstvena, znanstvenostručna i stručna djela, klasifikacije pisanih djela, pojam i vrste znanstvenih djela, pojam i vrste znanstvenostručnih i stručnih djela. Pojam i klasifikacija metodologije znanstvenog istraživanja. Tehnologija znanstvenog istraživanja. Pisanje teksta i tehnička obrada znanstvenog i stručnog djela. Jezično stilska i terminološka obrada rukopisa. Tehnička obrada teksta, lektura, korektura i korekturni znaci.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit:*

ZELENKA, R., *Teorija znanosti, 2.1. poglavlje Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka 1998. str. 41.-80.

ZELENKA, R., *Klasifikacija pisanih djela, 3.2. poglavlje Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka 1998. str. 180-183.

ZELENIKA, R., *Pojam i vrste znanstvenostručnih i stručnih djela*, 3.5. i 3.6.. poglavlja *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka 1998. str. 194.-256.

ZELENIKA, R., *Pisanje teksta i tehnička obrada znanstvenog i stručnog djela*, 6. poglavlje *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka 1998. str. 481-573.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ZELENIKA, R., *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka 1998.

GILLI, G. A., *Kako se istražuje- vodič u društvenim istraživanjima*, Školska knjiga, Zagreb, 1974.

IVANOVIĆ, Z., *Metodologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Hotelijerski fakultet u Opatiji, Opatija, 1996.

JURIŠIĆ Š., *O obradi znanstvenog djela*, Naučna biblioteka, Split 1971.

MODERNA FILOZOFIJA I

Šifra: 15MF30

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: prof. dr.sc. Pavo Barišić

Suradnici u nastavi:

Preduvjet za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- uočiti kontinuitet i novine u razvoju moderne filozofije u odnosu spram srednjovjekovne i renesansne misli, značenje kontinentalnog racionalizma i britanskog empirizma;
- domišljanje konzekvenci empirizma i racionalizma i otvaranja putova za njihovo prevladavanje i kritičku sintezu;
- te otkrivanje povezanosti i bogatstva ontoloških, spoznajnih, etičkih, estetskih filozofijskih problema u velebnim sustavima Njemačke klasične filozofije.

Sadržaj kolegija:

Značenje pojma "moderno" kako je primijenjen u filozofijskoj misli 17. stoljeća. Formiranje dviju glavnih struja moderne filozofije: kontinentalni racionalizam i britanski empirizam. Formiranje glavnih problema novovjekovne filozofije: osvješćivanje nove metode, pitanje podrijetla i izvjesnosti ljudske spoznaje, poimanje supstancije, etika, filozofija prava, države i religije. Značenje pojma "racionalizam" u novovjekovnoj filozofiji. Problem metode i pokušaj utemeljenja filozofije kao znanosti. Novovjekovni obrat k metafizici subjektivnosti. Metafizički sustavi i promjene u shvaćanju kategorije supstancije: Descartes, Spinoza, Leibniz. Ontološki dokazi Božje opstojnosti (Descartesov i Leibnizov). Pascalova kritika Descartesa. Empirizam kao odgovor na izazove sto ga je filozofiji postavila nova znanost. Predšasnik engleskog empirizma: F. Bacon i problem metode. Otac britanskog empirizma: J. Locke. Razvoj klasičnog britanskog empirizma. Berkeley, Hume. Konzekvence klasičnog empirizma: Humeov agnosticizam i skepticizam. Kritika metafizike. Oblikovanje temeljnih ideja moderne političke filozofije (Hobbes. Locke).

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

COPLESTON, F., *Istorija filozofije, IV: Od Dekarta do Lajbnica*, BIGZ, Beograd 1995.
DESCARTES, R., *Meditacije o prvoj filozofiji*, Zagreb 1975.
SPINOZA, B. DE, *Etika* (izbor), u: D. BARBARIĆ, *Filozofija racionalizma*, Zagreb 1997., str. 269-311.

B) proširena literatura za daljnji studij:

COPLESTON, F., *A History of Philosophy*, voll. IV-VI, London 1946.
HIRSCHBERGER, J., *Geschichte der Philosophie, sv. II: Neuzeit und Gegenwart*, Freiburg/Basel/Wien 1991.

MODERNA FILOZOFIJA II

Šifra: 16MF30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: prof. dr. sc. Pavo Barišić

Suradnici u nastavi:

Preduvjet za ispit:

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni

Zadace i stečene kompetencije:

- upoznavanje i razumijevanje temeljnih pitanja, problema i kategorija filozofije njemačkog klasičnog idealizma;
- osposobiti studente za razumijevanje slijeda razvojnog tijeka temeljnih problema njemačke klasične filozofije;
- osposobiti studente za otkrivanje povezanosti i bogatstva ontoloških, spoznajnih, etičkih i estetskih filozofijskih problema u velebnim sustavima njemačke klasične filozofije.

Sadržaj kolegija:

Duhovno-povijesni kontekst nastanka njemačke klasične filozofije. Prevladavanje i kritička sinteza dotadašnjih filozofijskih ideja i stvaranje originalnih sustava. I. Kant (kritika metafizike i "kopernikanski obrat", temeljni problem transcendentalne filozofije - mogućnost sintetičkih sudova a priori); temeljni pojmovi i problemi transcendentalne estetike, transcendentalne analitike i transcendentalne dijalektike; temeljni principi Kantove etike, filozofija religije, filozofija prava. Transcendentalna filozofija J.G. Fichtea (nauk o znanosti), temeljna obilježja Fichteova "subjektivnog idealizma", Fichteov "nauk o ćudoređu". Transcendentalna filozofija F.W.J. Schellinga (filozofija prirode, identiteta; real-idealizam). Jacobi (kritika uma), njemački romantizam (F.D.E. Schleiermacher, F. Schlegel) G.W.F. Hegel (enciklopedijski sustav znanosti; logika, filozofija prirode, filozofija duha), filozofija povijesti, utemeljenje filozofije prava, filozofija religije.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

KANT, I., *Kritika čistog uma*, Matica hrvatska, Zagreb 1984. HEGEL, G.W.F., *Fenomenologija duha*, Kultura, Zagreb, 1953.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BARIŠIĆ, P., *Dijalektika običajnosti. Utemeljenje filozofije prava u Hegela*, Hrvatsko

filozofsko društvo, Zagreb, 1988.

BARBARIĆ, D. (prir.), *Filozofija njemačkog idealizma*, Školska knjiga, Zagreb 1998.

HOEFFE, O., *Immanuel Kant*, C.H.Beck, Muenchen 1983.

JACOBS, W.G., *Od podrijetla zla do bivstva čovječje slobode ili transcendentalna filozofija i metafizika*, u: "Filozofska istraživanja" 49 (1993).

KOJEVE, A., *Kako čitati Hegela*, Veselin Masleša, Sarajevo 1964.

MACAN, C.E., *Kant and the Foundation of Metaphysics. An Interpretative Transformation of Kants Critical Philosophy*, Heidelberg 1981.

PEETZ, S., *O odnosu slobode i načina znanja kod Schellinga*, u: "Filozofska istraživanja" 49 (1993).

FICHTE, J. G., *Prvi uvod u nauku o znanosti*, Kultura, Zagreb 1956.

ONTOLOGIJA I

Šifra: 13ON30

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: prof.dr.sc. Jure Zovko

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaci i stečene kompetencije:

- zadaća kolegija je upoznati studente s osnovnim smjericama razvoja ontologije koja je u antičkoj filozofiji slovila kao „prva filozofija” i znanost o prvim principima stvarnosti, a u novovjekovnoj filozofiji predstavljala transcendentni preduvjet spoznaje, razumijevanja i objašnjenja stvarnosti;

- osposobiti studente za kritičko promišljanje i vrednovanje;

- razviti kod studenata osjećaj poštivanja prema tradiciji koja predstavlja nepresušno vrelo bogatstva misli koja potiče na samostalno promišljanje.

Sadržaj kolegija:

Ontologija je u filozofijskoj tradiciji slovila kao temeljna disciplina. Iako se sam naziv pojavljuje tek kod R. Göckela 1613, već kod Parmenida filozofija poistovjećena s naukom o bitku. Danas prevladava među ekspertima *communis opinio* da su utemeljitelji ontologije kao znanosti o prvim principima stvarnosti Platon i Aristotel. U novovjekovnoj filozofiji, *ordo essendi* zamijenjen je s nastojanjima da se ljudska spoznaja utemelji u pouzdanom principu plauzibilnosti Descartova *cogito ergo sum*, koji sa spoznajno-teorijskoga motrišta traži svoj novi *fundamentum inconcussum*. U tom razdoblju posvemašnjeg osporavanja tradicionalne *metafisicae generalisike* kao izvjesne znanstvene discipline ontologiju se pokušava koncipirati sukladno Kantovu shvaćanju kao "prirodnu dispoziciju" u čovjeku, što će jamačno kulminirati u Heideggerovoj "fundamentalnoj ontologiji" i postavljanju pitanja o "smislu bitka".

U kolegiju Ontologija I izložit ćemo opći prikaz strukturiranosti tradicionalne ontologije, s posebnim osvrtom na eksplikaciju Platonova poimanja ideja kao postojanih entiteta (*ontos onta*) koji omogućuju spoznaju i predstavljaju orijentacioni kriterij etičkoga djelovanja. U drugom dijelu kolegija razmotrit ćemo temeljne postavke Aristotelove "onto-teološke" metafizike koja po Klausu Oehleru predstavlja "vrhunac antičke filozofije."

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit:*

PLATON, *Država*, Naklada Jurčić, Zagreb 2004.

PLATON, *Eutifron*, Matica hrvatska, Zagreb 1998.

ARISTOTEL, *Metafizika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1992.

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

ROSS, D., *Aristotle*, Routledge, London 1995.

GREGORIĆ, P. - GRGIĆ, F. (ured.), *Aristotelova Metafizika. Zbirka rasprava*, Kruzak, Zagreb 2003.

ONTOLOGIJA II

Šifra: 14ON30

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: prof. dr. Jure Zovko

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaci i stečene kompetencije:

- svrha kolegija je upoznati studente s temeljnim odrednicama novovjekovne i suvremene ontologije (Descartes, Kant, Heidegger, Gadamer, Strawson);
- razviti kod studenata sposobnost prosuđivanja i kritičkoga vrednovanja;
- upoznati s temeljnim odrednicama hermeneutičkoga razumijevanja.

Sadržaj kolegija:

U kolegiju Ontologija II izložiti ćemo u glavnim crtama najznačajnije pokušaje inovativnih fundiranja ontologije kod nekih filozofskih klasika moderne. Razmotrit ćemo osnovu intenciju Kantova transcendentnoga utemeljenja filozofije kojemu je svrha objašnjenje preduvjeta mogućnosti spoznaje predmeta, te ukazati na njezinu bogatu recepciju u idealističkoj i prirodoznanstvenoj filozofijskoj tradiciji.

Posebnu pažnju posvetit ćemo Heideggerovoj „fundamentalnoj ontologiji“ koja je koncipirana kao „hermeneutika faktičnosti“, a svrha joj je eksplikacija pitanja o smislu bitka, ontološka analiza svijeta i postojanja u svijetu, te razmatranje izvornog metafizičkoga pitanja „zašto je uopće biće, a ne ništa?“.

U kolegiju ćemo nadalje analizirati neke suvremene oblike metafizičkog mišljenja kao što su «deskriptivna metafizika» koja pojašnjava zbiljske strukture našega mišljenja o svijetu (Strawson), «metafizika konačnosti» kao transcendentna eksplikacija svijeta (Heidegger), »metafizika svijesti« kao preduvjet konstituiranja jedinstva i identiteta (D. Henrich). Razmotrit ćemo i pokušaje transformacije tradicionalne ontologije u suvremenoj hermeneutičkoj filozofiji koja poistovjećuje bitak i jezik (Gadamer, Apel) i promatra jezik kao medij hermeneutičke refleksije. Ukazat ćemo na neke o najčešće diskutiranih problema ontologizacije hermeneutike.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit*

DESCARTES, R., *Meditacije o prvoj filozofiji*, Demetra, Zagreb 1992.

HEIDEGGER, M., *Bitak i vrijeme*, Naprijed, Zagreb 1985.

B) Proširena literatura za daljnji studij

HEIDEGGER, M., *Kraj filozofije i zadaća mišljenja*, Naprijed, Zagreb 1996.

STRAWSON, P. F., *Analiza i metafizika. Uvod u filozofiju*, Kruzak, Zagreb 1999.

GADAMER, H.-G., *Čitanka*, Matica hrvatska, Zagreb 2002.

KANT, I., *Kritika čistoga uma*, Matica hrvatska, Zagreb 1974.

ZOVKO, J., *Platon i filozofijska hermeneutika*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1992.

SREDNJOVJEKOVNA FILOZOFIJA I

Šifra: 13SF30

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit: položen ispit iz Antičke filozofije II

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s povijesnim razvojem filozofije u susretu antičke filozofske misli i kršćanstva srednjega vijeka;
- postupno otkrivanje novih filozofskih tema i pronalaženje razumskih odgovara na novo proizašla pitanja, kao i na ona na koja antička misao nije ponudila zadovoljavajuće rješenje;
- upoznavanje studenta s povijesnim premještanjem filozofske misli na zapadno europsko područje, uloga filozofije u nastanku i razvoju školstva srednjega vijeka i kritički osvrt na ponuđena rješenja.

Sadržaj kolegija:

Značenje pojma "srednji vijek" u povijesti filozofije. Period srednjega vijeka u okviru opće povijesti i povijesti filozofije. Patristička filozofija, apologisti, Klement Aleksandrijski, Origen, Grgur iz Nisse, Pseudo Dionizije Areopagita. Velebni plodovi povijesnog susreta kršćanske i antičke, pretežno platonске, misli: Aurelije Augustin. Formiranje temeljnih problema srednjovjekovne filozofije: Bog, čovjek, osoba, sloboda, stvaranje *ex nihilo* i odnos vjere i razuma. Upoznavanje latinskog Zapada s antičkom filozofskom baštinom: Severin Boetije. Pripremni period: karolinška renesansa: njezine karakteristike i doprinos razvoju obrazovanja.

Prvi veliki skolastički sustav: Ivan Scot Eriugena. Dijalektika XI st., rasprava o univerzalijama i Petar Abelard. Anselmo Canterbury ski i ontologijski dokaz. Uspostava gradskih škola. Škola u Chartresu i škola sv. Viktora. Srednjovjekovna arapska i židovska filozofija: Avicenna, Averroes, Avicbron i Maimonides. Formiranje konstruktivne sinteze u razvoju srednjovjekovne filozofije. Filozofija XII st. i prijam Aristotelove filozofije na Zapadu. Formiranje prvih sveučilišta u Europi.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

COPLESTON F., *Istorija filozofije, II: Srednjovjekovna filozofija*, BIGZ, Beograd 1989.

GILSON E., *Filozofija u srednjem veku*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad 1997.

AUGUSTIN, *O slobodi volje*, Demetra, Zagreb 1998.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

AUGUSTIN, *Opera omnia*, u: www.augustinus.it

BAZALA, A., *Povijest filozofije, II: Filozofija helenističko-rimska. Filozofija u srednjem vijeku. Novija filozofija do Kanta*, Zagreb 1909, str. 89-181; 3. izd.: Zagreb 1989.

DE LIBERA, A., *La philosophie médiévale*, PUF, Paris 1989.

FLASH, K., *Das philosophische Denken in Mittelalter. Von Augustinus zu Macchiavelli*, Reclam, Stuttgart 1986.

FLASH, K., *Einführung in die Philosophie des Mittelalters*, Darmstadt 1982 .

GILSON, E., *L'Esprit de la philosophie médiévale*, Vrin, Paris 1932.

GILSON, E., *Introduction à l'étude de saint Augustin*, Vrin, Paris 1987.

GRABMANN, M., *Die Geschichte der scholastischen Methode*, Freiburg 1909-1911.

KUŠAR, S. (prir.), *Srednjovjekovna filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1996.

MONDIN, B., *Storia della filosofia medievale*, Urbaniana University Press, Roma 1991².

ŠANC, F., *Povijest filozofije, II: Filozofija srednjega vijeka*, Knjižnica života, Zagreb 1943.

VANNI ROVIGHI, S., *La filosofia patristica e medievale*, u FABRO C. (a cura di), *Storia della filosofia*, Roma 1959.

VIGNAUX, P., *Philosophie au Moyen Age*, Castella, Albeuve 1987.

GIBSON, M., *Boethius. His Life, Thought and Influence*, Blackwell, Oxford 1982.

CHENU, M. D., *La théologie au douzième siècle*, Vrin, Paris 1976.

SOUTHERN, R. W., *Saint Anselm. A portrait in a landscape*, Cambridge University Press, Cambridge 1990.

SREDNJOVJEKOVNA FILOZOFIJA II

Šifra: 14SF30

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit: položen ispit iz Antičke filozofije II

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje studenata s razvojem školstva i filozofije u trinaestom stoljeću, te odnosom filozofije s drugim znanostima tog vremena;
- uvođenje u metode i rezultate skolastičke filozofije na svome vrhuncu i smjernice za daljni razvoj;
- osposobljavanje studenata za odgovoran i znanstveni pristup proučavanja različitih filozofskih metoda, sustava i principa, koji su se razvili tijekom srednjega vijeka, te njihove primjene na današnja filozofska pitanja.

Sadržaj kolegija:

Vrhunac skolastičke filozofije i izgradnja velebnih filozofskih sustava: Aleksandar Haleški i Bonaventura, s jedne strane, te Albert Veliki i Toma Akvinski s druge strane. Poteškoće oko prijama Aristotelove filozofske misli u Zapadnoj Europi. Sustavno proučavanje Bonaventurine filozofske misli: veliki dosezi, ali i granice platonovsko-augustinovske filozofske tradicije. Sustavno i duboko proučavanje Tomine filozofije. Konačno razgraničenje teologije i filozofije, te njihov komplementarni odnos. Tomino shvaćanje bitka kao *actus essendi*, te izgradnja nove metafizike. Filozofski dokazi za Božju opstojnost; filozofija stvaranja *ex nihilo*, jedinstvo Tomine antropologije, spoznaje, etike i politike. Aktualne filozofske dispute i Tomina uloga u njima. Izuzetan doprinos Tome Akvinskoga u razvoju

filozofije općenito, a posebnu u razvoju metafizike. Postupan gubitak osvojenoga: Ivan Duns Skot, Vilim Ockhamski i povratak nominalizmu. Kasni srednji vijek: razvoj znanstvene smisli i pojava spekulativne mistike Rajne i Meister Eckhart. Pokušaj obnove metafizičke misli: Nikola Kuzanski i *docta ignorantia*. F. Suarez i njegove *Disputationes metaphysicae*, kao prethodnik u modernom formiranju ontološke misli.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

COPLESTON, F., *Istorija filozofije, II: Srednjovekovna filozofija*, BIGZ, Beograd 1989.

COPLESTON, F., *Istorija filozofije, III: Kasni srednji vek i renesansna filozofija*, BIGZ, Beograd 1994.

BONAVENTURA, *Put duha k Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1974.

TOMA AKVINSKI, *O biću i biti*, u S. KUŠAR (ured.), *Srednjovekovna filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1996, str. 473-502.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

CHENU, M.-D., *Introduction a Vetude de saint Thomas d'Aquin*, Vrin, Paris 1984.

DE LIBERA, A., *La philosophie médiévale*, PUF, Paris 1989.

FLASH, K., *Das philosophische Denken in Mittelalter. Von Augustinus zu Macchiavelli*, Reclam, Stuttgart 1986.

GILSON, E., *L'Esprit de la philosophie médiévale*, Vrin, Paris 1932.

GILSON, E., *Le thomisme*, Vrin, Paris 1989⁶.

GILSON, E., *La philosophie de saint Bonaventure*, Vrin, Paris 1978.

GRABMANN, M., *Die Geschichte der scholastischen Methode*, 2 sv., Freiburg i. Br 1909-1911.

KRETZMANN, N., KENNY, A. i PINBORG, J. (ured.), *The Cambridge History of Later Medieval Philosophy*, Cambridge University Press, Cambridge 1982.

KUŠAR, S. (ured.), *Srednjovekovna filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1996.

MONDIN, B., *Storia della filosofia medievale*, Urbaniana University Press, Roma 1991².

ŠANC, F., *Poviest filozofije, II: Filozofija srednjega vieka*, Knjižnica života, Zagreb 1943.

TOMA AKVINSKI, *Opera omnia*, u: www.corpusthomicum.org

TORRELL, J.-P., *Initiation à Saint Thomas d'Aquin. Sa personne et son œuvre*, Editions du Cerf, Paris 2002.

VANNI ROVIGHI S., *La filosofia patristica e medievale*, u FABRO C. (a cura di), *Storia della filosofia*, Roma 1991.

VIGNAUX, P., *Philosophie au Moyen Age*, Castella, Albeuve 1987.

WEISHEIPL, J., *Friar Thomas D Aquino. His Life, Thought, and Works*, Catholic University of America Press, Washington 1983.

UVOD U FILOZOFIJU

Šifra: 1UF30

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc.dr.sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi: mr. sc. Marko Vučetić

Preduvjet za ispit: redovno pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje u raspravi, izrada samostalnih pismenih radova.

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- uvođenje studenata u nastanak, narav i povijesni razvoj filozofije kao mudrosne znanosti;
- upoznavanje s osnovnim filozofskim pojmovima i područjima filozofskog istraživanja s ciljem stvaranja solidnog temelja za daljnju filozofsku refleksiju;
- osposobiti studente za ozbiljnu i znanstvenu uporabu filozofskih pojmova i specifične metode istraživanja kao temelja za proučavanje svih filozofskih disciplina.

Sadržaj programa kolegija:

Kratki uvod u povijest pojma "filozofija" i njegovo shvaćanje u raznim periodima (antički, srednjovjekovni i moderni). Podrijetlo, narav i zadaće filozofije od njezinih početaka pa sve do danas. Uvod u upoznavanje osnovnih filozofskih tema, kao i razumijevanje glavnih filozofskih pojmova.

Specifičnost filozofije i njezin odnos prema ostalim znanostima, posebno prema teologiji. Filozofija kao znanost o najdubljim pitanjima počela i smisla života. Smisao filozofije za čovjeka i njegovu kulturu.

Posebnost filozofske spoznaje u odnosu na spoznaju pozitivnih znanosti. Filozofija kao mudrost i učiteljica kreposna života. Sustavan uvod u velike tematske cjeline cjelokupne filozofije: metafizika, spoznaja, antropologija, kozmologija i etika. Pregledni uvod u povijesna razdoblja filozofije, s posebnim osvrtom na specifičnosti istraživanja filozofske problematike, tema i metoda, dotičnog razdoblja. Upoznavanje s razvojem filozofije u našem vremenu i pregled najnovijih filozofskih disciplina kao što su filozofija znanosti, filozofija religije, filozofija tehnike, filozofija matematike, filozofija kulture i dr.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

- BOCHENSKI, J.M., *Uvod u filozofsko mišljenje*, Verbum, Split 1997.
DESPOT, B., *Uvod u filozofiju*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1988.
FINK, E., *Uvod u filozofiju*, Zagreb 1998.
ZIMMERMANN, S., *Uvod u filozofiju*, Zagreb 1922.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

- ARISTOTEL, *Nagovor na filozofiju*, Naprijed, Zagreb 1987.
ARTIGAS, M., *Introduction to Philosophy*, Sinag-Tala Publishers, Manila 1990.
TOMA AKVINSKI, *Što je filozofija? Što istražuje filozofija?*, u: *ISTI, Izabrano djelo*, Globus, Zagreb 1981., str. 38-60.
DEZZA, P., *Filosofia*, EPUG, Roma 1993.
JASPERS, K., *Uvod u filozofiju*, Matica hrvatska, Zagreb 1988.
MARITAIN, J., *Elements de philosophie*, Tequi, Paris 1946.
PIEPER, J., *Was heisst Philosophieren*, Hegner, Muenchen 1948.
PLATON, *Fileb*, Naprijed, Zagreb 1979.
SANGUINETI, J. J., *Introduzione alla filosofia*, Urbaniana University Press, Roma, 1992.
WALLACE, W., *The Elements of Philosophy*, Alba House, New York 1977.

3.3. OPIS IZBORNIH KOLEGIJA

AKTUALNA BIOETIČKA PITANJA (Izborni kolegij)

Šifra: 29AB30

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Uvjeti za izbor kolegija:

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni

Zadaće i stečene kompetencije:

- uvođenje studenata u nastanak, narav i razvoj bioetike;
- upoznavanje s temeljnim pitanjima bioetike, s posebnim naglaskom na etičko-filozofijskim pitanjima i problemima (čovjek kao osoba, *bios-ethos* relacija, *ethos* i odgovornost).
- temeljem izabranih određenih aspekata suvremene bioetičke rasprave osposobiti studente za etičku refleksiju i etički diskurs, promišljanje načina rješavanja etičkih dilema, opravdanje ili kritiku moralnih argumenata

Sadržaj kolegija:

Temeljna određenja, karakter i razvoj bioetike. Mjesto bioetike u sustavu znanosti. Odnos bioetike i filozofije. Odnos bioetike i filozofijske etike. Uzajamna upućenost bioetike i filozofske etike. Metodološke posebnosti bioetike. Pluriperspektivizam kao temeljno metodološko određenje bioetike. Bioetičke teorije, principi i pravila. Bioetika i etičke teorije. Narav moralnog obrazlaganja i vrednovanja u bioetici. Problem načela u bioetici. Osoba kao temeljni princip bioetike. Pitanje "nove bioetičke paradigme". Bioetika kao "etika života". Ljudsko dostojanstvo i bezuvjetno poštivanje života. Odabrani temeljni aspekti suvremene bioetičke rasprave: Život i smrt u etičkoj prosudbi. Temeljna pitanja postojanja i smisla života. Bioetika i etika odgovornosti. Bioetika i ljudska prava.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

ČOVIĆ, A., *Etika i bioetika*, Pergamena, Zagreb 2004.

BARIŠIĆ, P., *Bioetika i ljudska prava*, u: A. Čović (ured.), *Izazovi bioetike. Zbornik radova*, Hrvatsko filozofsko društvo, Pergamena, Zagreb 2000. str. 43-53.

GEORGE, M., *Bioetika i sukobljeni etički kriteriji*, u: *Filozofska istraživanja*, Zagreb, 85-86. God.22 (2002) Sv. 2-3(531-539)

KUENZLEN, G., *Odabrani aspekti suvremenih bioetičkih rasprava*, u: "Filozofska istraživanja", 86 (2002) str. 541-548.

MATULIĆ, T., *Bioetika*, Glas koncila, Zagreb 2001., (pogl. 1-5., str. 25-185, i pogl.11-12, str. 365-451).

B) Proširena literatura za daljnji studij:

AGAZZI, E., *Bioetica e persona*, Milano 1993.

BEAUCHAMP, T. L.-CHILDRESS, J. F., *Principles of Biomedical Ethics*, Oxford University Press, New York 1994.

ČOVIĆ, A. (uredio), *Izazovi bioetike, Zbornik radova*, Pergamena HFD, Zagreb 2000.

EENGELHARDT, T. H. Jr., *Foundation of Bioethics*, Oxford University Press, New York-Oxford, 1996.

KUHSE, H. (Hrsg.), *A Companion to bioethics*, Oxford 1998.
MORI, M. (ured.), *Questioni di Bioetica*, Editori Riuniti, Roma 1988.
RAMSEY, P., *Fabricated Man. The Ethics of Genetic Control*, Yale University Press, New Haven- London, 1970.
SEIFERT, J., *What is Life? The originality, irreducibility and value of Life*, Central European Value Studies CEVS H.G. Callaway, Editor, Amsterdam - Atlanta, GA 1997.
BEAUCHAMP, T. L., *Načela u bioetici*, u: *Društvena istraživanja*, Zagreb, 23-24.(1996)
VIAFORA, C., *Fondamenti di bioetica*, Casa Editrice Ambrosiana, Milano 1989.

ANALOGIJA BIĆA (Izborni kolegij)

Šifra: 26AB30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnik u nastavi: mr. sc. Marko Vučetić

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- stjecanje sustavnog znanja o analognoj spoznaji;
- upoznavanje s analognom strukturom bića;
- osposobljavanje studenata da u svjetlu analogije bića filozofski promišljaju odnos Stvoritelja i stvorenja.

Sadržaj kolegija:

Kolegiji je podijeljen u dva dijela. U prvom dijelu analizirati će se činjenica analognog spoznavanje i njeno onto-logičko opravdanje kroz sljedeće teme: Uvodni susret s činjenicom analogije kroz upoznavanje analognih ne-vlastitih i ne-jednoznačnih pojmova te njihov doprinos čovjekovu spoznavanju. Istosti i razlike unutar jednog te istog pojmovnog sadržaja. Dvostruki instrumentarij čovjekova uma sukladan dvostrukoj vrsti pojmova, jednoznačnih i analognih. Analogne specifičnosti pojma biće. Opravdanost i valjanost analognog spoznavanja.

U drugom dijelu pokazat će se metafizički aspekti analogije bića kroz sljedeće teme: Razradba Aristotelova teksta *Metafizike* 1071 b 19-22 s kontekstom. Usporedba Aristotelove ontologije bića s metafizikom bića sv. Tome Akvinskog i njegovo shvaćanje participacije te odnos prvog i drugog analogata. Nazočnost Pra-bića u ostalim bićima.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

BELIĆ, M., *Biti ili ne-bitu u u svjetlu analogije bića*, u: IDEM, *Ontologija*, FTI, Zagreb 2007, str. 175- 231.

STADLER, J., *Opća metafizika ili ontologija*, Breza, Zagreb 2004, str. 1-41.

BAUER, A., *Opća metafizika ili ontologija*, Zagreb 1918, str., 11-44, 72-96.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

TYN, T., *Metafizika della sostanza. Partecipazione e „analogia entis“*, ESD Bologna 1991.

RAMIREZ, S., *De analogia*, 4. voll., Vives, Madrid 1970-72.

MONTAGNES, B., *La doctrine de l'analogie de l'etre d'apres St. Thomas d'Aquin*,

Nauwelaerts, Paris 1963.

MCINERNY, R. M., *Studies in Analogy*, Martinus Nijhoff, The Hague 1968; *The Logic of Analogy*, Martinus Nijhoff, The Hague 1971.

FABRO, C., *Partecipazione e causalità*, S.E.I., Torino 1961.

PRZYWARA, E., *Analogia Entis. Metaphzsisik*, u: IDEM, *Schriften*, III, Johanes V., Einsideln 1962.

HELIN, J., *La analogia del ser y el conocimiento de Dios en Suarez*, Madrid 1946.

SERTILLANGES, A. D., *L'idée de création et ses retentissements en philosophie*, Aubier, Paris 1945.

GONZALEZ, A. L., *Ser y participaciòn*, EUNSA, Pamplona 1979.

ČOVJEK KAO ETIČKO BIĆE

(Izborni kolegij)

Šifra: 24EB30

Semestar: III

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc.dr.sc. Iris Tićac

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeni

Zadaće i stečene kompetencije:

- sustavno i argumentirano promišljanje i razumijevanje etičkog značenja osobe
- promišljanje različitih područja ćudorednog (ćudoredno djelovanje, ćudoredna držanja, ćudoredne kreposti) i njihove međusobne uvjetovanosti
- potaknuti studente na intenzivnije promišljanje značenja moralnog dobra za osobu i smisao ljudskog života

Sadržaj programa kolegija:

Zašto je samo čovjek kao osoba po naravi moralno biće? Na koji se način čovjek ostvaruje na razini moralnog djelovanja? Zašto samo moralno dobro usavršava čovjeka kao osobu?

Odgovor na ove upite uključuje promišljanje sljedećih tema:

Antropološke pretpostavke čovjekove moralnosti: njegova umna narav, sposobnost za samoodređenje, sloboda, odgovornost, savjest, transcendencija. Ljudsko dostojanstvo.

Čovjek kao etički subjekt. Narav i moralna savršenost. Određenje i razlikovanje objektivnog i subjektivnog dobra. Ćudoredno dobro kao svrha ljudskog djelovanja, moralnost ljudskog djelovanja (ćudoredno dobro i ćudoredno zlo); kriteriji ili norme moralnosti (ljudska narav; praktički um; naravni zakon); temeljni etički principi. Osoba kao princip etike i ćudorednosti (osoba kao uzrok i cilj etike i ćudorednosti).

Aktualizacija naravnih sposobnosti na razini tri različita, ali međusobno uvjetovana ćudoredna područja: područje moralnih čina, područje temeljnih držanja i područje ćudorednih kreposti. Personalistička norma.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura*

AKVINSKI, T., *Izabrano djelo*, Globus, Zagreb 1981. (odabrana poglavlja)

ARISTOTEL, *Nikomahova etika*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb

WOJTYLA, K., *Temelji etike*, Verbum, Split 1998. (odabrana poglavlja)

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

BUCHER, A.J., *Verantwortlich handeln. Ethik in Zeiten der Postmoderne*, Verlag Friedrich

Pustet, Regensburg 2000.

HILDEBRAND, von D., *Sittliche Grundhaltungen*, Verlag Josef Habel, Regensburg 1969.

PIEGSA, J., *Der Mensch, das moralische Wesen*, Bd. I-III., St. Ottilien, 1996-1998.

RHONHEIMER, M., «Menschliches Handeln und seine Moralität – Zur begründung sittlicher Normen, u: BECKER, K.M. und EBERLE, J. (Hrsg.), *Ethos und Menschenbild*, EOS Verlag, St. Ottilien 1989., str. 45-115.

WESTON, A., *A 21 Century. Ethical Toolbox*, Oxford University Press, New York, 2001.

SCHWARZ, S. D., «The Right and the Good: Two fundamental Dimensions of Morality», u: *Aletheia. An International Yearbook of Philosophy*, Vol. V., 1992., str. 59-76.

FENOMENOLOSKO UTEMELJENJE VRIJEDNOSTI

(Izborni kolegij)

Šifra: 26FV30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija: položen ispit iz kolegija Etika II

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje i razumijevanje doprinosa fenomenologije vrijednosti rehabilitaciji objektivnosti dobra i pokušaju novog utemeljenja etike;
- promišljanje prednosti, ali i granica fenomenologije vrijednosti;
- motivirati i senzibilizirati studente za sustavno i argumentirano promišljanje važnosti rehabilitacije objektivnosti vrijednosti kao normativnih orijentira ljudskog djelovanja.

Sadržaj kolegija:

Razlozi nastanka i novost aksiologije ili fenomenološkog učenja o vrijednostima. Temeljem Schelerove, Hartmannove i Hildebrandove koncepcije vrijednosne etike pokazati specifičnost i novum fenomenološkog pristupa vrijednosti. Temeljna pitanja etike vrijednosti: što znaci da jedna stvar (čin, osoba) ima vrijednost? Jesu li vrijednosti vlastitosti stvari ili obilježje subjekta za kojega stvar ima vrijednost? Postoje li vrijednosne činjenice kao vlastite činjenice? Vrijednosti kao materijalne kvalitete. Kako se mogu spoznati? Kako su nam vrijednosti neposredno dane u fenomenološkom iskustvu? Pitanje utemeljenja vrijednosti. Specifična bit čudorednih vrijednosti. Hijerarhijska klasifikacija vrijednosti. Odnos vrijednosti i bića. Pitanje odnosa između čudorednog bitka i shvaćanja vrijednosti. Problem utemeljenja vrijednosti u aksiološkoj etici.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

HARTMANN, N., *Etika*, Naklada Ljevak, Zagreb 2003.

HILDEBRAND, D. VON., *Ethik, Gesammelte Werke Bd. II*, Stuttgart 1973. (Ethics, Franciscan Herald Press, Chigaco 1972.)

SCHELER, M., *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*, Bern-Muenchen, 1980; tal. pr.: *Il formalismo nell etica materiale del valori*, Ed. San Paolo, Torino 1996.

TIĆAC, I., *Uvod u etičku misao Dietricha von Hildebranda*, Teologija u Rijeci, Rijeka 2001.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

- DE FINANCE, J., *Personne et valeur*, Editrice Pontificia Universita Gregoriana 1992.
- CROSBY, J.F., *The Idea of Value and The Reform of the Tradicional Metaphysics of Bonum*, u: *Aletheia* I, 2(1977).
- DA RE, A., *Valore e conflitto di valori nell etica fenomenologica*, u: *Fenomenologia e Societa*, 1(1991).
- KUHN, H. (Hrsg.), *Die Muenchener Phaenomenologie*, Den Haag 1975.
- SCHREY, H., *Einfuehrung in die Ethik*, Darmstadt 1972.
- JANSSEN, P., *Cucenje/spoznavanje - vrijednost/bitak*, u: *Filozofska istraživanja*, Zagreb, 60 God. 16(1996) Sv. 1 (115-128).
- MACAN, Ch.E., *K jednoj genetičkoj etici*, u: *Filozofska istraživanja*, Zagreb 60 God. 16 (1996) Sv.1 (101-113).
- SCHWARZ, B., *Wahrheit, Wert und Sein. Festgabe fuer Dietrich von Hildebrand zum 80. Geburtstag*, Regensburg 1970.
- VALORI, P., *L esperienza morale*, Morcelliana Editrice, Brescia 1985.
- WENISCH, F., *Die Objektivitaet der Werte*, Salzburg 1968.
- WITTMANN, M., *Die moderne Wertethik historisch untersucht und kritisch geprueft*, Muenster 1940.

FILOZOFIJA I ZNANSTVENA FIKCIJA (izborni kolegij)

Šifra:

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr.sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Josip Ćirić

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: na koncu semestra se polaže samo pismeni ispit

Zadaće kolegije i stečene kopmetencije:

- upoznavanje s temeljnim filozofijskim problemima kroz materiju znanstveno fikcijske (ZF) književnosti i filma;
- približavanje filozofijskog promišljanja studentima kojima filozofija nije primarni studijski izbor;
- interdisciplinarni uvod u analitičku filozofiju i kulturalne studije te osposobljavanje studenata za primjenu filozofijskog diskursa u području umjetnosti.

Sadržaj kolegija:

1) Dodirne točke ZF literature i filma sa filozofijom; sprega umjetnosti i filozofije: obostrani transfer tema; upotreba ZF žanra u nastavi filozofije. 2) Logika i zaključivanje: paradoksi; pravila zaključivanja; matematička logika; jezikoslovlje; kognicija. 3) Mitsko i razumsko: razvoj sistema objašnjenja mit-filozofija-znanost; struktura mita. 4) Etika: univerzalizam ili relativizam; etika odozgo ili odozdo; drugi; antropocentrizam. 5) Spoznaja i epistemologija: teorije istine; znanje; percepcija; noumen i phaenomenon; fenomenologija. 6) Drugi umovi: skepticizam i postojanje vanjskog svijeta; teorije drugih umova; psihologija. 7) Um i stroj I - umjetna inteligencija; problem um-tijelo; slaba i jaka umjetna inteligencija; reprezentacionalizam i neuralne mreže; kognitivna znanost. 8) Um i stroj II - digitalna kultura: promjene u filozofiji s pojavom računala; alijenacija uzrokovana tehnologijom; virtualni identitet. 9) Um i stroj III - kiborzi: pojam 'ljudsko' i esencijalizam; Tezejev brod; intervencija tehnologije u poimanje koncepta 'čovjek'. 10) Identitet: Descartes i centralizacija

svijesti; Kantova filozofijska psihologija; Humeova teorija uma kao svežnja; Sigmund Freud i formativni pogled na ličnost; 'drugi' Jacquesa Lacana; socijalna konstrukcija identiteta. 11) Spol, rod i seksualnost: filozofija seksualnosti; razlikovanje spola, roda i seksualnosti; normativnost; pitanje legitimiteta. 12) Ekologija i filozofija: odnos čovjeka i okoline; moć i odgovornost; poimanje ekologije u velikim svjetskim religijama; održivi razvoj. 13) Utopije i distopije: obrazac idealnog društva u filozofiji (Platon, Augustin, Campanella, Petrić i More); pokušaji ostvarivanja utopijskih zajednica; virtualna društva. 14) Filozofija i znanost: epistemološki status znanosti; metodološki anarhizam; postmoderna i rasprava o metodi; debata evolucionizam i kreacionizam.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

BLACKBURN, S., *Poziv na misao: poticajni uvod u filozofiju*, AGM, Zagreb 2002.

ĆIRIĆ, J., Znanstvena fikcija i filozofija, *Acta Iadertina*, vol. 3, ((2005), str. 7-14, Sveučilište u Zadru, Zadar.

NAGEL, T., *Što sve to znači?: vrlo kratak uvod u filozofiju*, KruZak, Zagreb 2002.

RUSSELL, B., *Mudrost Zapada*, Marjan tisak, Split 2005.

B) Sekundarna literatura:

B1) Teorijska djela:

CROCE, B. (2004) *Književna kritika kao filozofija*, Zagreb: Prosvjeta.

ELIADE, M. (2004) *Aspekti mita*, Zagreb: Demetra.

HARAWAY, D. (1999) Kiborški manifest: znanost, tehnologija i socijalistički feminizam s kraja dvadesetog stoljeća: ulomak, *Književna smotra: časopis za svjetsku književnost*, 31, 114(4), str. 35-44.

LEM, S. (1977) *Summa technologiae*, Beograd: Nolit.

MYERS, R. E. (ur.) (1983) *The Intersection of Science Fiction with Philosophy. Critical Studies*. Westport, CT & London: Greenwood Press.

SOLAR, M. (1988) *Roman i mit: književnost, ideologija, mitologija*, Zagreb: August Cesarec.

SOLAR, M. (2001) Mit i trač kao temeljni tipovi diskursa našeg doba, *Republika: mjesečnik za književnost, umjetnost i društvo*, 57, 1/2, str. 40-53.

SOLAR, M. (2004) *Uvod u filozofiju književnosti*, Zagreb: Golden Marketing - Tehnička knjiga.

ŽIVKOVIĆ, Z. (ur.) (1976) *Naučna fantastika: zbornik teorijskih radova*, Beograd: BIGZ.

B2) Književnost:

ASIMOV, I. (1987) *I bogovi lično*, Beograd: Zoroaster.

ASIMOV, I. (2001) *Sabrani roboti*, Beograd: Polaris.

BRADBURY, R. (1997) *Fahrenheit 451*, Zagreb: Pegaz.

CARROLL, L. (1964) *Alisa u zemlji čuda*, Zagreb: Mladost.

CLARKE, A. C. (1995) *2001: Odiseja u svemiru*, Opatija: Otokar Keršovani.

CRICHTON, M. (2007) *Soj Andromeda*, Zagreb: Izvori.

DICK, P. K. (2000) *Bladerunner: sanjaju li androidi električne ovce?*, Zagreb: Zagrebačka naklada.

DOUGLAS, A. (2004) *Vodič kroz galaksiju za autostopere*, Zagreb: Zagrebačka naklada.

GIBSON, W. (2003) *Neuromancer u Neuromancer; Count Zero; Mona Lisa overdrive*, Zagreb: Lunapark.

HERBERT, F. (2004) *Dina: prva knjiga kronike Dine*, Zagreb: Izvori.

HERBERT, F. (2005) *Djeca dine: treća knjiga kronike Dine*, Zagreb: Izvori.

HERBERT, B. (2003) *Dina: Butlerijanski džihad*, Zagreb: Izvori.
HUXLEY, A. L. (1998) *Vrli novi svijet*, Zagreb: Izvori.
LE GUIN, U. K. (2004) *Lijeva ruka tame*, Zagreb: Izvori.
LEM, S. (1988) *Solaris*, Beograd: Prosveta.
TOLKIEN, J. R. R. (2004) *Silmarillion*, Zagreb: Algoritam.
TOLKIEN, J. R. R. (2005) *Gospodar prstenova*, Zagreb: Algoritam.
ZAMJATIN, E. I. (2003) *Mi*, Zagreb: Naklada Breza.

B3) Film:

2001: A Space Odyssey (1968), red. Stanley Kubrick; uloge Keir Dullea, Gary Lockwood, Douglas Rain; Metro-Goldwyn-Meyer, UK/SAD.
Blade Runner (1982), red. Ridley Scott; uloge Harrison Ford, Rutger Hauer, Sean Young, Edward James Olmos; Blade Runner Partnership, SAD.
Dark Star (1974), red. John Carpenter; uloge Brian Narelle, Cal Kuniholm, Dre Pahich; Jack H. Harris Enterprise, SAD.
Donnie Darko (2001), red. Richard Kelly; uloge Jake Gyllenhaal, Patrick Swayze, Jazzie Mahannah; Pandora Cinema, SAD.
Fahrenheit 451 (1966), red. François Truffaut; uloge Oskar Werner, Julie Christie, Cyril Cusack; Anglo Enterprises, UK.
Inherit the Wind (1960), red. Stanley Kramer; uloge Spencer Tracy, Fredrick March, Gene Kelly; Stanley Kramer Productions, SAD.
Kôkaku kidôtai (1995), red. Mamoru Oshii; uloge/glasovi Akio Ôtsuka, Koichi Yamadera, Tamio Ôki; Bandai Visual Co., Japan.
Kôkaku kidôtai: Inosensu (2004), red. Mamoru Oshii; uloge/glasovi Akio Ôtsuka, Koichi Yamadera, Tamio Ôki; Bandai Visual Co., Japan.
Logan's Run: A Look Into the 23rd Century (1976), red. Ronald Saland; uloge Michael York, Jenny Aguter, Peter Ustinov; Professional Films, SAD.
Matrix, The (1999), red. Andy Wachowski i Larry Wachowski; uloge Keanu Reeves, Laurence Fishburne, Carrie-Ann Moss, Hugo Weaving; Village Roadshow Pictures, SAD.
Rocky Horror Picture Show, The (1975), red. Jim Sharman; uloge Tim Curry, Susan Sarandon, Barry Bostwick, Richard O'Brien; 20th Century Fox, UK/USA.
Soylent Green (1973), red. Richard Fleischer; uloge Charlton Heston, Leigh Taylor-Young, Edward G. Robinson; Metro-Goldwyn-Meyer, SAD.
Star Trek: First Contact (1996), red. Johnatan Frakes; uloge Patrick Stewart, Johnatan Frakes, Brent Spiner; Paramount Pictures, SAD.
Star Wars (1977), red. George Lucas; uloge Mark Hamill, Harrison Ford, Carrie Fisher, Alec Guinness; 20th Century Fox, SAD.
Young Frankenstein (1974), red. Mel Brooks; uloge Gene Wilder, Peter Boyle, Marty Feldman; 20th Century Fox, SAD.
Zardoz (1974), red. John Boorman; uloge Sean Connery, Charlotte Rampling; John Boorman Productions, UK/Irska.

FILOZOFIJA POVIJESTI

(Izborni kolegij)

Šifra: 21FP30

Semestar: I-III

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija: upisan studij filozofije ili drugi preddiplomski studij na Sveučilištu u Zadru

Nositelj kolegija: prof. dr. sc. Lino Veljak

Način polaganja ispita: usmeno

Zadaci i stečene kompetencije:

- Studenti stječu u sustavnom i problematskom obliku osnovne informacije o temeljnim problemima filozofije povijesti i relevantnim orijentacijama filozofijskog pristupa povijesti, te potiču na samostalan istraživački rad i promišljanje problematike, kao i na interdisciplinarni i multidisciplinarni pristup temama filozofije povijesti.
- Osposobljeni su za samostalno čitanje literature iz područja filozofije i teorije povijesti, te (u inicijalnom obliku) i za istraživački rad u tom području.

Sadržaj kolegija:

Pojam povijesti (razlike povijest/historija/historiografija, terminologijske kontroverzije, višeznačnosti i njihovo razjašnjavanje).

Geneza filozofijskog promišljanja povijesti. Počeci i razvitak filozofije povijesti. Geneza i razvitak pojmova filozofije povijesti (terminologijske kontroverzije, višeznačnosti i njihovo razjašnjavanje). Od Aurelija Augustina do Hegela. Ciklička i progresistička teorija povijesti. Filozofija povijesti i povijesno mišljenje. Minervina sova i mišljenje budućnosti.

Antiteze i antinomije povijesti. Prošlost - suvremenost - modernost. Upitnost sintagme "povijest - učiteljica života".

Kraj povijesti? Teologija i utopija. Transcendencija, imanencija i sekularizacija. Filozofija povijesti i povijesne znanosti. Odnos filozofije povijesti spram cjeline filozofije i spram društvenih/duhovnih znanosti.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

AUGUSTIN, A., O državi Božjoj, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995-1996.

VICO, G., *Načela nove znanosti*, Naprijed, Zagreb 1982.

KANT, I., *Um i sloboda*, Mladost, Beograd 1974.

HEGEL, G.W.F., *Filozofija povijesti*, Kultura, Zagreb 1951.

MARX/ENGELS, K./F., *Rani radovi*, Naprijed, Zagreb 1989.

NIETZSCHE, F., *O koristi i šteti istorije za život*, Grafos, Beograd 1990.

POPPER, K. R., *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji*, KruZak, Zagreb 2003.

LOEWITH, K., *Svjetska povijest i događanje spasa*, August Cesarec - Svjetlost, Zagreb - Sarajevo 1990.

MAKANEC, J., *Uvod u filozofiju povijesti*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1993.

MARITAIN, J., *Filozofija povijesti*, FTI, Zagreb 1990.

SUTLIĆ, V., *Uvod u povijesno mišljenje*, Demetra, Zagreb 1994.

(studenti su dužni za ispit pripremiti najmanje dvije s popisa)

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BLOCH, E., *Duh utopije*

BOWLER, P. J., *The Invention of Progress*, Blackwell, Malden 1990.

BURGER, H., *Znanost povijesti*, Centar za kulturnu djelatnost Saveza socijalističke omladine Zagreba, Zagreb 1978.

CACCIARI, M., *Geo-filozofija Europe*, Ceres, Zagreb 1996.

CAZES, B., *Povijest budućnosti*, "August Cesarec", Zagreb 1992.

CEKIĆ, M., *Misao u vremenu*, Hegelovo društvo, Beograd 1985.

COLLINGWOOD, R. G., *Ideja istorije*, Svjetlost - Globus, Sarajevo - Zagreb 1986.

COMTE, A., *Kurs pozitivne filozofije*, Univerzitetska riječ, Nikšić 1989.

CONDORCET, M.J.A-N. C., *Nacrt povijesnog prikaza napretka ljudskog duha*, Politička kultura, Zagreb 2001.

- FUKUYAMA, F., *Kraj povijesti i posljednji čovjek*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1994.
- HELLER, A., *Teorija istorije*, Rad, Beograd 1984.
- HUNTINGTON, S. P., *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*, Izvori, Zagreb 1998.
- INGE, W. R., *The Idea of Progress*, The Clarendon press, 1920.
- KANGRGA, M., *Smisao povijesnoga*, Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1970.
- KANGRGA, M., *Praksa-vrijeme-svijet*, Naprijed, Zagreb 1989.
- POPPER, K. R., *Bijeda historicizma, U potrazi za boljim svijetom*, KruZak, Zagreb 1996.
- SPENGLER, O., *Propast Zapada*, Demetra, Zagreb 1998-2000.
- SUPEK, R., *Živjeti nakon historije*, R. Supek - S. Mašić, Zagreb - Beograd 1986.
- TOYNBEE, A. J., *A Study of History*, Oxford University Press, Oxford 1987.
- TUĐMAN, F., *Bespuća povijesne zbiljnosti*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1994.
- TURGOT, A. R. J., *Napredak i povijest*, Politička kultura - Udruženje studenata filozofije Filozofskog fakulteta, Zagreb 2003.
- VELJAK, L., *Od ontologije do filozofije povijesti*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 2004.
- VOLTAIRE, *Histoire de Charles XII*, Garnier 1921.
- VRANICKI, P., *Filozofija historije*, Naprijed, Zagreb 1988.
- WHITEHEAD, A. N., *Adventures of Ideas*, Simon & Schuster, 1985.
- ŽMEGAČ, V., *Književnost i filozofija povijesti*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1994.
(preporučuje se da se za ispit pripremi najmanje jedno djelo s ovog popisa)

FILOZOFIJA ZDRAVOG RAZUMA

(Izborni kolegij)

Šifra: 21ZR30

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnik u nastavi: mr. sc. Marko Vučetić

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- stjecanje sustavne spoznaje o zdravom razumu;
- osposobljavanje studenata da u svjetlu sustavne spoznaje o zdravom razumu sagledava različite filozofske pravce.

Sadržaj kolegija:

Dokazi postojanja zdravog razuma: Svjedočanstvo lingvistike. Od lingvistike do sociologije spoznaje. Prepoznavanje u povijesti kulture. Zdrav razum u objektu znanosti. Zdrav razum u znanstvenoj metodi. Zdrav razum i fizikalno-matematički jezik. Zdrav razum i suvislost filozofskog govora. Prihvatanje sigurnosti zdravog razuma od strane filozofa. Pokušaji negiranja zdravog razuma u filozofiji.

Zdrav razum između racionalizma i skepticizma: Klasični realizam. Vico: *senso comune* i socijalni konsenzus. Reid: *common sense* protiv skeptičnog empirizma. Moore: zdrav razum protiv idealizma.

Metafizika kao znanost: Nužnost znanosti o sveukupnosti. Metafizika i svijest o ograničenosti. Realizam kao metafizička metoda. Sigurnosti zdravog razuma i problematičnost metafizike. Skepticizam kao pseudo-metafizika.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit:*

BOŠKOVIĆ, H., *Problem spoznaje*, Zagreb 1931, str. 119-190.

MACAN, I., *Filozofija spoznaje*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997, str. 93-141.

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

GILSON, E., *Le réalisme méthodique*, Téqui, Pariggi 1935.

GILSON, E., *Réalisme tomiste et critique de la connaissance*, Vrin, Pariggi 1939.

LIVI, A., *Il punto di partenza della filosofia secondo Gils on*, Pont. Univ. Lateranense, Roma 1960;

LIVI, A., *Il senso comune tra razionalismo e scetticismo (Vico, Reid, Jacobi, Moore)*, Massimo, Milano 1992.

LIVI, A., *Filosofia del senso comune*, Ares, Milano 1990.

GARRIGOU-LANGRANGE, R., *Le sens commun, la philosophie de l'etre et les formulas dogmatique*, Beauchesne, Pariggi 1909.

FABRO, C., *Percezione e pensiero*, Morcelliana, Brescia 1963.

FABRO, C., *Dall'essere all'esistente*, Morcelliana, Brescia 1966.

NORTON, F. D., *From moral sense to common sense*, Ann Arbor, London 1966.

MILLAN PUELLES, A., *La estructura de la subjetividad*, Rialp, Madrid 1969.

NEWMAN, J. H., *An essay in aid of a Grammar of Assent*, Burns-Oates and Co., London 1870.

PIPER, J., *Was Heisst Philosophieren? Vier Vorlesungen*, Kösel Verlag, München 1948.

MARITAIN, J., *Approches de Dieu*, Alsatia, Pariggi 1931.

FILOZOFSKO SAVJETOVANJE

(izborni kolegij)

Šifra: 26SV30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr.sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Josip Ćirić

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: na koncu semestra se polaže samo pismeni ispit

Zadaće kolegije i stečene kopmetencije:

- upoznavanje s filozofijskom dimenzijom savjetovateljskog rada;
- interdisciplinarno pristupanje savjetovateljskom radu i filozofiji psihologije;
- stjecanje komunikacijskih vještina i bazično svladavanje uporabe filozofijskih tekstova u savjetodavne svrhe.

Sadržaj kolegija:

Psihološko savjetovanje i psihoterapija. Pravci u psihoterapijama - paradigmatički pristup. Biološko-medicinska paradigma. Psihodinamski pristup. Kognitivno-bihevioralni pristup. Humanistički pristup. Filozofski korijeni psiholoških teorija i intervencije. Povijesni pristup psihološkim poremećajima. Sociologija mentalnih poremećaja. Razgraničenje normalno-poremećeno. Pravila ispravnog života: povijesni pristup i paradigmatički skokovi. Holistička medicina: Alkmeon, Hipokrat. Platonova politika prema osobama s posebnim potrebama.

Aristotel o duši. Stoici o patnji. Ciceron o emocijama. Senekin stoicizam. Kršćanstvo: naslijeđe i nove pogledi na dušu. Descartesov mehanicizam. Filozofsko savjetovanje - raznolikost pristupa. Dekonstrukcija metodologije. Dijalektika psihološkog i filozofskog savjetovanja. Psihologija komuniciranja. Socijalna psihologija. Četiri faze u filozofskom savjetovanju. Studija slučaja. Integrativni pristup. Antipsihijatrija i filozofske implikacije intervencije.

Literatura

A) Obvezatna literatura:

COREY, G., *Teorija i praksa psihološkog savjetovanja i psihoterapije*, Naklada Slap, Jastrebarsko 2004; str. 3-63. poglavlja: Uvod i pregled, Savjetovatelj: osoba i profesionalac, Etička pitanja u savjetodavnoj praksi.

DAVISON, G. C. i Neale, J. M., *Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja*, Naklada Slap, Jastrebarsko 2003.; str. 1-61, poglavlja: Povijesna i znanstvena razmatranja, Postojeće paradigme u psihologiji i psihoterapiji.

MARINOFF, L., *Umjesto Prozaca - Platon! : filozofija kao psihološka pomoć*, VBZ, Zagreb 2000.

B) Sekundarna literatura:

ARBUCKLE, D. S., *Counseling: Philosophy, Theory and Practice*, MA: Allyn & Bacon. Boston, 1970.

BARCLAY, J. R., *Counseling and Philosophy: A Theoretical Exposition*, MA: Houghton Mifflin Company. Boston 1968.

CAPUZZI, D. i GROSS, D. R., *Counseling and Psychotherapy: Theories and Interventions*, NJ: Merrill, Upper Saddle River 1999.

COCKERHAM, W. C., *Sociology of Mental Disorder*, NJ: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1992.

MARINOFF, L., *Philosophical Practice*, CA: Academic Press, San Diego 2002.

RAABE, P. B., *Philosophical Counseling: Theory and Practice*, CN & London: Praeger, Westport 2001.

RAABE, P. B., *Issues in Philosophical Counseling*, CN & London: Praeger, Westport 2002.

SHARF, R. S., *Theories of Psychotherapy & Counseling: Concepts and Cases*, CA: Wadsworth/Thomson Learning, Belmont 2000.

SPITZBERG, B. H. i PEARSON, J. C., *Interpersonal Communication: Concepts, Components, and Contexts*, IA: Wm. C. Brown Publishers, Dubuque 1990.

IZABRANA METAFIZIČKA PITANJA

(Izborni kolegij)

Šifra: 23MP30

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznati studente s bitnim metafizičkim problemima;
- uvesti ih u argumentiranu raspravu o njima i pronalaženje rješenja;

- osposobiti ih za primjenu metafizičkih rješenja na konkretne životne situacije.

Sadržaj kolegija:

Uvodno upoznavanje s naravi metafizičkog promišljanja i nastankom metafizike kao zasebne znanosti. Specifičnost metafizike u odnosu na ontologiju i druge znanost. Njezino posebno mjesto u zgradi ljudskoga znanja. Biće, kao izvorno polazište metafizičkog istraživanja. Mogućnosti i principi spoznaje bića. Metafizička struktura bića: supstancija i akcidenti; materija i forma; akt i potencij a; bit i bitak. Specifična uloga bitka u postanku i djelovanju svih bića. Rasprava o realnoj ili nominalnoj razlici između biti i bitka bića. Specifičnost subjekta bivstvovanja i djelovanja. Subzistencija subjekta. Rasprava o uzročnosti i prvim principima bića. Sličnost i razlika između tvornog i svršnog uzroka. Participacija kao posebna vrsta uzrokovanja.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit

MIŠIĆ, A., (ured.), *Metafizika*, Zagreb 1995.

STADLER, J., *Opća metafizika ili ontologija*, Breza, Zagreb 2004.

TOMA AKVINSKI, *Izabrano djelo*, Globus, Zagreb 1981, str. 38-60.

B) Proširena literatura za daljnji studij

ALESSI, A., *Sui sentieri dell'essere. Introduzione alla metafisica*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 1998.

ALVIRA, T. - CLAVELL, L. - MELENDO, T., *Metafisica*, Le Monnier, Firenze 1987.

BOGLIOLO, L., *Metafisica e Teologia razionale*, Urbaniana University Press, Roma 1988.

CORETH, E., *Metaphysik*, Tyrolia, Innsbruck-Wien-München 1980.

GAVRIĆ, A., *Narav i značenje metafizike kod prvih tomista. Primjer Remigija iz Firence*, u A. MIŠIĆ (ured.), *Oči vjere*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 2002., str 48-67 (www.dominikanci.hr/toma-akvinski/ag_remigije.fdf).

GILBERT, P., *Corso di metafisica*, Piemme, Casale Monferrato 1997.

GRENET, P.-B., *Ontologie*, Beauchesne, Paris 1966¹¹.

MOLINARO, A., *Metafisica. Corso sistematico*, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo 1994.

MONDIN, B., *Ontologia e metafisica*, Edizioni Studio Domenicano, Bologna 1999.

MUCK, O., *Pojam meteria prima u Tome Akvinskoga i njegove ontološke pretpostavke*, u M. STEINER, M. (ured.), *Ljepota istine*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1996., str. 34-46.

OWENS, J., *An Elementrary Christian Metaphysica*, Milwaukee 1963.

RAMÍREZ, S., *De analogia*, 4 voll., CSIS, Madrid 1970-1972.

RASSAM, J., *Le silence, introduction à la métaphysique*, Publications de l'Universite, Toulouse 1980.

TAYLOR, R., *Metaphysic*, Prentice Hall, Englewood Cliffs 1991⁴.

TYN, T., *Metafisica della sostanza. Partecipazione e analogia entis*, Edizioni Studio Domenicano, Bologna 1981.

VANNI ROVIGHI, S., *Elementi di filosofia, II: Metafisica*, La Scuola, Brescia 1989⁹.

WEISSMAHR, B., *Ontología*, Herder, Barcelona 1986.

ROMERA, L., *Introduzione alla domanda metafisica*, Armando, Roma 2003.

MURRAY, D. G. (ured.), *La metafisica del terzo millenio*, Armando, Roma 2001.

LOGIKA I METODOLOGIJA DRUŠTVENIH ZNANOSTI
(Izborni kolegij)

Šifra: 24DZ30

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija: Položen ispit iz predmeta Osnove logike s općom metodologijom

Nositelj kolegija: prof. dr. sc. Mirko Jakić

Suradnik u nastavi: mr. sc. Josip Ćirić

Način polaganja ispita: pismeno ili usmeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- primjena temeljnih modela deduktivne i induktivne logike u metodologiji društvenih znanosti. Analiza argumenata;
- primjena logičkih i teorijsko-spoznajnih pretpostavki na metodologiju društvenih znanosti;
- problematiziranje odnosa filozofije društvenih znanosti i metodologije društvenih znanosti.

Sadržaj kolegija:

Primjena simboličkoga modela logike sudova u metodologiji društvenih znanosti. Analiza teorijski zasnovanih argumenata uz pomoć teorijskih simboličkih sredstava modela logike sudova. Tablice istinitosti, stablo istinitosti i *reductio ad absurdum* formula koje su rezultat simbolizacije rečenica koje predstavljaju teorijske opise nekoga stanja stvari u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Primjena simboličkoga modela logike predikata. Analiza teorijski zasnovanih argumenata uz pomoć teorijskih simboličkih sredstava modela logike predikata. Tablice istinitosti i stablo istinitosti formula koje su rezultat simbolizacije rečenica koje predstavljaju teorijske opise nekoga stanja stvari u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Primjena induktivne logike i kvantifikacija kao pretpostavka statističkih postupaka u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Problematiziranje odnosa filozofije društvenih znanosti s posebnim obzirom na teorijsko-spoznajni vid problema. Primjeri: Kantova "Kritika Čistoga uma" i Hegelova "Znanost logike".

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

JAKIĆ, M., *Logika*, Školska knjiga, Zagreb 2000.

POPPER, K., *Logika znanstvenog otkrića* Nolit, Beograd, 1973. (poglavlja 1. do 7.)

KUHN, T., *Struktura znanstvenih revolucija*, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 1999.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

KANT, I., *Kritika čistoga uma*, NZMH, Zagreb, 1984.

HEGEL, *Nauka Logike*, Grafički Zavod, Beograd 1977.

KELLEY, D., *The Art of Reasoning*, Norton & Co, New York, London 1990.

POPPER, K., *Realism and the Aim of Science*, New York, London 1983.

WRIGHT VON, G. H., *Objašnjenje i razumijevanje*, Sazvežđa, Beograd, 1975.

HUSSERL, E., *Logische Untersuchungen*, Hague 1984.

AGAZZI, E., (ed.), *Modern Logic - A Survey, Historical, Philosophical, and Mathematical Aspects of Modern Logic and Its Applications*, Synthese, Kluwer 1981.

KITCHENER, R. F., *The Conduct of Inquiry*. University press of America, Inc., Lanham, New York, Oxford, 1999.

GOWER, B., *Scientific method: An Historical and Philosophical Introduction*. Blackwell Publishers, London, 1997.

VADUM, A. C. - RANKIN, N. O., *Psychological Research: Methods for Discovery and Validation*, Irwin/MCGraw-Hill, Boston, MA, 1998.

METAFIZIČKO-ETIČKI PRISTUP LJUBAVI (Izborni kolegij)

Šifra: 22LJ30

Semestar: V

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc.dr.sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Preduvjeti za ispit:

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni

Zadaće i stečene kompetencije:

- osposobiti studente za sustavno i argumentirano promišljanje biti ljubavi iz metafizičkog i etičkog motrišta, filozofijsku analizu etičkog značenja ljubavi (ljubav kao ćudoredni čin; personalistička norma)
- potaknuti studente na uočavanje razlika između biti ljubavi i pogrešnih analogija, te značenje i ulogu ljubavi u životu osobe i zajednice

Sadržaj kolegija:

Kompleks pitanja vezanih uz temu ljubav: zašto je ljubav najviša aktualizacija ljudskih potencijalnosti i ostvarenje osobe; u čemu se sastoji specifičnost metafizičko-etičkog pristupa ljubavi u odnosu na psihologijski pristup; u čemu se sastoji bit ljubavi.

To uključuje filozofijsku analizu metafizičkog i etičkog značenja ljubavi.

Metafizičko značenje ljubavi: što osobu čini sposobnom ljubiti; transcendencija osobe u ljubavi.

Etičko značenje ljubavi: personalni čin ljubavi, bitne sastavnice i dimenzije (*amor complacentiae, amor concupiscentiae, amor benevolentiae*); ljubav kao vrjednosni odgovor; ljubav i ćudoredno dobro; ljubav i pravednost; ljubav kao ćudoredni čin; ljubav kao vrlina; ljubav kao personalistička norma.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za ispit*

AUGUSTIN, A., *O Božjoj državi. De civitate Dei*, Sv. I, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.; Sv. II., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.; Sv. III., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

(odabrana poglavlja)

AKVINSKI, T., «Narav ljubavi», u: VEREŠ, T., *Izabrano djelo*, Globus, Zagreb 1981., str. 264-266.

KANT, I., *Metafizika ćudoređa*, Matica hrvatska, Zagreb 1999. (odabrana poglavlja)

WOJTYLA, K., Pravednost i ljubav, u: WOJTYLA, K., *Temelji etike*, Verbum, Split 1998., str. 97-101.

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

BELIĆ, M., «Ljubav – osnovica bivstvovanja», u: *Obnovljeni život*, FTI, Zagreb 37 (1982), str. 44-53.

HILDEBRAND, D. von, *Das Wesen der Liebe*, Verlag Josef Habel, Regensburg 1975.

LEWIS, C. S., *The four Loves*, Harper Collins Publishers, London, 2002.

PIEPER, J., *Über die Liebe*, München 1972.

TIĆAC, I., «Etičko značenje ljubavi», u: TIĆAC, I., *Personalistička etika Karola Wojtyle*, HFD, Zagreb 2008., str. 147-170.

WOJTYLA, K., *Liebe und Verantwortung*, Kösel Verlag, München

MISTERIJ LJEPOTE

(Izborni kolegij)

Šifra: 24ML30

Semestar: II

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnik u nastavi: dr. sc. Vani Roščić

Preduvjeti za ispit:

Načini polaganja ispita: pismeno ili usmeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- osposobiti studente za filozofsku refleksiju o misteriju ljepote;
- upoznati temeljne modalitete interpretacije lijepog u prirodi i umjetnosti;
- uvođenje studenata u kritičko promišljanje o ukusu.

Sadržaj kolegija:

Tajanstvena narav ljepote. Neprestana aktualnost ljepote kada se promatra kao izvor čovjekove sreće i kroz važnost ljepote za razvoj čovjekove osobnosti. U kolegiju ćemo izložiti što lijepo nije kroz odnose lijepog i luksuza, lijepog i kiča, lijepog i trivijalnog. Obraditi ćemo ružno. Nakon toga ćemo izložiti što je ljepota po sebi preko odnosa lijepog s istinom i lijepog u odnosu s dobrom. Ljepota vlastita duhovnom životu. Senzibilna ljepota. Ljepota kao *splendor formae*. Prirodna ljepota.

Umjetnička ljepota. Očitost i tajanstvenost umjetničkog djela. Podudaranje duhovnog i materijalnog u umjetničkom djelu. Umjetničko djelo kao dostupno i neiscrpno. Umjetnički sadržaj, materija i zakon. Filozofska refleksija nad umjetničkim stvaralaštvom. Formiranje preko pokušaja i rizika. Inspiracija i rad. Vježba i improvizacija. Uspjela umjetnička forma.

Interpretacija umjetničkog djela. Identičnost i transcendentnost umjetničkog djela u odnosu na interpretaciju. Ukus i kritički sud. Estetska kontemplacija.

Literatura:

A) Obvezna literatura za ispit:

MARITAIN, J., *Umjetnost i skolastika*, Nakladni Zavod Glabus, Zagreb, 2001.

ECO, U., *Estetički problem u Tome Akvinskoga*, prevela Sonja Roić, Nakladni Zavod KUPAREO, RAJMUND, *Čovjek i umjetnost. Ogledi iz estetike*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993.

GALOVIĆ, MILAN, *Ljepota kao sjaj istine*, Demetra, Zagreb, 2003.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BARBARIĆ, D., (ur.) *Zagonetka umjetnosti*, Demetra, Zagreb, 2003.

CROCE, B., *Brevijar estetike*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2003.

CROCE, B., "La teoria dell'arte come pura visibilità", AA.VV. *Nuovi saggi di estetica*, Laterza, Bari, 1920, str. 237-254.

ECO, U., *La definizione dell'arte*, Mursia, Milano, 1978.

ECO, U., *Arte e Bellezza nell'estetica medievale*, Bompiani, Milano, 1987.

FOCHT, IVAN, *Istina i biće umjetnosti*, Svjetlost, Sarajevo, 1959.

- FOCHT, IVAN, *Tajna umjetnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1976.
FOCILLON, H., *Život oblika*, Tipotisak, Zagreb, 1995.
GADAMER, HANS-GEORG, *Ogledi o filozofiji umjetnosti*, AGM, Zagreb, 2003.
PIEMONTESE, F., "Arte e vita spirituale", *Il Popolo Nuovo*, 17.2.1956. str.3.
VATTIMO, G., *Etica dell'interpretazione*, Rosenberg & Sellier, Torino, 1989.
VON HILDEBRAND, A., *Il problema della Forma nell'arte figurativa*, Aesthetca Edizioni, Palermo, 2001.
VON HILDEBRAND, D., *Estetica*, Bompiani, Milano, 2006.
YARZA, I., *Un'introduzione all'estetica*, Edizioni Ares, Milano, 2004.

NORMA I SREĆA (Izborni kolegij)

Šifra: 25NS30

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvijeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- zadobiti uvid u način kako su različite koncepcije dobra vodile formulaciji pitanja o odnosu norme i sreće;
- osposobiti studente za usporednu filozofijsku analizu, razumijevanje promjena u shvaćanju odnosa norme i sreće;
- uočavanje značenja ove problematike za etiku.

Sadržaj kolegija:

Na temelju analize izvornih filozofijskih tekstova odabranih filozofa (Aristotel, Toma Akvinski, Kant) najprije se promišlja problem norme, slijedi problem sreće, a potom pitanje njihova međusobna odnosa. To uključuje raspravljanje kompleksa pitanja vezanih uz problematiku odnosa norme i sreće: jesu li i na koji način različite koncepcije sreće (metafizička i empirijska) posljedica različitog shvaćanja dobra, koji su razlozi mijena u shvaćanju odnosa norme i sreće, koja je uloga sreće u moralnoj volji, može li sreća biti temelj ćudorednog djelovanja ili je sreća sekundarna intencija volje? Kakav je odnos između blaženstva i moralne vrijednosti? Koje je značenje ove problematike za etiku. Na koji način metafizika koncepcija dobra vodi rješenju odnosa sreće i moralnosti, a napuštanje metafizičke koncepcije do problema antinomije sreće i moralnosti.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

ARISTOTEL, *Nikomahova etika*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1988. (knjige: I, VII, IX, X).

KANT, I., *Kritika praktičnog uma*, Kultura, Zagreb, 1956., Prva knjiga, II pogl. (85-125.) i Druga knjiga, V. pogl. (144-153.)

TOMA AKVINSKI, *Suma protiv pogana II*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993. Knjiga III, pogl. 26-63., str. 101-259.

TOMA AKVINSKI, *U čemu se sastoji čovjekova sreća?*, u: T. VEREŠ, *Toma Akvinski-Izabrano djelo*, Zagreb 1981., str.212-222.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ABBA, G., *Felicità, vita buona e virtù*, LAS, Roma 1995.

FORSCHNER, M., *Ueber das Glueck des Menschen*, Darmstadt, 1994.

WOJTYLA, K., *Norm und Glueck*, u: *Lubliner Vorlesungen*, Seewald, Stuttgart 1981.

MULLER, R.P., *Dietrich von Hildebrand, the Aristotelian Thomistic Tradition and the Phenomenology of Happiness*, u: *Aletheia. An International Yearbook of Philosophy*, Peter Lang, Bern-Berlin-Frankfurt/M-New York-Paris-Wien, 5(1992), str. 237-249.

SPAEMANN, R., *Glueck und Wohlwollen: Versuch ueber Ethik*, Stuttgart 1989.

OSOBA I SLOBODA

(Izborni kolegij)

Šifra: 26OS30

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvijeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Način polaganja ispita: usmenio ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- uvesti studente u dublji studij problema čovjeka kao osobe;
- osposobiti sudionike rasprave za argumentirano promišljnje osobnog djelovanja i odgovornosti;
- omogućiti kritičko ispitivnje veličine i granica osobne slobode, kao i svih posljedica koje iz toga proizlaze.

Sadržaj kolegija:

Ljudska osoba: fenomenološka i metafizička perspektiva. Povijesni pregled razvoja filozofije osobe. Njezine metafizičke vlastitosti. Raznovrsni pogledi na problem osobe. Bitna razlika između pojedinca i osobe. Zadaća osobe da ostvari samu sebe: autentičnost, spontanost i osobna zrelost. Jedincatost i neponovljivost osobe. Iskustvo slobode kao osnovno polazište u promišljanju osobe.

Sloboda kao činjenica iskustva i sloboda kao filozofski problem. Razne vrste slobode. Povijesni tijek razvoja filozofije slobode: od etičko poimanja slobode do razvoja metafizike slobode. Sloboda kao metafizički temelj osobe i izvor njezina stvaralaštva i samonadilaženja. Filozofija slobode i misterij zla. Obmana determinizma i samoponištenje slobode. Osoba i razne vrste determinizama. Osoba i društvo: problem odnosa zajedničkog dobra i dobra osobe. Osoba i vrijednosti u kontekstu personalističkog promišljanja o etici. Osoba i drugi. Ljubav kao privilegirano mjesto afirmacije osobe i njezine slobode.

Dinamika osobe i kultura. Povjesnost osobe i njezina stvaralačka aktivnost u svijetu. Duhovnost osobe i njezin suodnost s materijalnošću svijeta. Osoba i smisao svijeta. Osoba, vrijeme i vječnost.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

BERDJAJEV, N., *O čovekovom ropstvu i slobodi. Ogled o personalističkoj filozofiji*, Književna zajednica Novoga Sada, Novi Sad 1991.

MARITAIN, J., *Tri reformatora*, Laus, Split 1995., str. 20-34
DADIĆ, B., *Odnos pojedinačnog i općeg dobra u perspektivi metafizike osobe*, u:
"Filozofska istraživanja" 1 (2004), str. 41-58.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

AUGUSTIN, *O slobodi volje*, Demetra, Zagreb 1998.
BERDJAJEV, N., *Ja i svijet objekata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984, str. 121-152.
CARDONA, C., *Metafisica del bien y del mal*, Eunsa, Pamplona 1987.
DADIĆ, B., *Metafisica della libertà nella filosofia di Nikolaj Berdjajev*, Peter Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien 2002.
DE FINANCE, J., *Existence et Liberté*, Emanuel Vitte Editur, Lyon 1955.
DE FINANCE, J., *Personne et Valeur*, PUG, Roma 1992.
DEVČIĆ, I., *Personalizam na ruski način. Shvaćanje osobe u ruskoj filozofiji*, u: IDEM, *Osmi dan stvaranja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999., str. 333-363.
FABRO, C., *Riflessioni sulla libertà*, Maggioli Editore, Rimini 1983.
FORMENT, E., *Ser y persona*, Ediciones de la Universidad de Barcelona, Barcelona 1983².
GUARDINI, R., *Welt und Person. Versuche zur christliche Lehre von Menschen*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz 1995.
KOS, S., *Metafizička narav osobe u pravnom poretku*, u: M. STEINER (ured.), *Ljepota istine*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1996, str. 19-33.
LOSKY N. O., *Vrijednost i biće*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2002, str. 57-86.
PAREYSON, L., *Filosofia della libertà*, Il melangolo, Genova 1991².
RUSSO, F., *La persona umana*, Armando, Roma 2000.
CLAVELL, L., *Metafisica e libertà*, Armando, Roma 1996.
SEIFERT, J., *Essere e persona*, Vita e Pensiero, Milano 1989.
SOLOVJOV, V., *Smisao ljubavi*, Sfairis, Beograd 1995.
WOJTYŁA, K., *Metafisica della persona. Tutte le opere filosofiche e saggi integrativi*, Bompiani, Milano 2003.

PERCEPCIJA I INTROSPEKCIJA

(Izborni kolegij)

Šifra: 24PI30

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija: odslušan kolegij Filozofija spoznaje I.

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni.

Nositelj kolegija: dr. sc. Dario Škarica

Suradnik u nastavi:

Zadaće i stečene kompetencije:

- usvajanje razlike između psihologijskog i epistemološkog pristupa percepciji;
- upoznavanje s principima perceptivne organizacije;
- upoznavanje s epistemološkim teorijama percepcije;
- upoznavanje s problematikom odnosa percepcije prema vjerovanju, opravdanju i znanju;
- upoznavanje s tradicionalnom teorijom introspekcije i sa suvremenim pokušajima pobijanja pojedinih momenata te teorije.

Sadržaj kolegija:

U prvom dijelu predavanja bi bila posvećena razlici između psihologijskog i

epistemološkog pristupa percepciji, pri čemu bi poseban naglasak bio na razlikovanju između osjeta (sensatio) i opažaja (perceptio). U okviru psihologijskoga pristupa posebna bi pozornost bila posvećena rezultatima Gestalt psihologije, odnosno principima perceptivne organizacije i perceptivnim konstantnostima, te perceptivnim iluzijama i halucinacijama. U okviru epistemološkog pristupa posebna pozornost bila bi posvećena percepciji kao izvoru opravdanja i znanja, zatim uzročnoj teoriji percepcije, direktnom realizmu, argumentu iz iluzije, indirektnom (reprezentativnom) realizmu, fenomenalizmu/idealizmu, sense-datum teorijama percepcije te adverbijalnim i intencionalnim teorijama percepcije.

U drugom dijelu predavanja bi bila posvećena tradicionalnoj teoriji introspekcije i suvremenim pokušajima pobijanja pojedinih momenata te teorije, i to posebno pobijanju teze o privatnosti, nepogrešivosti i punoj transparentnosti introspekcije.

U trećem dijelu predavanja bi bila posvećena tezi o introspekciji kao temelju spoznaje izvanjskoga svijeta.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

AYER, A. J., *Problem saznanja*, Nolit, Beograd 1963.

KÖHLER, W., *Gestalt-psihologija. Uvod u nove pojmove moderne psihologije*, Nolit, Beograd 1985.

PRIJIĆ-SAMARŽIJA, S., *Oko i svijet. Teorija precepcije i dilema realizam-antirealizam*, Hrvatski kulturni dom, Rijeka 1995.

ALSTON, W., "Opažajna spoznaja", u: GRECO, J., i SOSA, E., *Epistemologija. Vodič u teorije znanja*, Jesenski i Turk, Zagreb 2004.

CHOMSKY, N., *Gramatika i um*, Nolit, Beograd 1979.

WITTGENSTEIN, L., *Filozofijska istraživanja*, Nakladni zavod Globus, Zagreb 1998.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ARMSTRONG, D., *What is Consciousness?*, u: *The Nature of Mind*, Cornell University Press, Ithaca 1980.

AUSTIN, J. L., *Sense and Sensibilia*, Clarendon Press, Oxford 1962.

AYER, A. J., *The Foundations of Empirical Knowledge*, Macmillan, London 1940.

BERIĆ, B., *Kognitivizam i svijest*, Hrvatski kulturni dom, Rijeka 1994.

BUFORD, T. O., *Essays on Other Minds*, University of Illinois Press, Chicago 1970.

CHISHOLM, R. M., *Perceiving: A Philosophical Study*, Cornell University Press, New York 1957.

CHOMSKY, N., *Jezik i problemi znanja*, Filozofski fakultet, Zagreb 1991.

CHOMSKY, N., *Rules and Representations*, Columbia University Press, New York 1980.

CRANE, T. (ed.), *The Contents of Experience: Essays on Perception*, Cambridge University Press, Cambridge 1994.

DANCY, J. (ed.), *Perceptual Knowledge*, Oxford University Press, Oxford 1988.

DRETSKE, F. I., *Knowledge and the Flow of Information*, MIT Press/Bradford Books, Cambridge 1980.

DRETSKE, F. I., *Seeing and Knowing*, Routledge & Kegan Paul - University of Chicago Press, London 1969.

HYSLOP, A., *Other Minds*, Kluwer, Dordrecht - Chicago 1994.

JACKSON, F., *Perception: A Representative Theory*, Cambridge University Press, Cambridge 1977.

LEHRER, K., *Metamind*, Oxford University Press, Oxford 1991.

LOCKE, J., *Ogled o ljudskom razumu*, 2 sv., Kultura, Beograd 1962.

LYONS, W., *The Disappearance of Introspection*, MIT Press, Cambridge 1986.

NISBETT, R., i WILSON, T., *Telling More Than We Can Know: Verbal Reports on Mental Processes*, u: "Psychological Review" 84 (1977), 3: str. 231-259.

PERKINS, M., *Sensing the World*, Hackett Publishing Co., Indianapolis 1983.
PITCHER, G., *A Theory of Perception*, Princeton University Press, Princeton 1971.
ROSENTHAL, D., "A Theory of Consciousness", ZIF Report 40, Center for Interdisciplinary Research, Bielefeld 1990.
SEARLE, J., *Intentionality*, Cambridge University Press, Cambridge 1983.
STERNBERG, R. J., *Kognitivna psihologija*, Naklada Slap, Jasterbarsko 2005.
VESEY, G. N. A., *Perception*, Macmillan, London 1971.
WEISKRANTZ, L., *Blindsight: A Case Study and Implications*, Oxford University Press, Oxford 1986.

UROĐENE IDEJE I ZNANJE A PRIORI (Izborni kolegij)

Šifra: 24ZA30

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija: položen ispit iz kolegija *Filozofija spoznaje I*.

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Dario Škarica

Suradnici u nastavi:

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno.

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s razvojem problema urođenih ideja kroz povijest filozofije;
- upoznavanje s problematikom znanja a priori (postoje li, jesu li sintetička, njihov odnos prema nužno i kontingentno istinitom itd.).

Sadržaj kolegija:

U prvom dijelu predavanja bi bila posvećena povijesnom razvoju problema urođenih ideja: od Platonove teorije prisjećanja, preko Augustinove teorije iluminacije i Tomina nauka o apstrakciji, do Lockeove kritike nauka o urođenim idejama i racionalističkog nauka o urođenim idejama kao dispozicijski urođenim znanjima.

U drugom dijelu predavanja bi bila posvećena Kantovu nauku o znanjima a priori, dok bi u trećem dijelu naglasak bio na suvremenoj raspravi o znanju a priori, i to posebno s obzirom na sljedeće teme: prvo, spoznajna razlika između znanja a priori i znanja a posteriori nasuprot logičkoj/metafizičkoj razlici između nužno i kontingentno istinitoga i semantičkoj razlici između analitičkih i sintetičkih sudova; drugo, znanje a priori i nužnost; treće, Quine o razlici između analitičkih i sintetičkih sudova; četvrto, sintetički sudovi a priori - postoje li ili ne postoje?; peto, teorije znanja a priori -psihologizam, lingvisticizam, pragmatizam, koherentističko shvaćanje znanja a priori.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

BEALER, G., "A priori", u: GRECO, J., - SOSA, E., *Epistemologija. Vodič u teorije znanja*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2004, str. 297-330.

DESCARTES, R., *Razmišljanja o prvoj filozofiji*, Demetra, Zagreb 1993. KANT, I., *Kritika čistog uma*, Matica hrvatska, Zagreb 1987.

KRIPKE, S., *Imenovanje i nužnost*, KruZak, Zagreb 1997.

LEIBNIZ, G. W., *Novi ogleđi o ljudskom razumu*, Veselin Masleša, Sarajevo 1986.

LOCKE, J., *Ogled o ljudskom razumu*, sv. I i II, Kultura, Beograd 1962.

MACAN, I., *Filozofija spoznaje*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.

MARKUSOVIĆ, A. *Naturalizam i apriorna spoznaja*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb

1988.

PLATON, *Menon*, KruZak, Zagreb 1997.

QUINE, W. V. O., "Dvije dogme empirizma", u: *Kontekst i značenje*, ur. N. Mišćević i M. POTRČ, Izdavački centar Rijeka, Rijeka 1987, str. 69-86.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

AYER, A. J., *Language, Truth and Logic*, 2nd edn, Gollancz, London 1946.

BENACERRAF, P., "Mathematical truth", *Journal of Philosophy* 70 (1973), str. 661-679.

BLANSHARD, B., *The Nature of Thought*, Allen and Unwin, London 1939.

BRACKEN, H. M., "Innate ideas - Then and Now", *Dialogue* 6 (1967).

CASULLO, A., "Necessity, certainty, and the a priori", *Canadian Journal of Philosophy* 18 (1988), str. 43-66.

CASULLO, A., "Revisability, reliabilism, and a priori knowledge", *Philosophy and Phenomenological Research* 49 (1988), str. 87-213.

CHOMSKY, N., - KATZ, J., "On Innateness: a Reply to Cooper", *Philosophical Review* 84 (1975).

COFFA, J. A., *The Semantic Tradition from Kant to Carnap*, Cambridge University Press, Cambridge 1991.

COOPER, D. E., "Innateness: Old and New", *Philosophical Review* 81 (1972).

COTTINGHAM, J., *The Rationalists*, Oxford University Press, Oxford 1988.

FODOR, J., *Representations*, MIT Press, Cambridge 1981.

GREENLEE, D., "Locke and the Controversy over Innate Ideas", *Journal of the History of Ideas* 33 (1972).

KITCHER, P., *The Nature of Mathematical Knowledge*, Oxford University Press, Oxford 1983.

MOSER, P.K. (ur.), *A Priori Knowledge*, Oxford University Press, Oxford 1987.

PUTNAM, H., "Two dogmas' revisited", u: Putnam, H., *Philosophical Papers*, sv. III: *Realism and Reason*, Cambridge: Cambridge University Press, 1983, str. 87-97.

PUTNAM, H., "What is mathematical truth?", u: PUTNAM, H., *Philosophical Papers*, sv. I: *Mathematics, Matter and Method*, 2nd edn, Cambridge University Press, Cambridge 1979, str. 60-78.

RUSSELL, B., *Problemi filozofije*, Nolit, Beograd 1980.

STICH, S. P. (ur.), *Innate Ideas*, University of California Press, Berkeley 1975.

WITTGENSTEIN, L., *Remarks on the Foundations of Mathematics*, Blackwell, Oxford 1956.

WITTGENSTEIN, L., *Wittgenstein's lectures on the Foundation of Mathematics*, ur. C. Diamond, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1976.

YOLTON, J. W., *John Locke and the Way of Ideas*, Oxford 1956.

UTJECAJ SJETONAZORA NA ZNANSTVENU KREATIVNOST (Izborni kolegij)

Šifra: 25SZ30

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnik u nastavi: mr. sc. Vani Rošćić

Način polaganja ispita: usmeni ili pismeni

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje s utjecajem svjetonazora na znanost u velikim kulturama i na značajne znanstvenike tijekom povijesti;
- stjecanje sustavne spoznaje o utjecaju znanstvenikova svjetonazora na njegovu znanost.

Sadržaj kolegija:

Kolegij je podijeljen u tri tematske cjeline. U prvom djelu analizirati će se utjecaj animističkog shvaćanja svemira koji neprestano prolazi kroz cikluse rađanja, života i smrti, te ponovnog rađanja prisutnog u starim velikim kulturama Egipta, Indije, Kine, Babilona i Grčke na razvoj znanost u dotičnim kulturama.

U drugom dijelu analizirati će se novost židovsko-kršćanske objave na shvaćanje Boga, svijeta i čovjeka, kao i njihov međusobni odnos, te utjecaj tog poimanja na epistemologije značajnih fizičara-kozologa: Buridana, Nikola iz Oresme, Kopernik, Galileo, Descartes i Newtona. Zatim će se pokazati na neke zajedničke aspekte epistemologije kako među očevima klasične fizike tako i moderne, Plancku i Einsteinu, te njenog utjecaja na njihovu filozofsku i fizikalnu kozmologijom.

U trećem djelu analizirati će se filozofski aspekti fizikalne kozmologije koja pretpostavlja koherentnu racionalnost kozmosa i epistemologij a umjerenog realizma te odnos fizičara prema njima.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

JAKI, L. S., *The Road of Science and the Way to God*, Scottish Academic Press, Edinburgh 1978.

POOLE, M., *Scienza e fede a confronto*, Elle di ci, Leumann 1992.

AGAZZI, E., *Scienza e fede: nuove prospettive su un vecchio problema*, Massimo, Milano 1983.

HAFFNER, P., *Creation and Scientific Creativity: A Study in the Thought of S. L. Jaki*, Christendom Press, Front Royal 1991, str. 13-65.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

JAKI, L. S., *The Origin of Science and the Science of its Origin*, Scottish Academic Press, Edinburgh 1978.

JAKI, L. S., *Science and Creation: From Eternal Cycles to an Oscillating Universe*, Scottish Academic Press, Edinburgh, 1986².

JAKI, L. S., *The Savior of Science*, Regnery Gateway, Washington 1988.

JAKI, L. S., *Bible and Science*, Christendom Press, Front Royal 1996.

BARTHOLOMEW, D. J., *Dio e il caos*, SEI, Torino 1987.

GILLIES, D. - GIORELLO, G., *La filosofia della scienza nel XX secolo*, Laterza, Bari 1995.

MARCOZZI, V., *Il problema di Dio e la scienza*, Morcelliana, Brescia 1958⁷.

NEEDHAM, J., *Scienza e civiltà in Cina*, vol. II, Einaudi, Torino 1983.

PEDERSEN, O., *The Book of Nature*, Vatican Observatory, Vatican City 1992.

MASI, R., *Religione, scienza e filosofia*, Morcelliana, Brescia 1958.

UVOD U INDIJSKU FILOZOFIJU (Izborni kolegij)

Šifra: 27IF30

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 1P+1S

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: prof. dr. sc. Borislav Mikulić

Suradnici u nastavi:

Način polaganja ispita: pismeni i usmeni. — Pismeni dio sastoji se od eseja čiju temu, način izrade i referentnu literaturu studenti odabiru u dogovoru s nastavnikom (ca. 10 kartica teksta = 1/4 ispita); tema eseja ne smije se poklapati s temama usmenog dijela ispita. Za usmeni dio studenti biraju tri ispitna područja u dogovoru s nastavnikom (= 3/4 ispita)

Zadaće i stečene kompetencije:

- stjecanje što potpunijeg i analitički-refleksivno produbljenog poznavanja sadržaja indijske filozofije i načina mišljenja, s posebnim naglaskom na razvijanju sposobnosti kod studenata za samostalno prepoznavanje;

- argumentirano vrednovanje i korištenje njezinih resursa u odnosu na zapadnu tradiciju i suvremene izazove.

Sadržaj kolegija:

Opći ili uvodni dio: idejno-povijesne i metodološke pretpostavke razumijevanja odnosa između evropske i indijske filozofske tradicije s osobitim obzirom na sâm pojam filozofije (evropocentrizam, orijentalizam, komparativizam, kulturalizam i imanentno-filozofski pristup indijskoj tradiciji).

Čitanje i analiza izvorne literature u prijevodu: glavni problema indijske filozofije (apsolut, subjekt, spoznaja, oslobođenje) u arhajskim škola (vedânta, rani buddhizam, đainizam, lokâyata); odabrani reprezentativni problemi u popularnim filozofsko-religijskim (Bhagavadgîtâ, tantrizam), u klasičnim filozofskim školama i/ili kod modernih predstavnika indijske filozofije (etika, estetika, jezično-filozofske koncepcije, epistemologija, logika).

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

Za ispit studenti biraju izvore sukladno područjima koja odabiru za pismeni esej i usmeni ispit (ukupno 4 naslova) te 1 pregled povijesti indijske filozofije. — Ostala literatura smatra se preporučenom. Studentima se preporučuje korištenje daljnje literature na stranim jezicima.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

B1. Zbirke primarnih tekstova iz indijske filozofije

- Počeci indijske misli. Izbor (vede, upanišade, Bhagavad-gîtâ, socijalno-politička misao), izbor, predgovor, napomene i glosar Rada Iveković, Beograd: Bigz, 1981.
- Izbor izvornih tekstova ranog buddhizma, u: Rada Iveković, Rana buddhistička misao, Sarajevo: Veselin Masleša, Bibl. Logos, 1977.
- Čedomil Veljačić, Pjesme prosjaka i prosjakinje. Izbor rane buddhističke poezije, Sarajevo: Veselin Masleša, bibl. Logos, 1977.
- Bhagavad-gîtâ. Pisma o božanstvu, Beograd: Grafos, 1978., prev. Pavle Jevtić; također: Bhagavad-gita: u Mahabharata, Zagreb: August Cesarec, 1989., knj. VI (Bhišmaparvan), 23-41 (prijevod s engleskog; sravnjivanje prijevoda s izvornikom, konkordancija s engl. prijevodom, predgovor, bilješke i kazalo Mislav Ježić),
- Dhamma-padam. Put ispravnosti. Antologija buddhističke etike, prev. Čedomil Veljačić, Zagreb: Naprijed, 1990.
- Patanjđali. Izreke o jogi, predgovor, komentar i prijevod Zoran Zec, Beograd: Bigz, 1977.
- Indijska i iranska etika, ur. R. Iveković i Č. Veljačić, Sarajevo: Svjetlost, 1980 (vede, upanišadi, socijalno-politička misao, đainizam, buddhizam, šest skolastičkih sistema brahmanske filozofije, misao 19. i 20. st.; glosar termina).

B2. Monografije

- Mislav Ježić, Rgvedski himni. Izvori indijske kulture i indoeuropsko nasljeđe, Zagreb: Globus, 1987. (s izv. tekstovima i bogatim kritičkim aparatom).
- Mislav Ježić, Rgvedske upanišadi: Aitareya, Kaušitaki, Baškalamantra-Upanišad, Zagreb: Matica hrvatska, 1999. (sanskrtski izvornik, hrvatski prijevod, uvodi, objašnjenja, interpretacije).
- Dušan Pajin, Filozofija upanišada, Beograd: Nolit, 1980. (studija)
- Borislav Mikulić, Karmayoga. Studije o genezi ideje 'praktičkog' u ranoj indijskoj filozofiji, Sarajevo: Veselin Masleša, bibl. Logos, 1988.
- Pavle Jevtić, Karma i reinkarnacija u hinduskoj religiji i filozofiji, Novi Sad: Književna zajednica Novog Sada, 1988.
- Bhikkhu Njanađivako, Budizam, Beograd: Prosveta, bibl. Zodijak, 1977. (s tekstovima)
- Čedomil Veljačić, Ethos spoznaje u evropskoj i u indijskoj filozofiji, Beograd: Bigz, 1982.
- Dušan Pajin, Tantrizam i joga, Beograd: Prosveta, 1986. (s tekstovima)
- Mirča Elijade (Mircea Eliade), Joga. Besmrtnost i sloboda, Beograd: Bigz, 1984.
- 10. R. C. Pandeya, Indijska filozofija jezika, Beograd: mala edicija Ideja, 1975. (studija)
- Th. Stcherbatsky, Konceptija buddhističke nirvane, Zagreb: Demetra, 2004. (preveo i priredio G. Kardaš)
- Th. Stcherbatsky, Središnja konceptija buddhizma i značenje riječi dharma, Zagreb: Demetra, 2005. (preveo i priredio G. Kardaš)
- Th. Stcherbatsky, Buddhistička logika, sv. I-II, Zagreb: Demetra, (izlazi) 2005.

B3. Autorske studije i eseji

- Rada Iveković, Druga Indija, Zagreb: Školska knjiga, 1982. (osnovni pojmovi ind. filozofije, arhajske i klasične filozofije, socijalno- i povijesno-filozofska tematika)
- Rada Iveković, Indija - Fragmenti osamdesetih. Filozofija i srodne discipline, Zagreb: Biblioteka Filozofska istraživanja, 1989.
- Dušan Pajin, Vrednost neopipljivog. Susret Istoka i Zapada, G. Milanovac: Dečje novine, 1990.
- Čedomil Veljačić, Philosophia perennis, sv. I-II, Zagreb: Demetra, 2004. (priredio G. Kardaš)

B4. Povijesni pregledi indijske filozofije (obavezan najmanje 1 naslov)

- Rada Iveković, Pregled indijske filozofije, Zagreb: Zavod za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, bibl. Filozofska misao, 1981.
- Čedomil Veljačić, Filozofija istočnih naroda I-II, knjiga I: Indijska filozofija i odabrani tekstovi, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1958. (kasniji pretisci).
- Čedomil Veljačić, Razmeđa azijskih filozofija I-II, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1978.
- Sarvepali Radakrišnan (S. Radhakrishnan), Indijska filozofija I-II, Beograd: Nolit, 1964. (s uvodnom studijom Čedomila Veljačića o neohinduističkoj filozofiji).
- Giuseppe Tucci, Istorija indijske filozofije, Beograd: Nolit, 1981.
- M. Hiriyanna, Osnove indijske filozofije, Zagreb: Naprijed, 1980. (s uvodnom studijom Č. Veljačića).

B5. Kulturno-povijesni prikazi i studije i tematski brojevi u časopisima (pomoćna literatura za orijentaciju):

- Radoslav Katičić, Stara indijska književnost. Sanskrtska, palijska i prakrtska, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1973.
- Jeanne Auboyer, Indija do VIII stoljeća, Zagreb: Naprijed, 1979.
- Riječ i misao Indije (zbornik indoloških radova), u: Književna smotra, god. XVI (1984), br. 53.
- Praxis 3-4, Zagreb, 1973. (upanišade, buddhizam)
- Indijska filozofija jezika (Dijalog 1-2, Sarajevo, 1979.
- Dometi (Rijeka), br. 11 (1976), br. 4, 5 (1979)

UVOD U KRŠĆANSKU FILOZOFIJU

(Izborni kolegij)

Šifra: 25KF30

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 2P

ECTS bodovi: 3

Uvjeti za izbor kolegija:

Nositelj kolegija: doc.dr.sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Marko Vučetić

Način polaganja ispita: usmeno ili pismeno

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje studenta s osnovnim temama kršćanske filozofije;
- argumentirana rasprava o povijesnom razvoju i teoretskim dostignućima kršćanske filozofije;
- osposobljavanje studenata za kritičku primjenu temeljnih principa kršćanske filozofije na filozofske probleme suvremenog čovjeka.

Sadržaj kolegija:

Uvod u kolegij i prosudba o opravdanosti filozofskog govora o kršćanskoj filozofiji. Argumenti za i protiv takvoga govora i njihova kritička prosudba. Nužna pojašnjenja oko pojma filozofije s obzirom na njezinu narav i na njezino povijesno stanje.

Dvostruki pristup istraživanju: povijesni i problemski. Povijesni susret filozofije i kršćanstva. Proširenje horizonta filozofskog istraživanja. Nove teme u filozofiji, koje unosi kršćanska misao: stvaranje *ex nihilo*, filozofski problem osobe, filozofski problem slobode, odnos vjere i razuma. Važnost i prisutnost kršćanske perspektive u modernoj i suvremenoj filozofiji.

Određivanje biti kršćanske definicije. Tomin *esse* kao temelj kršćanske metafizike. Osnovne teme kršćanske metafizike: biće, bit, uzročnost, svrhovitost, participacij a i analogija. Posebnost filozofije stvaranja *ex nihilo* i parti cipacij a na bitku po sebi. Daljnja izgradnja kršćanske filozofije kroz antropologiju, filozofiju spoznaje, etiku i konačno filozofiju o Bogu.

Izgradnja završne sinteze kršćanske filozofije, te njezina daljnja perspektiva, posebno na području filozofskih problema vezanih za ljudsku osobu i slobodu, i njezina djelotvornost u rješavanju aktualnih problema današnjeg čovjeka.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

GILSON, E., *Uvod u kršćansku filozofiju*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1995.

MACAN, I., *Kršćanska filozofija u katoličkom mišljenju 19. i 20. stoljeća*, u "Obnovljeni

život" 3-4 (1993), str. 325-346; 2 (1994), str. 167-191.

DADIĆ B., *'Intellectus fidei' u procesu katehizacije*, u "Kateheza" 2 (1999), str. 189-195.

IVAN PAVAO II, *Fides et ratio. Vijera i razum*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

"Obnovljeni život", 1 (2000) str. 25-105.

***, *Christian Philosophy*, "The Monist", vol. 75, no. 3 (1992).

BOGLIOLO, L., *Il problema della filosofia cristiana*, Morcelliana, Brescia 1959.

COPELSTON, F., *Russian Religious Philosophy*, Search Press University of Notre Dame, Notre Dame 1988.

CORETH E. - NEIDL W.M. - PFLIGERSDORFER G. (ured.), *Christliche Philosophie im katholischen Denken des 19. und 20. Jahrhunderts*, 3 voll., Styria, Graz-Wien-Köln 1987-1990.

DADIĆ BORISLAV, *Metafizika u enciklici 'Fides et ratio'*, "Obnovljeni život", 3 (2000) str. 389-397.

DEMPF, A., *Christliche Philosophie. Der Mensch zwischen Gott und Welt*, Bonn 1952.

FLOUCAT, Y., *Pour une philosophie chrétienne*, Téqui, Paris 1983. GILSON, E., *Elements of Christian Philosophy*, Doubleday, Garden City 1960.

GILSON, E., *What is Christian Philosophy?*, u "A Gilson Reader, Image Books, Garden City 1957.

LIVI, A., *Il cristianesimo nella filosofia*, Japadre, L'Aquila 1969.

MANTOVANI, M. (et al.), *Fede e ragione. Opposizione, composizione?* Libreria Ateneo Salesiano, Roma 1999.

MARITAIN, J., *De la philosophie chrétienne*, Paris 1933.

MUCK, O., *Christliche Philosophie*, Verlag Butzon & Becker, Kevelaer Rheinland 1964.

OWENS, J., *Towards a Christian Philosophy*, The Catholic University of America Press, Washington 1990.

SWEENEY, L., *Christian Philosophy*, Peter Lang, New York-Washington-Baltimore-Bern-Frankfurt am Main-Berlin-Wienna-Paris 1997.

TORRE, J. M. DE., *Filosofia cristiana*, Palabra, Madrid 1990⁴.

3.4. OPIS IZBORNIH SEMINARA

ARISTOTELOVA ETIKA KREPOSTI

(Izborni seminar)

Šifra: 35EK15

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: Uvod u Aristotelovu "Nikomahovu etiku" (predmetni nastavnik), filozofijska interpretacija i kritička analiza Aristotelove "Nikomahove etike"; rasprava filozofijskog teksta, pojedinačni referati i rasprava referata.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za kritičku analizu i tumačenje izvornog filozofijskog teksta, samostalno

izlaganje (prezentacija teksta u obliku referata), te kritičku raspravu referata

- potaknuti studente na intenzivnije promišljanje značenja kreposti.

Opis seminara:

Filozofijska analiza teksta i rasprava "Nikomahove etike" s naglaskom na sljedećim temama: određenje kreposti, mesotes-teorija. Pozornost posvetiti i najnovijim komentarima Aristotelove "Nikomahove etike".

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

ARISTOTEL, *Nikomahova etika*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1988.

MACINTERY, A., *Za vrlinom. Studija o teoriji morala*, Kruzak, Zagreb 2002., str. 157-177.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

DUERING, I., *Aristoteles. Darstellung und Interpretation seines Denkens*, Heidelberg 1966.

FRAGSTEIN, A. VON, *Studien zur Ethik des Aristoteles*, Amsterdam 1974.

HOEFFE, O., *Praktische Philosophie. Das Modell des Aristoteles*, Verlag Anton Pustet, Muenchen und Salzburg 1971.

HARDIE, W.F.R., *Aristotles ethical theory*, Oxford 1968.

KENNY, A., *The Aristotelian Ethics. A Study of the Relationship between the "Eudemian" and the "Nicomachean Ethics" of Aristotele*, Oxford 1978.

KRAEMER, H.J., *Arete bei Platon und Aristoteles*. Heidelberg 1959.

RHONHEIMER, M., *Praktische Vernunft und Vernuenftigkeit der Praxis*, Akademie Verlag, Berlin, 1994.

VOLKMANN-SSCHLUCK, K.-H., *Ethos und Wissen in der Nikomachischen Ethik des Aristoteles*, u: *Sein und Ethos*, Mainz 1963., 56-68.

SCHILLING, H., *Das Ethos des Mesotes. Eine Studie zur Nikomachischen Ethik des Aristoteles*, Tuebingen 1930.

ARISTOTELOVA METAFIZIČKA MISAO
(Izborni seminar)

Šifra: 32AM15

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: Ivana Knežić, prof.

Način odvijanja seminara: filozofska interpretacija i kritička disputa na adekvatne Aristotelove tekstove. Formiranje i pisanje referata u obliku sintetičkih zaključaka.

Način ocjenjivanja seminara:

- Ocjenjuje se izlaganje referata, sudjelovanje u filozofskoj dispući na obrađivane tekstove i ocjena završnih izvješća na sve raspravljane teme tijekom odvijanja seminara.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente pažljivo čitanje i interpretiranje izvornog filozofijskog teksta;
- vježbati ih u prezentaciji izvornog teksta putem referata, te argumentirano raspravljati o tom tekstu;
- poticati studente na produbljivanje raspravljanih teza i argumenata daljnjim proučavanjem djela dotičnog filozofa ili nekih drugih filozofskih izvora značajnih za raspravljani problem.

Opis seminara:

Postupno upoznavanje metafizičke misli Aristotela kroz čitanje, interpretiranje, te raspravljanje pročitanog metafizičkog Aristotelova teksta. Raspravljanje svih elemenata Aristotelove Prve filozofije. Kritički osvrti na iznesen teze.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

ARISTOTEL, *Metafizika*, knjiga A(I), a (IV), H(VIII), Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1992.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ARISTOTEL, *Fizika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1992.

COPELSTON, F., *Istorija filozofije, I: Grčka i Rim*, BIGZ, Beograd 1988, str. 303-571.

GREGORIĆ, P. - GRGIĆ, F., *Aristotelova Metafizika*, Kruzak, Zagreb 2003.

REALE, G. (ured.), *Aristotele. Metafizica con Saggio introduttivo, testo greco e commentario*, 3 voll., Vita e Pensiero, Milano 1993.

BERDJAJEVljeV EGZISTENCIJALIZAM
(Izborni seminar)

Šifra: 37BE15

Semestar: I

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc.dr.sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi:

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara:

- kritička analiza teksta, izlaganje- referati s uporištem u odabranim tekstovima, rasprava;
- način ocjenjivanja: referat, doprinos raspravi referata, završni razgovor.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za samostalno izlaganje, kritičku analizu teksta, argumentiranu raspravu;
- upoznavanje studenata s Berdjajevljevim egzistencijalno-personalističkim shvaćanjem čovjeka i mogućnošću njegova ostvarenja.

Opis seminara:

Temeljem analize Berdjajevljeva dijela *Ja i svijet objekata* najprije će se zajednički raspraviti, a potom putem pojedinačnih referata i njihove rasprave, zadobiti dublji uvid u način kako je auctor analizirao čovjekovu egzistenciju i način njezina ostvarenja u dinamičkom odnosu s Bogom kroz sljedeće teme: Filozofija između religije i znanosti. Antropologizam u filozofiji. Sloboda kao autoizgradnja. Stvaralački karakter spoznaje egzistencijalnog subjekta. Egzistencijalno osamljenost egoizma i ljubav kao put njenog nadvladavanja. Zajednica kao mjesto ostvarenja osobe. Vrijeme i vječnost. Osoba i smrt.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

BERDJAJEV, N., *Ja i svijet objekata - pet razmišljanja o postojanju*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BERDJAJEV, N., *Naziranje Dostojevskog na svijet*, Zagreb 1936.

BERDJAJEV, N., *Novo srednjovjekovje*, Laus, Split 1991.

BERDJAJEV, N., *Sudbina čovjeka u savremenom svijetu*, Zagreb 1935.

BERDJAJEV, N., *Smisao povijesti*, Verbum, Split 2005.

BERDJAJEV, N., *Duh i realnost*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1985.

BERDJAJEV, N., *Ruska ideja*, Prosveta, Beograd 1987.

BERDJAJEV, N., *Savremena kriza kulture*, Dom, Niš 1990.

BERDJAJEV, N., *O vrijednosti kršćanstva i nevrijednosti kršćana*, Župski ured, Đakovački Selci 1989.

BERDJAJEV, N., *Izvori i smisao ruskog komunizma*, Književne novine, Beograd 1989.

BERDJAJEV, N., *Filozofija nejednakosti*; Oktoih, Titograd 1990.

DADIĆ, B., *Metafisica della libertà nella filosofia di Nikolaj Berdjajev*, Peter Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien 2002.

DEVČIĆ, I., *Osmi dan stvaranja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

KRIBL, J., *Eshatologija Nikolaja Berdjajeva*, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1982.

KRIBL, J., *Misli uz Berdjajevljevu "Vrijednost kršćanstva i nevrijednost kršćana"*, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1981.

DESCARTESOVA RASPRAVA O METODI

(Izborni seminar)

Šifra: 33RM15

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Nositelj seminara: prof. dr. sc. Mirko Jakić

Suradnici u nastavi: Marica Vernazza, prof.

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: izlaganje referata, prisustvovanje nastavi i aktivno sudjelovanje u raspravama, kritički pristup čitanju teksta, pismeni rad.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za pažljivo čitanje, filozofijsku interpretaciju i kritičku analizu izvornog teksta;
- razvijati vještine samostalnog izlaganja izvornog teksta i argumentiranog raspravljanja o istom;
- upoznavanje s osnovnim temama i problemima Descartesove filozofije, te poticanje na intenzivnije promišljanje i proširivanje filozofijskih problema.

Opis seminara:

Analizom glavnih Descartesovih djela *Rasprava o metodi* i *Meditacije o prvoj filozofiji*, putem pojedinačnih referata i zajedničke rasprave o njima, postupno će se studente upoznati s temeljima Descartesove filozofije. Descartesovo pitanje metode, *mathesis universalis*. Sumnja kao metoda i traženje izlaza iz nje. *Cogito, ergo sum*. Jasnoća i razgovijetnost kao kriteriji istinitosti. Odnos razuma i osjeta; izvanjski svijet. Urođene ideje i metafizičko utemeljenje spoznaje. Pitanje supstancije i problem dualizma konačnih supstancija (*res cogitans* i *res extensa*). Kozmološki i ontološki dokaz Božje egzistencije i kartezijanski krug u zaključivanju.

Literatura:

A) *Obavezna literatura za seminar:*

DESCARTES, R., *Rasprava o metodi*, Matica hrvatska, Zagreb, 1951.

DESCARTES, R., *Razmišljanja o prvoj filozofiji*, Demetra, Zagreb, 1993.

Proširena literatura za daljnji studij:

COPLESTON, F., *Istorija filozofije, IV: Od Dekarta do Lajbnica*, BIGZ, Beograd 1995.

BARBARIĆ, D. (prir.), *Hrestomatija filozofije 5 – Filozofija racionalizma*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.

FENOMEN SAVJESTI I LJUDSKO DJELOVANJE

(Izborni seminar)

Šifra: 36FS15

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za izbor seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi:

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara:

- kritička analiza teksta, izlaganje i referati s uporištem u odabranim tekstovima, rasprava;
- način ocjenjivanja: referat, doprinos raspravi referata, završni razgovor.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za samostalno izlaganje, kritičku analizu teksta, argumentiranu raspravu;
- potaknuti u studenata intenzivnije razmišljanje o značenju subjektivne odgovornosti za

upoznavanje ispravnog djelovanja savjesti u moralnome životu.

Opis seminara:

Temeljem analize odabranih filozofijskih tekstova (P. Abelarda, I. Kanta, T. Akvinskog) najprije zajednički raspraviti, a potom putem pojedinačnih referata i njihove rasprave, zadobiti dublji uvid u način kako je filozofija pristupala shvaćanju fenomena savjesti. Sučelice trendu subjektivizacije savjesti seminar treba ponuditi mogućnost da se argumentirano rasprave pitanja uloge savjesti u ljudskom djelovanju: može li savjest biti zadnja norma djelovanja ili i sama treba biti normirana, kakav je njen odnos spram istine, može li savjest biti shvaćena kao "organ" spoznaje čudorednih vrijednosti, koji su uvjeti za ispravno djelovanje savjesti, odnos razboritosti i cina savjesti.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

ABELARD, P., *Etika*, Naprijed, Zagreb 1970., str. 57-91.

KANT, I., *Metafizika čudoređa*, Matica hrvatska, Zagreb 1999. (Uvod u kreposni nauk, "O savjesti" XII.B.) str.186-187.

TOMA AKVINSKI, *Izbor iz djela*, Naprijed, 1990. (STh I-II,q.90-97.), str.541-694.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

HILDEBRAND, D. VON, *Sittlichkeit und ethische Werterkenntnis*, Vallendar Schoenstadt, 1982.

KOZELJ, I., *Savjest. Put prema Bogu*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.

LAUN, A., *Das Gewissen - Oberste Norm sittlichen Handelns*, Innsbruck-Tyrolia, 1984.

MACAN, I., *Savjest - norma moralnog djelovanja*, u: *Ljepota istine. Zbornik u čast p.*

Miljenka Belića SJ u povodu 75. obljetnice pivota, FTI, Zagreb 1996.

LUHMAN, N., *Das Phaenomen des Gewissens*, u: BOECKLE-BECKENFOERHE (Hrsg.) , *Naturrecht in der Kritik*, Mainz, 1973.

ŠEKS. V., *Ogledi o slobodi savjesti*, Zagreb 1994.

ŠUSTAR, A., *Sloboda savjesti*, Zagreb 1982.

WRIGHT, J., *Savjest i autoritet*, Zagreb 1984.

HUMEOVO ISTRAŽIVANJE O LJUDSKOM RAZUM

(Izborni seminar)

Šifra: 34HI15

Semes tar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 3

Nositelj seminara: doc.dr.sc. Dario Škarica

Suradnici u nastavi:

Uvjeti za pohađanje seminara: odslušan kolegij Filozofija spoznaje I.

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: kritičko iščitavanje teksta, pismeni rad, rasprava.

Ocjenjuje se kvaliteta razumijevanja teksta, sposobnost argumentacije, širina poznavanja problematike.

Zadaće seminara:

- upoznavanje s osnovnim temama Humeove teorije znanja.

Opis seminara:

Kritičko iščitavanje Humeova *Istraživanja o ljudskom razumu* usredotočit će se posebno na sljedeće teme: utisci i ideje, apstraktne ideje, problem indukcije, znanje i vjerojatnost, Humeov nauk o svjedočanstvu kao izvoru znanja. Posebna će se pozornost posvetiti i odgovorima na Humeov problem indukcije: pragmatičko opravdanje indukcije (Reichenbach), lingvistički pristup problemu indukcije (Strawson), induktivno opravdanje indukcije (Skyrms), apriorno opravdanje indukcije (Russell), koherentistički odgovor na Humeov problem indukcije (Ewing, Blanchard).

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

BLACK, M., "Indukcija", u: A. N. PRIOR, *Historija logike*, Naprijed, Zagreb 1970, str. 201-245.

BOŽIČEVIĆ, V. (ured.), *Filozofija britanskog empirizma*, Školska knjiga, Zagreb 1996.

DANCY, J., *Uvod u suvremenu epistemologiju*, Hrvatski studiji, Zagreb 2001.

HUME, D., *Istraživanje o ljudskom razumu*, Naprijed, Zagreb 1988.

HUME, D., *Rasprava o ljudskoj prirodi*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1983.

MACAN, I., *Filozofija spoznaje*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 1997.

PETROVIĆ, G., *Engleska empiristička filozofija*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1979.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BEAUCHAMP, T.L. - ROSENBERG, A., *Hume and the Problem of Causation*, Oxford University Press, New York 1981.

BLANSHARD, B., *The Nature of Thought*, Allen and Unwin, London 1939.

EWING, A. C., *Idealism. A Critical Survey*, Methuen, London 1934.

FLEW, A., *Hume's Philosophy of Belief*, Humanities Press, New York 1961.

FOGELIN, R.J., *Hume's Skepticism in the 'Treatise of Human Nature'*, Routledge & Kegan Paul, London, and Boston 1985.

GRIMM, K., *Indukcija. Prikaz njezinih problema*, Zagreb, 1941.

KEMP SMITH, N., *The Philosophy of David Hume*, Macmillan, London 1941.

NORTON, D.F. (ured.), *The Cambridge Companion to Hume*, Cambridge University Press, New York 1993.

NOXON, J., *Hume's Philosophical Development: A Study of His Methods*, Clarendon Press, Oxford 1973.

PEARS, D., *Hume's System: An Examination of the First Book of His 'Treatise'*, Oxford University Press, Oxford 1990.

PRICE, H. H., *Hume's Theory of the External World*, Clarendon Press, Oxford 1940.

REICHENBACH, H., *The Theory of Probability*, Berkeley, 1949.

RUSSELL, B., *Problemi filozofije*, Nolit, Beograd 1980.

SKYRMS, B., *Choice and Chance*, Wadsworth, 2nd edn, Encino 1985.

STRAWSON, G., *The Secret Connexion: Causation, Realism, and David Hume*, Clarendon Press, Oxford 1989.

STRAWSON, P. F., *Introduction to Logical Theory*, John Wiley & Sons, New York 1952.

STROUD, B., *Hume*, Routledge & Kegan Paul, London 1977.

SWINBURNE, R. (ured.), *The Justification of Induction*, Oxford University Press, Oxford 1974.

VON WRIGHT, G.H., *A Treatise on Induction and Probability*, Routledge & Kegan Paul, London 1951.

WRIGHT, J., *The Sceptical Realism of David Hume*, Manchester University Press, Manchester 1983.

INDUKTIVNA LOGIKA I TEORIJA VJEROJATNOSTI

(Izborni seminar)

Šifra: 31 TV 15

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: izlaganje, rasprava, primjeri

Zadaće seminara:

- upoznavanje s distinkcijom induktivna/deduktivna logika;
- Hempelov paradoks;
- ukazivanje na važnost induktivne logike u prirodnim i društvenim znanostima;
- predstavljanje povezanosti induktivne logike i teorije vjerojatnosti;
- neformalna interpretacija vjerojatnosti u duhu upoznavanja s teorijom vjerojatnosti kao temeljem epistemologije.

Opis seminar:

Seminar će se odvijati na način da će se detaljno proraditi sljedeće teme, račun vjerojatnosti; igre na sreću; aksiomatsko određenje vjerojatnosti; klasična interpretacija vjerojatnosti; empirijska interpretacija vjerojatnosti; interpretacija vjerojatnosti preko stupnja povlačenja; subjektivistička interpretacija vjerojatnosti; epistemološka interpretacija vjerojatnosti; induktivna logika; običan jezik i induktivni argument, demonstrativna indukcija i problemi opravdanja indukcije.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

SARAPA, N., *Teorija vjerojatnosti*, Školska knjiga Zagreb 1987.

ELEZOVIĆ, N., *Zbirka zadataka iz teorije vjerojatnosti*, Liber, Zagreb 1982.

MITRINOVIĆ, D. S., *Zbornik matematičkih problema*, Naučna knjiga, Beograd 1960.

PAUŠE, Ž., *Vjerojatnost- Informacija-Stohastički procesi*, Školska knjiga, Zagreb 1974.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

KYBURG, H. E. JR., *Probability and Inductive Logic*, Macmillan, London 1970.

LEVI, I., *The Enterprise of Knowledge*, MIT Press, Cambridge, 1980.

LEVI, I., *Gambling with Truth*, MIT Press, Cambridge, 1967.

SUPPES, P., *Probabilistic Metaphysics*, Basil Blackwell, 1984

CARNAP, R., *Logical Foundations of Probability*, The University of Chicago Press, 1950.

HINTIKKA, K., J., J. - SUPPES, P., *Information and Inference*, D. Reidel PC, 1970.

EARMAN J., *Bayes or Bust?*, MIT Press, 1996.

IZABRANA ANTROPOLOŠKA PITANJA KOD TOME AKVINSKOGA

(Izborni seminar)

Šifra: 34TA15

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: Maja Poljak, prof.

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: Filozofska interpretacija u vidu izlaganja i kritička disputa na antropološke teme u Tominim djelima. Sposobnost argumentirane rasprave, utemeljene na izvornom tekstu. Formiranje i pisanje referata u obliku sintetičkih zaključaka.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za pažljivo čitanje i interpretiranje izvornog filozofijskog teksta;
- uputiti ih u prezentaciji izvornog teksta putem referata, te argumentirano raspravljanje o pročitanoj tekstu;
- poticati studente na produbljivanje raspravljanih teza i argumenata daljnjim proučavanjem izvornih Tominih tekstova, kao i relevantnih studija, nekih drugih filozofskih izvora značajnih za antropološke teme.

Opis seminara:

Postupno upoznavanje studenata s temeljnim pitanjima Tomine antropologije, kroz izlaganje, osobno interpretiranje, te zajedničko raspravljanje pročitanoj djela. Raspravljane različite stajališta vezane za čovjeka, posebno čovjekovo jedinstvo i moći njegova djelovanja. Kritički osvrti na iznesene teze.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

TOMA AKVINSKI, *De Ver.*, q. 24., u: A. PAVLOVIĆ, *Pariške rasprave Tome Akvinskoga*, Demetra, Zagreb 2001., str. 301-398.

TOMA AKVINSKI, *S. Th.* I, q. 82-83.; hrv. pr.: IDEM, *Izbor iz djela*, sv. I, Naprijed, Zagreb 1990, str. 186-207.

TOMA AKVINSKI, *CG*, II, qq. 56-90; hrv. pr.: Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993, sv. I, str. 581-829.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

ELDERS, L. J., *De natuurfilosofie van Saint-Thomas van Aquino*, Tabor, Brugge 1995.

VANNI ROVIGHI, S., *L'antologia filosofica di S. Tommaso d'Aquino*, Vita e Pensiero, Milano 1972.

TOMA AKVINSKI, *Opera omnia*, u: www.corpusthomisticum.org

KANTOVA KRITIKA ČISTOGA UMA

(Izborni seminar)

Šifra: 35KK15

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: prof.dr.sc. Pavo Barišić

Suradnici u nastavi:

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: izlaganje, rasprava, primjeri

Zadaće i stečene kompetencije:

- detaljno upoznavanje s Kantovom Kritikom čistoga uma

- kritička analiza teksta, izlaganje i referati iz odabranih tekstovima, rasprava;

Opis seminara:

Ideja transcendentale filozofije. Razlika između čistih i empirijskih znanja. Znanja a priori. Razlika između analitičkih i sintetičkih sudova. Sintetički sudovi a priori. Problem metafizike.

Transcendentalna estetika. Prostor i vrijeme: metafizičko i transcendentarno razmatranje prostora i vremena, njihova empirijska realnost i transcendentarna idealnost. Geometrijska znanja kao sintetička znanja a priori.

Transcendentalna logika. Transcendentalna analitika: čisti razumski pojmovi (kategorije), dedukcija čistih razumskih pojmova, shematizam čistih razumskih pojmova, načela čistog razuma, pobijanje idealizma, phaenomena i noumena, amfibolija refleksnih pojmova. Transcendentalna dijalektika: transcendentarni privid, transcendentarne ideje, paralogizmi čistoga uma, antinomije čistoga uma, ideal čistoga uma (ontologijski, kozmologijski, fizikoteologijski dokaz: kritika racionalne teologije). Transcendentalna metodologija.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

KANT, I., *Kritika čistog uma*, Matica hrvatska, Zagreb 1987.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BARBARIĆ, D., *Filozofija njemačkog idealizma*, Školska knjiga, Zagreb 1998.

BAUMGARTNER, H. M., *Kants "Kritik der reinen Vernunft". Anleitung zur Lektüre*, München, ²1988.

BIRD, G., *Kant's Theory of Knowledge*, London 1962.

BRAJIČIĆ, R., *Filozofski eksperiment. Signifikantni i egzistentni vidici u filozofiji*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1996.

COHEN, H., *Kants Theorie der Erfahrung*, Berlin 1918.

COHEN, H., *Kommentar zu Immanuel Kants Kritik der reinen Vernunft*, Leipzig, ²1917-1920.

DRESCHER, W., *Vernunft und Transzendenz. Einführung in Kants Kritik der reinen Vernunft*, Meisenheim 1971.

FILIPOVIĆ, V., *Klasični njemački idealizam*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1979.

GRAYEFF, F., *Deutung und Darstellung der theoretischen Philosophie Kants. Ein Kommentar zu den grundlegenden Teilen der Kritik der reinen Vernunft*, Hamburg, ²1966.

HEIMSOETH, H., *Transzendente Dialektik. Ein Kommentar zu Kants Kritik der reinen Vernunft*, 4 Teile, Berlin 1966-1971.

HENRICH, D., *Identität und Objektivität. Eine Untersuchung über Kants transzendente Deduktion*, Heidelberg 1976.

HOLZHEY, H., *Kants Erfahrungsbegriff*, Basel/Stuttgart, 1970.

KOVAČ, S., *Logika kao demonstrirana doktrina*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1992.

MENZEL, A., *Kants Kritik der reinen Vernunft. Leitfaden zum Studium*, Berlin 1922.

MESSER, A., *Kommentar zu Kants Kritik der reinen Vernunft*, Stuttgart, 1922/1923.

NINK, C., *Kommentar zu Kants Kritik der reinen Vernunft. Kritische Einführung in Kants Erkenntnistheorie*, Frankfurt a. M., 1930.

PATON, H. J., *Kant's Metaphysic of Experience. A Commentary on the First Half of the Kritik der reinen Vernunft*, 2 sv., London ²1951.

RATHKE, H., *Systematisches Handlexikon zu Kants Kritik der reinen Vernunft*, Hamburg 1965.

VAIHINGER, H., *Commentar zu Kants Kritik der reinen Vernunft*, 2 sv., Stuttgart/

Berlin/Leipzig 1881/1892.

LOCKEOV OGLED O LJUDSKOM RAZUMU
(Izborni seminar)

Šifra: 34LO15

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara: položeni ispiti s prve godine studija.

Nositelj seminara: doc.dr.sc. Dario Škarica

Suradnici u nastavi:

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: kritičko iščitavanje teksta, pismeni rad, rasprava. Ocjenjuje se kvaliteta razumijevanja teksta, sposobnost argumentacije, širina poznavanja problematike.

Zadaće seminara:

- upoznavanje s osnovnim temama Lockeove teorije znanja.

Opis seminara:

Kritičko iščitavanje Lockeova *Ogleda o ljudskom razumu* usredotočeno posebno na sljedeće teme: osnovne crte Lockeova empirizma, Lockeova kritika nauka o urođenim idejama, Lockeov nauk o idejama, Lockeov nauk o znanju i vjerovanju, njegovo razlikovanje između intuitivnog, demonstrativnog i senzitivnog znanja.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

LOCKE, J., *Ogled o ljudskom razumu*, sv. I i II, Kultura, Beograd 1962.

BOŽIČEVIĆ, V. (ur.), *Filozofija britanskog empirizma*, Školska knjiga, Zagreb 1996.

PETROVIĆ, G., *Engleska empiristička filozofija*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1979.

MACAN, I., *Filozofija spoznaje*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.

B) Proširena literatura za daljnji studij

AARON, R., *John Locke*, Oxford University Press, Oxford 1937. (3rd edn, 1971).

ALEXANDER, P., *Ideas, Qualities and Corpuscles: Locke and Boyle on the External World*, Cambridge University Press, Cambridge 1985.

AYERS, M., *Locke*, Routledge, 2 sv., London 1991.

AYERS, M., *Locke: Epistemology and Ontology*, Routledge, London 1993.

LOWE, E. J., *Locke on Human Understanding*, Routledge, London 1995.

YOLTON, J. W., *John Locke and the Way of Ideas*, Oxford University Press, Oxford 1956.

YOLTON, J. W., *Locke and the Compass of the Human Understanding*, Cambridge University Press, London 1970.

LOGIČKI PRAKTIKUM I
(izborni seminar)

Šifra: 31LP15

Semestar: I.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za izbor seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Josip Ćirić

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: prosječna ocjena izvršenih obveza

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje sa specifičnim i primijenjenim pitanjima logike;
- stjecanje vještine primjene logičkog formalizma na specifične zadatke u kognitivnoj znanosti;
- uvođenje u osnovne probleme filozofije logike.

Sadržaj kolegija:

Prva cjelina posvećena je postupcima formalizacije argumenta, tehnikama njegove validacije (RAA, stabla istinitosti, derivacije) u logici sudova i logici predikata. Nakon toga slijedi aksiomatizacija i teorija dokaza.

Druga cjelina posvećena je računu predikata i upotrebi validacije (RRA, stabla istinitosti, derivacije).

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

JAKIĆ, M., *Logika*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.

NELSON, J., *The Logic Book*, MCGRAW-HILL PC., 1990.

BRKIĆ, S., *Epistemička logika i dinamika vjerovanja*, Naklada Jurčić, Zagreb 1997.

B) Sekundarna literatura:

CHOMSKY, N., *Syntactic Structures*, Hague 1957.

DEVIDE, V., *Matematička logika*, Beograd 1964.

KRIPKE, S., *Imenovanje i nužnost*, Kruzak, Zagreb 1999.

MARKUSOVIĆ, A., *Naturalizam i apriorna spoznaja*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1988.

PENNINGTON, D. C., *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko 2001.

QUINE, W. V., *From a Logical Point of View*, Harvard University Press 1953.

ŠIKIĆ, Z., *Novija filozofija matematike*, Nolit, Beograd 1987.

WILSON, R.A. - KEIL, F. C. (ur.), *The MIT Encyclopedia of Cognitive Sciences*. MIT Press, Cambridge, MA, 1999.

WITTGENSTEIN, L., *Tractatus Logico-Philosophicus*, Moderna vremena, Zagreb 2003.

LOGIČKI PRAKTIKUM II (izborni seminar)

Šifra: 32LP15

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za izbor seminara:

Nositelj seminara: doc. dr. sc. Slavko Brkić

Suradnici u nastavi: mr. sc. Josip Ćirić

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: prosječna ocjena izvršenih obveza.

Zadaće i stečene kompetencije:

- upoznavanje sa specifičnim i primijenjenim pitanjima logike;
- stjecanje vještine primjene logičkog formalizma na specifične zadatke u kognitivnoj znanosti;
- uvođenje u osnovne probleme filozofije logike.

Sadržaj kolegija:

Ova je cjelina posvećena problemima modalne logike, primjene logike na promjenu vjerovanja i modela koji se rabe u tu svrhu u logici i socijalnoj psihologiji.

Uvod u probleme filozofije logike: Turingov stroj, Markovljev algoritam i primjena logike u lingvistici i kognitivnoj znanosti, Russell-Whiteheadov pokušaj redukcije, te Gödelov teorem neodređenosti.

Parakonzistentne logike; fuzzy logika; multivalentne logike; alternativni modeli uporabe logičkih operatora.

Literatura:

A) Obvezatna literatura:

JAKIĆ, M., *Logika*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.

NELSON, J.: *The Logic Book*, McGRAW-HILL PC., 1990.

BRKIĆ, S., *Epistemička logika i dinamika vjerovanja*, Naklada Jurčić, Zagreb 1997.

B) Sekundarna literatura:

CHOMSKY, N., *Syntactic Structures*, Hague 1957.

DEVIDE, V., *Matematička logika*, Beograd, 1964.

KRIPKE, S., *Imenovanje i nužnost*, Kruzak, Zagreb 1999.

MARKUSOVIĆ, A., *Naturalizam i apriorna spoznaja*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1988.

PENNINGTON, D. C., *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko 2001.

QUINE, W. V., *From a Logical Point of View*, Harvard University Press 1953.

ŠIKIĆ, Z. *Novija filozofija matematike*, Nolit, Beograd 1987.

WILSON, R.A. - KEIL, F. C. (ur.), *The MIT Encyclopedia of Cognitive Sciences*. MIT Press, Cambridge, MA, 1999.

WITTGENSTEIN, L., *Tractatus Logico-Philosophicus*, Moderna vremena, Zagreb 2003.

MARITAINOVA TRI REFORMATOVA

(Izborni seminar)

Šifra: 35TR15

Semestar: V.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc.dr.sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: Maja Poljak, prof.

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara:

- kritička analiza teksta, izlaganje (referati) s uporištem u odabranim tekstovima, rasprava;
- način ocjenjivanja: referat, doprinos raspravi referata, završni razgovor

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za samostalno izlaganje, kritičku analizu teksta, argumentiranu raspravu;

- upoznavanje studenata s korijenima suvremene misli i osposobljavanje za njenu diakroničku analizu.

Opis seminara:

Temeljem analize Maritainova dijela *Tri reformatora* najprije će se zajednički raspraviti, a potom putem pojedinačnih referata i njihove rasprave, zadobiti dublji uvid u povezanost dijela Luthera, Descartesa i Rousseaua sa suvremenim filozofskim strujanjima. Analiza tog utjecaja bit će bipolarna tj. s jedne strane će se poći duboko u prošlost te ondje potražiti korijene i prave klice ideja koji ravčaju današnjim svijetom, a s druge strane će se u svijetlu tih ideja pokušati doseći najistinskije značenje njihovih korijena.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za seminar:*

MARITAIN, J., *Tri reformatora. Luther, Descartes, Rousseau*, Laus, Split 1995.

B) *Proširena literatura za daljnji studij:*

BOYER, C., *Luther: sa doctrine*, Presses de l'Université Grégorienne, Rome 1970.

MEISSINGER, K. A., *Luther: die deutsche Tragödie 1521*, L. Lehnen, München 1953.

ERIKSON, E. H., *Young man Luther: a study in psychoanalysis and history*, W.W. Norton, New York 1962.

ARAGÜÉS PÉREZ, F., *Lutero y Rousseau: su influencia en la ideología del liberalismo capitalista*, Institución Fernando el Católico, Zaragoza 1947.

DESCARTES, R., *Metafizičke meditacije*, Demetra, Zagreb 1993.

DESCARTES, R., *Rasprava o metodi*, Matica hrvatska, Zagreb 1951.

CANZIANI G., *Filosofia e scienza nella morale di Descartes*, La Nuova Italia, Firenze 1980.

GRIMALDIN., *L'expérience de la pensée dans la Philosophie de Descartes*, Vrin, Paris 1978.

POLO L., *Evidencia y realidad en Descartes*, Rialp, Madrid 1963.

ROUSSEAU J.J., *Ispovijesti*, Školska knjiga, Zagreb 1999.

KANA, A., *La religion civile chez Jean Jacques Rousseau et la mentalité laïciste*, Pontificia Universitas Urbaniana, Rome 1992.

OSNOVE LOGIKE S OPĆOM METODOLOGIJOM

(Izborni seminar)

Šifra: 33LO15

Semestar: III.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: prof.dr.sc. Mirko Jakić

Suradnici u nastavi: mr.sc. Josip Ćirić

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: seminar je komplementarni dio kolegija «Metodologija znanstvenog rada» i na koncu semestra se polaže samo pismeni ispit.

Zadaće seminara:

- upoznati studente s temeljnim modelima deduktivne i induktivne logike u primjeni na metodologiju društvenih znanosti;
- upoznati studente s općim logičkim i teorijsko-spoznajnim pretpostavkama metodologija znanstvenoga istraživanja u društvenim znanostima;
- upoznati studente s filozofijom društvenih znanosti.

Sadržaj seminara:

Simbolički model logike sudova. Simbolizacija rečenica iskazanih u prirodnim jezicima u okvirima modela logike sudova, s posebnim obzirom na rečenice koje predstavljaju teorijske opise nekoga stanja stvari u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Tablice istinitosti, stablo istinitosti i *reductio ad absurdum* formula koje su rezultat simbolizacije rečenica koje predstavljaju teorijske opise nekoga stanja stvari u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Simbolički model logike predikata. Simbolizacija u okvirima modela logike predikata rečenica iskazanih u prirodnim jezicima, s posebnim obzirom na rečenice koje predstavljaju teorijske opise nekoga stanja stvari u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Tablice istinitosti i stablo istinitosti formula koje su rezultat simbolizacije stajališta u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Osnove induktivne logike i kvantifikacija kao pretpostavka statističkih postupaka u procesu istraživanja u društvenim znanostima. Filozofske pretpostavke metodologije društvenih znanosti s posebnim obzirom na teorijsko- spoznajni vid problema.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

JAKIĆ, M., *Logika*, Školska knjiga, Zagreb 2000.

POPPER, K., *Logika znanstvenog otkrića* Nolit, Beograd, 1973. (poglavlja 1. do 7.)

KUHN, T., *Struktura Znanstvenih Revolucija*, Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 1999.

WRIGHT VON, G. H. *Objašnjenje i razumijevanje*. Sazvežđa, Beograd, 1975. (poglavlja II, III i IV).

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BRONOWSKI, J. *Uspon čovjeka*, Otokar Keršovani, Rijeka 1984.

SAGAN, C., *Svijet progongjen demonima: znanost kao svijeća u tami*, Jesenski i Turk, Zagreb 2000.

VUJEVIĆ, M., *Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti*. Informator, Zagreb, 1990.

SILOBRČIĆ, V., *Znanstveno djelo*, Jumena, Zagreb, 1983.

KITCHENER, R. F. *The Conduct of Inquiry*, University press of America, Inc., Lanham, New York, Oxford, 1999.

GOWER, B., *Scientific method: An Historical and Philosophical Introduction*. Blackwell Publishers, London, 1997.

PASCALOVE MISLI

(Izborni seminar)

Šifra: 36PM15

Semestar: VI.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc.dr.sc. Iris Tićac

Suradnici u nastavi: mr. sc. Vani Roščić

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara:

- kritička analiza teksta, izlaganje - referati s uporištem u odabranim tekstovima, rasprava;
- način ocjenjivanja: referat, doprinos raspravi referata, završni razgovor.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za samostalno izlaganje, kritičku analizu teksta, argumentiranu raspravu;
- potaknuti u studenata intenzivnije razmišljanje o kompleksnosti ljudske egzistencije i ukazati na ograničenje racionalizma pri njenom promišljanju.

Opis seminara:

Temeljem analize Pascalva dijela *Misli* najprije će se zajednički raspraviti, a potom putem pojedinačnih referata i njihove rasprave, zadobiti dublji uvid u način kako je auktor analizirao ljudsku egzistenciju s posebnim osvrtom na sljedeće aspekte: Bijeda i veličina čovjeka. Razlozi srca i ograničenje racionalizma. Neugasiva težnja za srećom i neizbježnost pitanja o Bogu. Kršćanstvo kao nadracionalna poruka sposobna riješiti za razum nerješiva egzistencijalna pitanja.

Literatura:

A) *Obvezatna literatura za seminar:*

PASCAL, B., *Misli*, Zora, Zagreb 1969.

Proširena literatura za daljnji studij:

BRUNSCHVICG, L., *Blaise Pascal*, Vrin, Paris 1953.

KRAILSHEIMER, A. J., *Pascal*, Oxford University Press, Oxford 1986.

GUARDINI, R., *Christliches Bewusstsein: Versuche über Pascal*, J. Hegner, Leipzig 1935.

SCIACCA, M. F., *Pascal*, Marzorati, Milano 1971.

BAUSOLA, A., *Introduzione a Pascal*, Laterza, Bari 1973.

MOSCATO, A., *Pascal. L'esperienza e il discorso*, Marzorati, Milano 1963.

PLATON I PLOTIN - IZABRANI TEKSTOVI

(Izborni seminar)

Šifra: 31PP15

Semestar: 1

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: doc.dr.sc. Borislav Dadić

Suradnici u nastavi: Ivana Knežić, prof.

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara:

- kritička analiza teksta, izlaganje - referati s uporištem u odabranim tekstovima, rasprava;
- način ocjenjivanja: referat, doprinos raspravi referata, završni razgovor.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za samostalno izlaganje, kritičku analizu teksta, argumentiranu raspravu;
- upoznavanje studenata s temeljnim principima i idejama platonizma i neoplatonizma.

Opis seminara:

Temeljem analize odabranih tekstova Platona i Plotina najprije zajednički raspraviti, a potom putem pojedinačnih referata i njihove rasprave, zadobiti će se dublji uvid u principe i ideje platonizma i neoplatonizma prema sljedećem itinerariju: a) za Platona: Ideja dobra, stupnjevi znanja, mit o špilji - *Država* 502c-520a; uspon prema Lijepom - *Gozba* 210a-212c; neki od viših rodova Ideja - *Sofist* 254b-256e; Bog, Ideje i svemir - *Timej* 27a-31b; društvo i pojedinac - *Država* 434d-440a; bolesti tijela i bolest duše - *Timej* 86b-88c; dva

načina življenja - *Tetet* 175c-177a; besmrtnost duše i njezina sudbina poslije smrti - *Država* 608b-614a; b) za Plotina: put k stvarnosti - *Eneade* I, 6, cc. 6-9; identitet između Jednog i Dobra - *Eneade* V, 5, c. 10; Jedno i stvari - *Eneade* VI, 9, cc. 1-2; što je Jedno? - *Eneade* VI, 9, c. 4; put prema Jednom *Eneade* VI, 9, cc. 4, 9.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za seminar:

PLATON, *Država* 434d-440a, 502c-520a, 608b-614a; hrv. pr.: Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1977.

PLATON, *Symposion* 210a-212c; pr.: I. Đ. Đurđevića, Beograd-Sarajevo 1921.

PLATON, *Sofist* 254b-256e; hrv. pr.: *Protagora. Sofist*, Naprijed, Zagreb 1975.

PLATON, *Timej* 27a-31b, 86b-88c.

PLATON, *Tetet* 175c-177a; hr. pr.: *Fileb. Teetet*, Naprijed, Zagreb 1979.

PLOTIN, *Eneade* I, 6, cc. 6-9; V, 5, c. 10; VI, 9, cc. 1-2; VI, 9, c. 4; VI, 9, cc. 4, 9; Književne novine, Beograd 1984.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

REALE, G., *Storia della filosofia antica*, 5 sv., Vita e Pensiero, Milano 1975-80.

KRÄMER, H., *Platonovo utemeljenje metafizike*, Demetra, Zagreb 1997.

REALE, G., *Per una nuova interpretazione di Platone. Riletura della metafisica dei grandi dialoghi alla luce della "Dottrine non scritte"*, Vita e Pensiero, Milano 1993¹¹.

ROSS, D., *Platonova teorija ideja*, Kruzak, Zagreb 1998.

VOGEL, C. J. DE, *Rethinking Plato and Platonism*, E. J. Brill, Leiden 1986.

FESTUGIÈRE, A. F., *Contemplation et vie contemplative selon Platon*, Vrin, Paris 1975.

BARBARIĆ, D. (ured.), *Grčka filozofija*, Školska knjiga, Zagreb 1995.

PRIMJENA LOGIKE NA JEZIKOSLOVLJE

(Izborni seminar)

Šifra: 32PL15

Semestar: II.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Uvjeti za pohađanje seminara:

Nositelj seminara: prof. dr. sc. Mirko Jakić

Suradnici u nastavi:

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: izlaganje, rasprava, primjeri; ocjena seminara na temelju izvršavanja zadataka koje predviđa seminar.

Zadaće seminara:

- primjena temeljnih modelima simboličke logike u jezikoslovlju;
- primjena simboličkih sredstava logičkih modela na rečenice iskazane u prirodnom jeziku;
- analiza valjanosti argumenata iskazanih rečenicama prirodnih jezika;
- arimjena sintakse i semantike modela logike prvoga reda na jezikoslovlje.

Sadržaj seminara:

Primjena simboličkoga modela logike sudova: Logička sintaksa i semantika modela logike sudova. Tablice istinitosti, reductio ad absurdum, stablo istinitosti formula koje su rezultat simbolizacije rečenica iskazanih u prirodnim jezicima. Teorija značenja i model logike sudova. Primjena simboličkoga modela logike predikata: Logička sintaksa i

semantika modela logike predikata. Tablice istinitosti i stablo istinitosti formula koje su rezultat simbolizacije rečenica iskazanih u prirodnim jezicima. Poseban obzir prema sintaksi i semantici hrvatskoga jezika.

Teorija značenja i model logike predikata. Primjer: metafora u književnosti. Aksiomatizacija logičkih modela logike sudova i logike predikata. Teoremi i metateoremi. Logičke osnove računalnih jezika i Turingovi strojevi. Umjetni simbolički jezici i aksiomatizacija modela logike sudova i logike predikata. Primjer: jezik matematike i apstraktni matematički entiteti. Logičke pretpostavke filozofije jezika.

Literatura:

A) Obvezatna literatura za ispit:

JAKIĆ, M. *Filozofija Hilaryja Putnama*, HFD, Zagreb 1992.

LOHMAN, J., *Filozofija i jezikoslovlje*. Naklada Ljevak, Zagreb, 2001.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

JAKIĆ, M., *Logika*, Školska knjiga, Zagreb 2000.

CRISPIN, W. - HALE, B. (ur.) *Companion to Philosophy of Language*. Blackwell Publishers, 1999.

BERGMAN, M. - J. MOOR, - J. NELSON, *The Logic Book*, Mc.Graw-Hill New York 1990.

D'AGOSTINO, M. - DOV M. GABBAY, - R. HÄHNLE, - J. POSEGGA, *Handbook of Tableau Methods*, Kluwer 1999.

TARSKI, A., *Logic, Semantics, Metamathematics*, Hackett Pub. Comp. 1983.

KLEENE, S., *Mathematical Logic*, Wiley, John & Sons, Incorporated, 1967.

GABBAY, D. - GUENTHER, F., *Handbook of Philosophical Logic* (4), Kluwer 1989.

ŠKILJAN, D., *Pogled u lingvistiku*, Školska knjiga, Zagreb, 1980.

WILSON, R.A. - KEIL, F. C. (ur.), *The MIT Encyclopedia of Cognitive Sciences*. MIT Press, Cambridge, MA, 1999.

CHOMSKY, N., *Syntactic Structures*, Hague 1957.

UVOD U KANTOVU SPOZNAJNU TEORIJU

(Izborni seminar)

Šifra: 34KS15

Semestar: IV.

Tjedna aktivna nastava: 1S

ECTS bodovi: 1,5

Nositelj seminara: prof. dr. sc. Mirko Jakić

Suradnici u nastavi: Marica Vernazza, prof.

Način odvijanja i ocjenjivanja seminara: izlaganje referata, prisustvovanje nastavi i aktivno sudjelovanje u raspravama, kritički pristup čitanju teksta, pismeni rad.

Zadaće seminara:

- osposobiti studente za pažljivo čitanje, filozofijsku interpretaciju i kritičku analizu izvornog teksta;

- razvijati vještine samostalnog izlaganja izvornog teksta i argumentiranog raspravljanja o istom;

- upoznavanje s osnovnim problemima Kantove spoznajne teorije. Poticanje studenata na intenzivnije promišljanje temeljnih Kantovih spoznajno teorijskih pitanja.

Opis seminara:

Tradicija racionalizma i empirizma u oblikovanju Kantove misli. Utjecaj Humea. Temeljni

problem kritičizma. Znanje a priori i analitički i sintetički sudovi. Problem metafizike kao znanosti, je li uopće moguća? Ideja transcendentalne filozofije. Prostor, forma izvanjskog osjetila; vrijeme, forma unutrašnjeg osjetila. Empirijska realnost i transcendentalna idealnost prostora i vremena. Oblici suda. Kategorije, čisti razumski pojmovi. Transcendentalna dedukcija kategorija. Transcendentalna snaga suđenja. Shematizam čistih pojmova razuma. Načela čistog razuma. Phaenomena i noumena. Transcendentalna dijalektika. Um kao izvor metafizičkog nagona. Dijalektički privid. Transcendentalne ideje. Psihološka, kozmološka i teološka ideja. Značenje ideja za ljudsku spoznaju. Određivanje granice čistoga uma.

Literatura:

A) Obavezna literatura za seminar:

KANT, I., *Dvije rasprave. Prolegomena za svaku buduću metafiziku*, Matica hrvatska, Zagreb, 1953.

KANT, I., *Kritika čistog uma*, Matica hrvatska, Zagreb, 1987.

B) Proširena literatura za daljnji studij:

BARBARIĆ, D., *Filozofija njemačkog idealizma*, Školska knjiga, Zagreb 1998.

FILIPOVIĆ, V., *Klasični njemački idealizam*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1979.

MARKUSOVIĆ, A., *Naturalizam i apriorna spoznaja*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1988.